

REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

2022

Redno letno poročilo
SYSTEMSKI PREGLED

REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Redno letno poročilo za leto 2022

SISTEMSKI PREGLED

1. DEL

Ljubljana, april 2023

Miha Lobnik, zagovornik načela enakosti

Predgovor predstojnika Zagovornika načela enakosti

Lani smo pri Zagovorniku načela enakosti uspešno zaključili prvi primer zastopanja žrtve diskriminacije na sodišču. Zastopanje stranke, ki je bila diskriminirana na podlagi starosti, se je po treh letih pravednosti končalo s sodnimi potrditvami diskriminacije in dosojenim nadomestilom žrtvi. Dodatno smo nato pri Zagovorniku pripravili še zgibanki, ki opozarjata na nedopustnost diskriminacije tako starejših kot mladih.

Ko se prijavitelji diskriminacije obrnejo na nas, v večini primerov že vedo, da je za ugotovitev diskriminacije najprej treba ugotoviti osebno okoliščino, zaradi katere je bil nekdo nepravilno obravnavan slabše. V letu 2022 smo svetovali 440 posameznikom, ki so v prošnjah za svetovanje oziroma prijavah kot razlog diskriminacije največkrat navedli osebno okoliščino invalidnosti.

Povezano s to osebno okoliščino smo pri Zagovorniku lani izdali posebno poročilo o dostopnosti srednjih šol za gibalno ovirane. Ugotovili smo, da zanje v nekaterih regijah sploh ni dostopnih šol, v nekaterih pa le ena šola. Opomnili smo, da je leto 2025 skrajni rok za zagotovitev dostopnosti objektov v javni rabi po Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov.

Največ prijav diskriminacije smo tudi v lanskem letu dobili na področju dela in zaposlovanja. Med njimi so pogosti primeri zaradi starševstva, nosečnosti in zdravstvenega stanja pri dodeljevanju nagrad iz naslova poslovne uspešnosti podjetij oz. t. i. božičnic. Tudi v lanskem letu so iz nekaterih uspešnih podjetij glede božičnic sporočili, da se diskriminacije v zvezi z njimi do takrat niso zavedali, zdaj pa jo bodo odpravili.

Za doseganje napredka pri zagotavljanju enake obravnave in enakih možnosti v družbi so pomembna tudi Zagovornika priporočila. Namenjena so odpravi diskriminacije, za spodbujanje enakega obravnavanja in izboljšavi predlogov zakonov ter veljavnih predpisov. Lani je bila z uresničitvijo enega izmed njih odpravljena dolgoletna diskriminacija pri krvodajalstvu.

Boljše poznavanje načel enake obravnave in enakih možnosti pa krepimo tudi z okroglimi mizami in spletnimi pogovori o svojih izdelkih. Eden izmed njih je bil pogovor ob izdaji našega strokovnega prevoda priročnika o evropskem protidiskriminacijskem pravu Agencije EU za temeljne pravice (FRA). Kot so povedali sodelujoči profesorji treh pravnih fakultet, si je zaradi primerov iz priročnika lažje predstavljati pravne koncepte tudi pri poučevanju. Prevod bo v pomoč pri nadaljnjem razvoju slovenske pravne terminologije.

Dodaten kamenček v mozaik izboljšav na področju varstva pred diskriminacijo v Sloveniji smo prispevali tudi s pridobitvijo evropskih sredstev za projekt »Soočimo se z diskriminacijo – ustvarjamo družbo enakih možnosti«.

Ob tej priložnosti se za profesionalno in prizadevno delo zahvaljujem vsem sodelavkam in sodelavcem. Zahvaljujem pa se tudi vsem, ki še naprej podpirajo delovanje, dejavnosti in razvoj Zagovornika načela enakosti.

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Ljubljana, april 2023

REDNO LETNO POROČILO 2022

Vsebina sistemskega pregleda

- 1 DELOVANJE ORGANA**
- 2 DEJAVNOSTI ORGANA**
- 3 DELO ZAGOVORNIKA S POSAMEZNIMI PRIMERI**
- 4 SVETOVANJE, INFORMIRANJE IN PODPORA**
- 5 ZASTOPANJE IN SPREMLJANJE V SODNIH POSTOPKIH**
- 6 UGOTAVLJANJE DISKRIMINATORNOSTI RAVNANJ**
- 7 OCENE DISKRIMINATORNOSTI PREDPISOV**
- 8 PODATKI O OBRAVNAVANIH PRIMERIH DISKRIMINACIJE PRI DRUGIH DRŽAVNIH ORGANIH**
- 9 VARSTVO PRED DISKRIMINACIJO NA DRUŽBENI RAVNI**
- 10 PRIPOROČILA**
- 11 UKREPI ZA ODPRAVO DISKRIMINACIJE IN SPODBUJANJE ENAKEGA OBRAVNAVANJA**
- 12 RAZISKOVALNA DEJAVNOST**
- 13 IZOBRAŽEVANJE, OZAVEŠČANJE IN OBVEŠČANJE**
- 14 SODELOVANJE S CIVILNO DRUŽBO**
- 15 SODELOVANJE NA DRŽAVNI RAVNI**
- 16 MEDNARODNO SODELOVANJE**

Spletna verzija je dostopna na povezavi
<https://zagovornik.si/izdelki-zagovornika/letno-porocilo/>.

Vsebina pregleda po osebnih okoliščinah

- 1 SPOL**
- 2 NARODNOST**
- 3 RASA ALI ETNIČNO POREKLO**
- 4 JEZIK**
- 5 VERA ALI PREPRIČANJE**
- 6 INVALIDNOST**
- 7 STAROST**
- 8 SPOLNA USMERJENOST, SPOLNA IDENTITETA IN SPOLNI IZRAZ**
- 9 DRUŽBENI POLOŽAJ**
- 10 PREMOŽENJSKO STANJE**
- 11 IZOBRAZBA**
- 12 ZDRAVSTVENO STANJE**
- 13 NOSEČNOST IN/ALI STARŠEVSTVO**
- 14 DRŽAVLJANSTVO**
- 15 KRAJ BIVANJA ALI STALNO PREBIVALIŠČE**
- 16 ZAKONSKI STAN ALI DRUŽINSKI STATUS**
- 17 DRUGE OSEBNE OKOLIŠČINE**
- 18 VSE ALI VEČ OSEBNIH OKOLIŠČIN HKRATI**
- 19 DRUGE OKOLIŠČINE, KI NISO OSEBNE OKOLIŠČINE PO ZVARD**

Spletna verzija je dostopna na povezavi
<https://zagovornik.si/izdelki-zagovornika/letno-porocilo/>.

Vsebina pregleda po ministrstvih in drugih institucijah

- 1** **MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO, SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI (MDDSZ)**
- 2** **MINISTRSTVO ZA FINANCE (MF)**
- 3** **MINISTRSTVO ZA GOSPODARSKI RAZVOJ IN TEHNOLOGIJO (MGRT)**
- 4** **MINISTRSTVO ZA INFRASTRUKTURO (MZI)**
- 5** **MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT (MIZŠ)**
- 6** **MINISTRSTVO ZA JAVNO UPRAVO (MJU)**
- 7** **MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO (MKGP)**
- 8** **MINISTRSTVO ZA KULTURO (MK)**
- 9** **MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE (MNZ)**
- 10** **MINISTRSTVO ZA OBRAMBO (MORS)**
- 11** **MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR (MOP)**
- 12** **MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE (MP)**
- 13** **MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE (MZ)**
- 14** **MINISTRSTVO ZA ZUNANJE ZADEVE (MZZ)**
- 15** **VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE**
- 16** **URAD VLADE ZA NARODNOSTI**
- 17** **URAD VLADE ZA OSKRBO IN INTEGRACIJO MIGRANTOV**
- 18** **URAD VLADE ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU**
- 19** **SLUŽBA VLADE ZA DIGITALNO PREOBRAZBO**

- 20 DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE**
- 21 DRUGI DRŽAVNI ORGANI, LOKALNE SKUPNOSTI, NOSILCI JAVNIH POOBLASTIL
IN PRAVNE OSEBE**
- 22 SPLOŠNI IN POSEBNI UKREPI ZA ODPRAVO DISKRIMINACIJE IN SPODBUJANJE
ENAKEGA OBRAVNAVANJA**

Spletna verzija je dostopna na povezavi
<https://zagovornik.si/izdelki-zagovornika/letno-porocilo/>.

Kazalo

1	DELOVANJE ORGANA	18
1.1	PRAVNE PODLAGE ZA DELOVANJE ZAGOVORNIKA NAČELA ENAKOSTI	19
1.2	POSLOVANJE IN DELOVANJE ZAGOVORNIKA V LETU 2022	20
2	DEJAVNOSTI ORGANA	22
2.1	KLJUČNE FUNKCIJE ZAGOVORNIKA	23
2.2	PREGLED IZVAJANJA NALOG IN DEJAVNOSTI PO 21. ČLENU ZVARD	24
<hr/>		
3	DELO ZAGOVORNIKA S POSAMEZNIMI PRIMERI	34
3.1	PRAVNA PODLAGA ZA DELO S POSAMEZNIMI PRIMERI	35
3.2	TEMELJNI POJMI	36
3.2.1	Obstoj diskriminacije	36
3.2.2	Namen diskriminirati	36
3.2.3	Osebne okoliščine	37
3.2.4	Področja družbenega življenja	38
3.2.5	Oblike diskriminacije	39
3.3	PRISTOJNOSTI ORGANA V POSAMEZNIH PRIMERIH	40
3.4	METODOLOŠKO POJASNILO	41
3.5	STATISTIKA KONČANIH ZADEV V LETU 2022	42
3.6	STATISTIKA KONČANIH ZADEV PO OSEBNIH OKOLIŠČINAH	43
3.7	STATISTIKA KONČANIH ZADEV PO PODROČJIH DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA	45
3.8	STATISTIKA KONČANIH ZADEV PO OBLIKAH DISKRIMINACIJE	47
4	SVETOVANJE, INFORMIRANJE IN PODPORA	48
4.1	POSTOPEK SVETOVANJA PRI ZAGOVORNIKU	49
4.2	STATISTIKA SVETOVANJ, INFORMIRANJ IN PODPORE	50

5	ZASTOPANJE IN SPREMLJANJE V SODNIH POSTOPKIH	52
5.1	O ZASTOPANJU IN SPREMLJANJU V SODNIH POSTOPKIH	53
5.2	PRVI PRIMER ZASTOPANJA STRANKE PRED SODIŠČEM	54
6	UGOTAVLJANJE DISKRIMINATORNOSTI RAVNANJ	58
6.1	POSTOPEK UGOTAVLJANJA DISKRIMINATORNOSTI RAVNANJ	59
6.2	STATISTIKA POSTOPKOV UGOTAVLJANJA DISKRIMINATORNOSTI RAVNANJ	61
6.3	POSTOPKI, SPROŽENI PO URADNI DOLŽNOSTI	62
6.4	ODSTOPI INŠPEKTORATOM V PREKRŠKOVNI POSTOPEK	64
6.5	POSTOPKI O ODLOČBAH ZAGOVORNIKA PRED UPRAVNIM SODIŠČEM REPUBLIKE SLOVENIJE	69
6.6	RAVNANJA, KI NE POMENIJO DISKRIMINACIJE V SMISLU ZVARD	71
6.6.1	Dovoljene izjeme od prepovedi diskriminacije	71
6.6.2	Osebne izbire in ne osebne okoliščine	73
6.6.3	Odsotnost posega v pravice, pravne interese ali ugodnosti	74
6.6.4	Ravnanje, ki ne posega v pravice drugih	74
6.6.5	Razlika med diskriminacijo in drugimi krivicami oziroma nepravilnostmi	75
6.7	OMEJITVE ZA UGOTAVLJANJE DISKRIMINATORNOSTI RAVNANJ PRI ZAGOVORNIKU	76
6.7.1	Postopki pred drugimi državnimi organi	76
6.7.2	Zasebna in druga razmerja zunaj pravnega urejanja	76
7	OCENE DISKRIMINATORNOSTI PREDPISOV	78
7.1	PRAVNA PODLAGA ZA OCENE DISKRIMINATORNOSTI PREDPISOV	79
7.2	STATISTIKA OCEN DISKRIMINATORNOSTI PREDPISOV	80
7.3	PREGLED OCEN DISKRIMINATORNOSTI PREDPISOV	82
7.3.1	Ocene o diskriminatornosti predpisov	83
7.3.2	Zavrjeni predlogi za oceno o diskriminatornosti predpisov	85
7.3.3	Ocene o nediskriminatornosti predpisov	87
7.3.4	Ocene o diskriminatornosti predpisov v obravnavi	89

8	PODATKI O OBRAVNAVANIH PRIMERIH DISKRIMINACIJE PRI DRUGIH DRŽAVNIH ORGANIH	90
8.1	PРАВNA PODLAGA IN NAČIN ZBIRANJA PODATKOV	91
8.2	OBRAVNAVANI PRIMERI DISKRIMINACIJE – INŠPEKTORATI	92
8.2.1	Inšpektorat za delo	93
8.2.2	Inšpektorat za šolstvo in šport	94
8.2.3	Tržni inšpektorat	95
8.2.4	Agencija za komunikacijska omrežja in storitve	95
8.2.5	Pregled podatkov o primerih inšpekcijskih organov	95
8.3	OBRAVNAVANI PRIMERI DISKRIMINACIJE – POLICIJA	97
8.3.1	Prekrški po Zakonu o varstvu javnega reda in miru – Vzbujanje nestrpnosti	98
8.3.2	Kazniva dejanja po 131. členu Kazenskega zakonika – Kršitev enakopravnosti	99
8.3.3	Kazniva dejanja po 297. členu Kazenskega zakonika – Spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti	100
8.4	OBRAVNAVANI PRIMERI DISKRIMINACIJE – TOŽILSTVO	101
8.5	OBRAVNAVANI PRIMERI DISKRIMINACIJE – SODIŠČA	104
<hr/>		
9	VARSTVO PRED DISKRIMINACIJO NA DRUŽBENI RAVNI	116
9.1	PРАВNA PODLAGA VARSTVA PRED DISKRIMINACIJO NA DRUŽBENI RAVNI	117
10	PRIPOROČILA	118
10.1	PРАВNA PODLAGA IN NAMEN PRIPOROČIL	119
10.2	PREGLED PRIPOROČIL ZAGOVORNIKA	121
10.2.1	Priporočila na predlagane zakone in druge predpise	124
10.2.2	Priporočila na veljavne zakone in druge predpise	129
10.2.3	Priporočila za spodbujanje enakega obravnavanja	132
10.2.4	Priporočila za odpravo neenakega obravnavanja v konkretnih primerih	137
11	UKREPI ZA ODPRAVO DISKRIMINACIJE IN SPODBUJANJE ENAKEGA OBRAVNAVANJA	138
11.1	PРАВNA PODLAGA IN NAMEN POSEBNIH UKREPOV	139
11.2	IZVAJANJE POSEBNIH UKREPOV PO MINISTRSTVIH IN VLADNIH SLUŽBAH	142

12	RAZISKOVALNA DEJAVNOST	144
12.1	PRAVNA PODLAGA IN POMEN RAZISKAV ZA DELO ZAGOVORNIKA	145
12.2	POSEBNO POROČILO DOSTOPNOST SREDNJIH ŠOL ZA GIBALNO OVIRANE	148
12.3	ANALIZA O POGOJIH IN MERILIH PRI DODELJEVANJU NEPROFITNIH STANOVANJ	151
12.4	ANALIZA IZKUŠENJ RAZLIČNIH VERSKIH SKUPNOSTI V DRUŽBI	152
12.5	RAZISKAVA O DISKRIMINACIJI V SLOVENIJI V LETU 2022	153
12.5.1	O javnomnenjski raziskavi	153
12.5.2	Dojemanje in izkušnje z diskriminacijo ter poznavanje Zagovornika	153
12.6	KVALITATIVNE RAZISKAVE Z METODO FOKUSNIH SKUPIN IN POLSTRUKTURIRANIH INTERVJUJEV	155
12.6.1	Vključevanje Romov v izobraževanje	155
12.6.2	Vključevanje Romov v zaposlovanje	156
12.6.3	Dostop do osebnega zdravnika	157
13	IZOBRAŽEVANJE, OZAVEŠČANJE IN OBVEŠČANJE	160
13.1	VLOGA IN POMEN IZOBRAŽEVANJA TER KOMUNIKACIJE	161
13.2	IZOBRAŽEVANJE	162
13.3	OZAVEŠČANJE Z ORGANIZACIJO LASTNIH DOGODKOV	164
13.4	OZAVEŠČANJE Z UDELEŽBO NA DOGODKIH	168
13.5	OZAVEŠČANJE Z LASTNIMI GRADIVI	170
13.6	OBVEŠČANJE	174
14	SODELOVANJE S CIVILNO DRUŽBO	176
14.1	IZZIVI DISKRIMINACIJE Z VIDIKA ORGANIZACIJ CIVILNE DRUŽBE	177

15	SODELOVANJE NA DRŽAVNI RAVNI	178
15.1	VLOGA IN POMEN SODELOVANJA	179
15.2	PREDSEDNIK REPUBLIKE SLOVENIJE	180
15.3	DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE	181
15.4	DRŽAVNI SVET REPUBLIKE SLOVENIJE	182
15.5	VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE	183
16	MEDNARODNO SODELOVANJE	184
16.1	PРАВNA PODLAGA IN POMEN MEDNARODNEGA SODELOVANJA	185
16.2	EVROPSKA MREŽA ORGANOV ZA ENAKOST – EQUINET	186
16.3	EVROPSKA KOMISIJA	189
16.3.1	Skupina na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost	189
16.3.2	Drugi dogodki v organizaciji Evropske komisije	190
16.4	AGENCIJA EVROPSKE UNIJE ZA TEMELJNE PRAVICE	191
16.5	SVET EVROPE	192
16.6	ORGANIZACIJA ZDRUŽENIH NARODOV	193
16.7	DRUGI MEDNARODNI DOGODKI	194
16.8	MEDNARODNA IZMENJAVA INFORMACIJ V ZVEZI Z DISKRIMINACIJO	196
16.8.1	Prejete prošnje za informacije	196
16.8.2	Poslane prošnje za informacije	200
	KRATICE IN OKRAJŠAVE	202

1 DELOVANJE ORGANA

1.1 Pravne podlage za delovanje Zagovornika načela enakosti

Varstvo pred diskriminacijo je ena temeljnih človekovih pravic, ki jo utemeljuje 14. člen Ustave Republike Slovenije¹ (Ustava).

Državni zbor Republike Slovenije (Državni zbor) je 21. aprila 2016 sprejel Zakon o varstvu pred diskriminacijo² (ZVarD), ki je začel veljati 24. maja 2016. Na podlagi ZVarD je bil ustanovljen nov samostojni državni organ, specializiran za področje diskriminacije, Zagovornik načela enakosti (Zagovornik).

V skladu s pravnim redom Evropske unije (EU) Zagovornik opravlja naloge nacionalnega organa za enakost. Na ta način Slovenija zagotavlja izvajanje 15., 21., 23. in 39. člena Listine Evropske unije o temeljnih pravicah in izpolnjevanje naslednjih direktiv:

- Direktive Sveta 2000/43/ES o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost;
- Direktive Sveta 2000/78/ES o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu;
- Direktive Sveta 2004/113/ES o izvajanju načela enakega obravnavanja moških in žensk pri dostopu do blaga in storitev ter oskrbi z njimi;
- Direktive 2006/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu (preoblikovano);
- Direktive 2014/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. aprila 2014 o ukrepih za lažje uresničevanje pravic, podeljenih delavcem v okviru prostega gibanja delavcev.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

14. člen Ustave Republike Slovenije
(enakost pred zakonom)

V Sloveniji so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katero koli drugo osebno okoliščino.

Vsi so pred zakonom enaki.

¹ Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a
² Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg

1.2 Poslovanje in delovanje Zagovornika v letu 2022

V proračunskem letu 2022 je Zagovornik za izvajanje svojih z zakonom določenih nalog uporabil 1.462.709 evrov proračunskih sredstev. Od tega je bilo za kadre namenjenih 996.655 evrov, za materialne stroške 431.421 evrov ter 34.632 evrov za investicije in investicijsko vzdrževanje.

Na dan 31. decembra 2022 je bilo pri Zagovorniku poleg predstojnika zaposlenih 27 javnih uslužbencev.

2 DEJAVNOSTI ORGANA

2.1 Ključne funkcije Zagovornika

Tri ključne funkcije organov za enakost so opisane v Priporočilih Evropske komisije o standardih za organe za enakost iz junija 2018 ter Splošnih priporočilih Sveta Evrope o organih za enakost za boj proti rasizmu in nestrpnosti na nacionalni ravni iz februarja 2018. Tem sledi tudi Zagovornik.

Informiranje, svetovanje in zagovorništvo

Zagovornik nudi neodvisno pomoč in podporo diskriminiranim, svetuje in sodeluje v nekaterih izbranih sodnih postopkih. Poleg tega 38. člen ZVarD Zagovorniku omogoča tudi postopek za oceno ustavnosti in zakonitosti pri Ustavnem sodišču. Več o tem v naslednjih poglavjih:

- 3. Delo Zagovornika s posameznimi primeri;
- 4. Svetovanje, informiranje in podpora;
- 5. Zastopanje in spremljanje v sodnih postopkih;
- 7. Ocene diskriminatornosti predpisov.

Sprejemanje prijav in ugotavljanje diskriminacije

Zagovornik ugotavlja diskriminacijo v posamičnih primerih, v katerih preiskuje in ugotavlja oziroma odloča, ali je v določenem primeru šlo za diskriminacijo (postopek poteka na način upravnega postopka in se konča z ugotovitevno odločbo). Več o tem v poglavjih:

- 3. Delo Zagovornika s posameznimi primeri in
- 6. Ugotavljanje diskriminatornosti ravnanj.

Raziskovanje, spremljanje, izdajanje priporočil in ozaveščanje

Zagovornik opravlja tudi sistemsko delo, ki vključuje raziskovanje in analizo stanja diskriminacije na nacionalni ravni, na podlagi česar pripravi neodvisna poročila, priporočila in predlogi posebnih ukrepov. Sistemske naloge vključujejo tudi: spremljanje splošnega stanja, ozaveščanje, izobraževanje in izmenjavo razpoložljivih informacij znotraj Evropske unije ter drugo mednarodno sodelovanje. Več o tem od poglavja:

- 8. Podatki o obravnavanih primerih diskriminacije pri drugih državnih organih do poglavja
- 16. Mednarodno sodelovanje.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

21. člen ZVarD natančneje opisuje naloge in pooblastila Zagovornika, zato je zaradi večje preglednosti opravljenega dela, za vsako od zakonsko določenih obveznosti iz 21. člena, predstavljena kratka obrazložitev opravljenih nalog v preteklem letu.

2.2 Pregled izvajanja nalog in dejavnosti po 21. členu ZVarD

I.

Opravljanje neodvisnih raziskav o položaju oseb z določeno osebno okoliščino, zlasti spola, narodnosti, rase ali etničnega porekla, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti ter ostalih vprašanj glede diskriminacije oseb z določeno osebno okoliščino (prva alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Koliko neodvisnih raziskav je bilo izvedenih in katere neodvisne raziskave so bile izvedene v letu 2022?
Odgovor	V letu 2022 je Zagovornik izvedel šest neodvisnih raziskav: dve analizi, eno javnomnenjsko raziskavo in tri kvalitativne raziskave z metodo fokusnih skupin.
Pojasnilo	<p>V letu 2022 je Zagovornik izvedel šest neodvisnih raziskav, in sicer:</p> <ul style="list-style-type: none">• Analizo glede pogojev in meril pri dodeljevanju neprofitnih stanovanj,• Analizo izkušenj različnih verskih skupnosti v družbi,• Javnomnenjsko raziskavo o diskriminaciji v Sloveniji v letu 2022 ter <p>tri kvalitativne raziskave z metodo fokusnih skupin na naslednje teme:</p> <ul style="list-style-type: none">• Vključenost Romov v izobraževanje,• Vključenost Romov v zaposlovanje,• Dostop do osebnega zdravnika.
Izvedba	To dejavnost je v koordinaciji kabineta ³ izvajal oddelek A. ⁴
Poglavje	12. Raziskovalna dejavnost Zagovornika

³ Kabinet – Kabinet Zagovornika

⁴ Oddelek A – Oddelek za sistemsko spremljanje, ozaveščanje in preventivo na področju diskriminacije

II.

Objavljanje neodvisnih poročil in dajanje priporočil državnim organom, lokalnim skupnostim, nosilcem javnih pooblastil, delodajalcem, gospodarskim subjektom in drugim subjektom o ugotovljenem položaju oseb z določeno osebno okoliščino, in sicer glede preprečevanja in odpravljanja diskriminacije ter sprejemanja posebnih in drugih ukrepov za odpravo diskriminacije (druga alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Koliko neodvisnih poročil je bilo pripravljenih (objavljenih) v letu 2022?
Odgovor	Zagovornik je v letu 2022 pripravil in objavil dve neodvisni poročili.
Pojasnilo	Zagovornik je v letu 2022 pripravil in objavil redno letno poročilo za leto 2021 ter eno posebno poročilo. V Državnem zboru je Zagovornik redno letno poročilo za leto 2021 predstavil 6. julija 2022, in sicer na Odboru za delo, družino, socialne zadeve in invalide. V Državnem svetu je Zagovornik redno letno poročilo za leto 2021 predstavil 2. junija 2022 na Komisiji za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide ter 8. junija 2022 na plenarni seji Državnega sveta. V letu 2022 je Zagovornik pripravil in objavil posebno poročilo Dostopnost srednjih šol za gibalno ovirane.
Izvedba	To dejavnost so v koordinaciji s predstojnikom izvajali kabinet ter oddelka A in B. ⁵
Poglavje	Vsa poročila so objavljena na spletni strani www.zagovornik.si pod zavihkom: Izdelki Zagovornika.

Vprašanje	Koliko priporočil je bilo izdanih (ter komu) v zvezi s položajem oseb z določeno osebno okoliščino (katero) glede preprečevanja oziroma odpravljanja diskriminacije v letu 2022?
Odgovor	V letu 2022 je Zagovornik izdal 81 priporočil.
Pojasnilo	Zagovornik je izdal 81 priporočil, od tega 55 priporočil v zvezi z zakoni in drugimi predpisi (veljavnimi ali predlogi) in 26 priporočil za spodbujanje enakega obravnavanja in odpravo neenakega obravnavanja. 33 priporočil je izdal Državnemu zboru, 35 različnim ministrstvom, šest Vladi, šest različnim osebam javnega prava ter eno priporočilo osebi zasebnega prava. Priporočila so se največkrat nanašala na osebne okoliščine: invalidnost (40), starševstvo (13), zdravstveno stanje (11), državljanstvo (10), družbeni položaj (šest), rase, narodnosti in etničnega porekla (4) in spol (tri). Po dve priporočili sta bili izdani glede na osebno okoliščino jezika, spolne usmerjenosti, spolne identitete in kraja bivanja ter po eno priporočilo za osebne okoliščine spolnega izraza, premoženjskega stanja in izobrazbe.
Izvedba	To dejavnost sta v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajala oddelek A in B.
Poglavje	10. Priporočila

⁵ Oddelek B – Oddelek za ugotavljanje diskriminacije, svetovanje in zagovorništvo

III.

Opravljanje nalog inšpekcijskega nadzora na podlagi predlogov iz 5. poglavja tega zakona glede spoštovanja določb tega ali drugega zakona, ki določa njegovo pristojnost (tretja alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Koliko predlogov za ugotavljanje diskriminatornosti ravnanj. iz 5. poglavja ZVarD je v letu 2022 Zagovornik obravnaval in končal?
Odgovor	V letu 2022 je Zagovornik končal 50 predlogov za ugotavljanje diskriminatornosti ravnanj.
Pojasnilo	<p>V letu 2022 je Zagovornik končal obravnavo 50 predlogov za ugotavljanje diskriminatornosti ravnanj. V letu 2022 je Zagovornik izdal 20 odločb in 12 sklepov. V preostalih 18 primerih so bili izidi postopkov različni: pisno pojasnilo, uradni zaznamek, odstop pristojnemu organu, priporočilo ali neuvedba postopka.</p> <p>V 14 zadevah, ki jih je Zagovornik končal z izdajo odločbe, je bila diskriminacija ugotovljena. V treh zadevah, ki jih je Zagovornik končal z izdajo odločbe, diskriminacija ni bila ugotovljena, v treh zadevah pa je bila izdana zavrnilna odločba.</p> <p>Zagovornik je v letu 2022 izdal 11 predlogov za uvedbo prekrškovnega postopka pristojnim inšpekcijam (vsi v zvezi z ugotovljeno diskriminacijo).</p> <p>V letu 2022 Upravno sodišče ni izdalo nobene sodbe v zvezi z odločbami Zagovornika. Sodišče je izdalo en sklep o ustavitvi postopka, ker je tožeča stranka (kršitelj) umaknila tožbo v upravnem sporu.</p> <p>31. decembra 2022 je pred Upravnim sodiščem potekalo še 12 postopkov, v katerih so stranke v upravnem postopku izpodbijale odločbo, ki jo je izdal Zagovornik. Primeri se nanašajo na naslednje teme:</p> <ul style="list-style-type: none">• odstranitev oglasa Zavoda Živim z mestnega avtobusa LPP – zadeva iz leta 2019 ponovno v obravnavi na Upravnem sodišču zaradi nove tožbe kršitelja prepovedi diskriminacije, iz leta 2022;• diskriminacija kupca zaradi rase v okviru obravnave varnostnikov podjetja Sintal v trgovini Spar v Radovljici, iz leta 2019;• diskriminacija osebe, ki živi s hivom pri dostopu do zobozdravstvenega varstva v Zdravstvenem domu Maribor, iz leta 2019;• diskriminacija žensk v zaporu Ig, iz leta 2020;• diskriminacija javne uslužbenke v vrtcu Črnuče zaradi starševstva pri dodelitvi letne ocene dela, iz leta 2021;• nudenje televizijskih vsebin v obliki, prilagojeni senzorno oviranim osebam na RTV Slovenija, iz leta 2021;• diskriminacija zaradi zdravstvenega stanja in starševstva pri obračunu poslovne uspešnosti z upoštevanjem prisotnosti na delovnem mestu v podjetjih Elektro Celje, Arriva in Krka – tri zadeve, dve zadevi iz leta 2021, ena zadeva iz leta 2022;• zaprtje osebnega bančnega računa pri NKB Maribor zaradi kubanskega državljanstva, iz leta 2022;• dostop do brezplačnih smučarskih vozovnic za dijake iz občine Kranjska Gora na podlagi datuma prijave stalnega prebivališča, iz leta 2022;• slabša obravnava političnih strank, ki v svojih programih nasprotujejo vrednotam določene verske skupnosti, s strani radijske postaje Radio Ognjišče, iz leta 2022.
Izvedba	To dejavnost je v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajal oddelek B.
Poglavje	3. Delo Zagovornika s posameznimi primeri 6. Ugotavljanje diskriminatornosti ravnanj

IV.

Zagotavljanje neodvisne pomoči diskriminiranim osebam pri uveljavljanju njihovih pravic glede varstva pred diskriminacijo v smislu svetovanja in pravne pomoči strankam v drugih upravnih in sodnih postopkih, povezanih z diskriminacijo (četrta alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Koliko diskriminiranim osebam je bila v letu 2022 zagotovljena neodvisna pomoč v upravnih in drugih sodnih postopkih, povezanih z diskriminacijo?
Odgovor	V letu 2022 je Zagovornik zagotavljal neodvisno pomoč 440 ljudem.
Pojasnilo	Zagovornik je v letu 2022 opravil približno 1900 ur svetovanja. Svetovanje in pravno pomoč je nudil več kot 440 ljudem. Zagovornik je v letu 2022 skupno obravnaval 524 posameznih svetovanj in oblik pravne pomoči, od tega 225 telefonskih in 299 pisnih.
Izvedba	To dejavnost je v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajal oddelek B.
Poglavje	3. Delo Zagovornika s posameznimi primeri 4. Svetovanje, informiranje in podpora

V.

Ozaveščanje splošne javnosti o diskriminaciji in ukrepih za njeno preprečevanje (peta alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Kako se je v letu 2022 ozaveščalo splošno javnost o diskriminaciji in ukrepih za njeno preprečevanje?
Odgovor	Zagovornik je v skladu z mednarodnimi priporočili določil cilje komuniciranja, prednostne ciljne skupine, ključna sporočila ter različne komunikacijske poti. Ozaveščanje je potekalo vse leto.
Pojasnilo	<p>Zagovornik je tudi v letu 2022 izvajal aktivnosti za prepoznavnost organa in varstva pred diskriminacijo v splošni javnosti in državni upravi.</p> <p>Zagovornik o vseh svojih dejavnostih javnost obvešča na svoji spletni strani in družabnih omrežjih Facebook in Twitter ter z nastopi predstojnika v medijih (9). Pripravil je tudi 65 sporočil za javnost ter prejel in odgovoril na 43 novinarskih vprašanj. Na spletni strani www.zagovornik.si je objavil 78 vesti o svojem delu.</p> <p>Zagovornik je organiziral štiri okrogle mize in svoje delo predstavil tujim diplomatom. Začel je tudi z EU-projektom »Soočimo se z diskriminacijo – ustvarjajmo družbo enakih možnosti«.</p> <p>Zagovornik je leta 2022 predaval na 22 dogodkih, aktivno pa je sodeloval tudi na drugih 43 dogodkih s področja varstva pred diskriminacijo.</p> <p>Zagovornik je sodeloval z več kot 90 organizacijami civilne družbe s pisnimi poizvedbami, sodelovanjem na dogodkih in s pismi podpore projektom, s katerimi so organizacije civilne družbe na javnih razpisih kandidirale za nacionalna in evropska finančna sredstva.</p> <p>Zagovornik je leta 2022 izdal redno letno poročilo za leto 2021 (naklada 800 izvodov). Redno letno poročilo za leto 2021 je prevedel v angleščino (naklada 250 izvodov), madžarščino (150 izvodov) in italijanščino (150 izvodov).</p> <p>Zagovornik je v letu 2022 izdal tudi posebno poročilo Dostopnost srednjih šol za gibalno ovirane (250 izvodov). V elektronski obliki je izdal tudi prevod povzetka posebnega poročila o dostopnosti srednjih šol za gibalno ovirane v angleškem, italijanskem in madžarskem jeziku.</p> <p>Pripravil je dve novi zloženki, in sicer »Recimo ne diskriminaciji starejših« in »Recimo ne diskriminaciji mladih«.</p>
Izvedba	To dejavnost je v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajal oddelek A.
Poglavje	13. Izobraževanje, ozaveščanje in obveščanje

VI.

Spremljanje splošnega stanja v Republiki Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami (šesta alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Na kakšen način se je v letu 2022 spremljalo splošno stanje na področju varstva pred diskriminacijo in položaj oseb z določenimi osebnimi okoliščinami?
Odgovor	V letu 2022 je Zagovornik spremljal stanje na področju varstva pred diskriminacijo s poizvedbami, v kar je bilo vključenih 203 različnih pravnih subjektov.
Pojasnilo	V letu 2022 je Zagovornik pozval 14 ministrstev in štiri organe v sestavi oz. vladne službe, da poročajo o sprejetih in izvajanih posebnih ukrepih. K poročanju o primerih diskriminacije, ki so jih obravnavali v letu 2022, je Zagovornik pozval 25 inšpekcijskih organov, Policijo, Vrhovno državno tožilstvo in 66 sodišč v Republiki Sloveniji. Zagovornik je spremljal stanje na področju varstva pred diskriminacijo tudi pri 18 različnih lokalnih skupnostih in javnih stanovanjskih skladih ter 17 subjektih s področja zdravstva in verske svobode. S pisnimi poizvedbami pa je spremljal stanje tudi pri 57 organizacijah civilne družbe.
Izvedba	To dejavnost sta v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajala oddelka A in B.
Poglavje	8. Podatki o obravnavanih primerih diskriminacije pri drugih državnih organih 11. Ukrepi za odpravo diskriminacije in spodbujanje enake obravnave 12. Raziskovalna dejavnost 14. Sodelovanje s civilno družbo

VII.

Predlaganje sprejetja posebnih ukrepov za izboljšanje položaja oseb, ki so v manj ugodnem položaju zaradi določene osebne okoliščine (sedma alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Kateri posebni ukrepi so bili v letu 2022 predlagani v sprejetje za izboljšanje položaja oseb v manj ugodnem položaju zaradi določene osebne okoliščine (katere)?
Odgovor	Zagovornik v letu 2022 sprejetja posebnih ukrepov za odpravo diskriminacije ni predlagal. Je pa v letu 2021 izdal skupno 81 priporočil ter zaprosil ministrstva k predložitvi podatkov o sprejetih in izvajanih posebnih ukrepih.
Pojasnilo	<p>V letu 2022 Zagovornik sprejetja posebnih ukrepov za odpravo diskriminacije ni predlagal.</p> <p>V letu 2022 je Zagovornik opravil tudi pregled prejetih odgovorov ministrstev in vladnih služb o izvedenih posebnih ukrepih. Zagovornik ugotavlja, da je za izvajanje posebnih ukrepov v smislu ZVarD ključnega pomena poznavanje in spremljanje položaja oseb z določeno osebno okoliščino. Predpogoj za to je sistemsko in sistematično zbiranje ter obdelava podatkov o enakopravnosti, enaki obravnavi in enakih možnostih (equality data).</p>
Izvedba	To dejavnost je v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajal oddelek A.
Poglavje	10. Priporočila 11. Ukrepi za odpravo diskriminacije in spodbujanje enake obravnave

VIII.

Sodelovanje v sodnih postopkih zaradi diskriminacije v skladu s tem zakonom (osma alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	V koliko in v katerih sodnih postopkih je v letu 2022 v skladu z ZVarD sodeloval Zagovornik?
Odgovor	Zagovornik je v letu 2022 končal z zastopanjem stranke v enem sodnem postopku, ki ga je sprožil v letu 2019.
Pojasnilo	<p>Zagovornik je v letu 2022 nadaljeval z zastopanjem stranke v sodnem postopku zaradi diskriminacije na podlagi starosti. Tožba Zagovornika je bila vložena 3. oktobra 2019 pred Okrajnim sodiščem v Ljubljani proti Društvu kolesarskih sodnikov Slovenije, ki tožniku ni več dopustilo sojenja na tekmovanjih zaradi dopolnjene starosti 70 let. V tožbi je Zagovornik zatrjeval neposredno diskriminacijo zaradi starosti ter zahteval prenehanje diskriminacije (na način spremembe statuta in izdaje licence za kolesarskega sodnika), nadomestilo zaradi diskriminacije in objavo sodbe v medijih.</p> <p>Okrajno sodišče v Ljubljani je v zadevi izdalo sodbo št. IV P 1366/2019 z dne 8. 10. 2021, v kateri je potrdilo diskriminacijo zaradi starosti. Prisodilo mu je odškodnino in objavo sodbe v medijih. Sodišče pa ni ugodilo zahtevi iz tožbe, da mora društvo spremeniti svoj statut tako, da ne bi bil več diskriminatoren. Ta del je sodišče zavrglo, saj je ocenilo, da kolesarski sodnik in Zagovornik v tem konkretnem sodnem postopku ne moreta zahtevati spremembe avtonomnega akta osebe zasebnega prava, čeprav je diskriminatoren. Kolesarski sodnik se s to ugotovitvijo sodišča ni strinjal in je s pomočjo Zagovornika proti temu delu sodbe vložil pritožbo.</p> <p>Višje sodišče v Ljubljani je v izdani sodbi št. I Cp 616/2022 z dne 28. 6. 2022 zavrnilo pritožbi tožeče in tožene stranke in potrdilo sodbo prve stopnje. Stranka postopka se je po odločitvi pritožbenega sodišča odločila za vložitev predloga za dopustitev revizije na Vrhovno sodišče, za kar je stranka pooblastila odvetniško pisano. Vrhovno sodišče je s Sklepom št. II DoR 370/2022 z dne 15. 12. 2022 predlog zavrnilo. Zagovornik se je s stranko po prejemu sklepa Vrhovnega sodišča dogovoril o zaključku zastopanja na sodišču.</p>
Izvedba	To dejavnost sta v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajala oddelka A in B.
Poglavje	5. Zastopanje in spremljanje v sodnih postopkih

IX.

Zagotavljanje izmenjave razpoložljivih informacij o diskriminaciji z organi Evropske unije (deveta alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Koliko in katere informacije je v letu 2022 izmenjeval Zagovornik na mednarodnem področju?
Odgovor	Zagovornik je v letu 2022 izvedel 51 medsebojnih izmenjav informacij o diskriminaciji v okviru Evropske unije in mednarodnih organizacij.
Pojasnilo	<p>Zagovornik je v letu 2022 z evropskimi in mednarodnimi organizacijami izvedel 51 medsebojnih izmenjav informacij z namenom spremljanja stanja diskriminacije. Od tega je odgovoril na 50 prošenj za informacije ter sam poslal eno prošnjo za informacije.</p> <p>Za namen izmenjave informacij je Zagovornik v angleški jezik prevedel tudi redno letno poročilo za leto 2021, ki je objavljeno na spletni strani Zagovornika. Angleške izvode poročila je poslal vsem članicam Equineta in drugim pristojnim mednarodnim institucijam. Poročilo so prejela tudi veleposlaništva v Sloveniji in slovenska veleposlaništva v tujini.</p> <p>Poleg tega je Zagovornik angleški prevod povzetka posebnega poročila Dostopnost srednjih šol za gibalno ovirane poslal vsem članicam Equineta, Evropski komisiji, Evropskemu parlamentu, Svetu Evrope, OZN, OVSE, veleposlaništvom drugih držav v Republiki Sloveniji in več mednarodnim nevladnim organizacijam s področja invalidnosti.</p>
Izvedba	Dejavnosti sta v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajala oddelka A in B.
Poglavje	16. Mednarodno sodelovanje
Vprašanje	Na koliko mednarodnih dogodkih s področja varstva pred diskriminacijo je v letu 2022 sodeloval Zagovornik?
Odgovor	V letu 2022 se je Zagovornik udeležil 76 mednarodnih strokovnih posvetov, konferenc in drugih dogodkov.
Pojasnilo	<p>V letu 2022 se je Zagovornik udeležil 76 mednarodnih strokovnih posvetov, konferenc in drugih dogodkov v živo ali po spletu, in sicer:</p> <ul style="list-style-type: none">• 11 srečanj v okviru delovnih skupin Evropske mreže organov za enakost – Equinet;• 29 drugih dogodkov v organizaciji ali soorganizaciji Equineta;• 13 dogodkov v okviru EU in organizacij pod njenim okriljem;• štiri dogodke v okviru Sveta Evrope;• 19 drugih mednarodnih strokovnih dogodkov in srečanj.
Izvedba	Dejavnosti sta v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajala oddelka A in B.
Poglavje	16. Mednarodno sodelovanje

X.

Opravljanje drugih nalog, določenih s tem zakonom (deseta alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Katere so druge naloge Zagovornika, določene s tem zakonom?
Odgovor	Med druge naloge, določene s tem zakonom, sodi obravnava pobud za oceno diskriminatornosti oziroma presojo ustavnosti zakona ali drugega predpisa (38. člen ZVarD).

Vprašanje	Koliko pobud za oceno diskriminatornosti oziroma presojo ustavnosti zakona ali drugega predpisa je v letu 2022 obravnaval Zagovornik?
Odgovor	V letu 2022 je Zagovornik obravnaval 34 pobud za oceno diskriminatornosti predpisov.

Pojasnilo

Zagovornik je v letu 2022 prejel 21 novih pobud za oceno diskriminatornosti. Skupaj s 13 prenesenimi pobudami iz leta 2021 je v letu 2022 izvajal 34 postopkov ocen diskriminatornosti predpisov.

Zagovornik je v letu 2022 končal 29 postopkov ocen diskriminatornosti predpisov.

Zagovornik je v 12 končanih zadevah predpise ocenil kot diskriminatorne. V 17 zadevah diskriminatornosti predpisa ni prepoznal. Od tega v osmih zadevah podrobne ocene diskriminatornosti, za katere so stranke dale pobudo, ni izvedel, saj že iz preliminarne analize diskriminacija iz predpisa ni izhajala.

V leto 2023 je bilo v nadaljnjo obravnavo prenesenih pet zadev.

Izvedba	To dejavnost je v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajal oddelek B.
---------	--

Poglavje	7. Ocene diskriminatornosti predpisov
----------	---

3 DELO ZAGOVORNIKA S POSAMEZNIMI PRIMERI

3.1 Pravna podlaga za delo s posameznimi primeri

Temeljni akt, na podlagi katerega Zagovornik načela enakosti (Zagovornik) izvaja svoja pooblastila, je Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD), ki opredeljuje personalno in materialno pristojnost Zagovornika.

Personalna pristojnost se nanaša na vprašanje, kdo lahko uveljavlja varstvo pred diskriminacijo. To so predvsem fizične osebe ali skupine oseb. Pravna oseba lahko varstvo pred diskriminacijo uveljavlja le, če je izpostavljena diskriminaciji zaradi osebnih okoliščin fizičnih oseb, ki so povezane s to pravno osebo (3. odstavek 1. člena ZVarD), na primer kot njeni člani, ustanovitelji ali vodstvo oziroma upravljavci.

Materialna pristojnost pa se nanaša na področja, na katerih je v Sloveniji diskriminacija prepovedana.

ZVarD poleg tega opredeljuje tudi posamezne oblike diskriminacije, pri katerih lahko Zagovornik ukrepa (6.–12. člen).

Postopke ugotavljanja diskriminacije Zagovornik vodi skladno z Zakonom o splošnem upravnem postopku (ZUP). Predlogi za obravnavo in vprašanja, ki jih prejema, se nanašajo na številna področja, ki so v Sloveniji obsežno zakonodajno normirana. Zato pri svojem delovanju Zagovornik uporablja tudi vse druge predpise, ki veljajo v Republiki Sloveniji – Ustavo, zakone in podzakonske akte.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

15. člen Ustave Republike Slovenije (uresničevanje in omejevanje pravic)

Človekove pravice in temeljne svoboščine se uresničujejo neposredno na podlagi ustave.

Z zakonom je mogoče predpisati način uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, kadar tako določa ustava, ali če je to nujno zaradi same narave posamezne pravice ali svoboščine.

Človekove pravice in temeljne svoboščine so omejene samo s pravicami drugih in v primerih, ki jih določa ta ustava.

Zagotovljeni sta sodno varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravica do odprave posledic njihove kršitve.

Nobene človekove pravice ali temeljne svoboščine, urejene v pravnih aktih, ki veljajo v Sloveniji, ni dopustno omejevati z izgovorom, da je ta ustava ne priznava, ali da jo priznava v manjši meri.

3.2 Temeljni pojmi

3.2.1 Obstoje diskriminacije

ZVarD v 2. členu določa varstvo pred diskriminacijo zaradi različnih osebnih okoliščin na področjih družbenega življenja, pri uresničevanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, pri uveljavljanju pravic in obveznosti ter v drugih pravnih razmerjih na političnem, gospodarskem, socialnem, kulturnem, civilnem ali drugem področju. **Diskriminacija pomeni vsako neupravičeno dejansko ali pravno neenako obravnavanje, razlikovanje, izključevanje ali omejevanje ali opustitev ravnanja zaradi osebnih okoliščin, ki ima za cilj ali posledico oviranje, zmanjšanje ali izničenje enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, drugih pravic, pravnih interesov in ugodnosti.**

Za ugotavljanje diskriminacije je treba:

- Ugotoviti obliko diskriminacije;
- Opredeliti področje, na katerem se je diskriminacija zgodila;
- Identificirati osebno okoliščino, zaradi katere se diskriminacija dogaja;
- Ugotoviti, ali obravnava posega v pravice, svoboščine, koristi ali ugodnosti osebe;
- Ugotoviti vzročno zvezo med osebno okoliščino in neenako obravnavo, ki posega v pravice, svoboščine, koristi ali ugodnosti osebe;
- Ugotoviti, ali različna obravnava sodi v katero od izjem od prepovedi diskriminacije, ki ne pomenijo kršitve zakona.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Le ravnanje, ki vsebuje vse navedene elemente, zakonsko gledano pomeni diskriminacijo po ZVarD. Druga neželena, sporna ali krivična ravnanja, ki niso povezana z osebnimi okoliščinami ali ne predstavljajo posega v pravice, svoboščine, pravne interese ali ugodnosti, ne štejejo za diskriminacijo. Lahko pa gre za druga nezakonita ravnanja, za obravnavo katerih so pristojni drugi organi.

3.2.2 Namen diskriminirati

Za obstoj diskriminacije ni treba dokazati, da je kršitelj namenoma diskriminiral, dovolj je, da je do diskriminacije prišlo oziroma bi do nje lahko prišlo. Presojajo se torej dejanski učinki, ki jih ima določeno ravnanje na osebo ali skupino, ne pa vprašanja, ali je imel kršitelj namen diskriminirati. Kršitelj se torej ne more izvzeti iz odgovornosti z argumentom, da njegov namen ni bil diskriminirati, če je obravnava dejansko povzročila diskriminatorne učinke.

3.2.3 Osebne okoliščine

ZVarD v 1. členu opredeljuje namen in vsebino zakona, ki je zagotavljanje varstva pred diskriminacijo, in sicer na podlagi specifičnih osebnih okoliščin. ZVarD povzema predvsem osebne okoliščine, navedene v Ustavi in v Kazenskem zakoniku (KZ-1).

Te osebne okoliščine so: **spol, narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje, invalidnost, starost, spolna usmerjenost, spolna identiteta, spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazba ali katera koli druga osebna okoliščina.**

Iz obrazložitve členov predloga ZVarD izhaja, da so **osebne okoliščine tiste prirojene ali pridobljene osebne značilnosti, lastnosti, stanja ali statusi**, ki so praviloma trajno in nerazdružljivo povezani z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo, zlasti identiteto, ali pa jih posameznik ne spreminja zlahka.

Glede na navedeno, Zagovornik kot **druge osebne okoliščine**, ki v ZVarD niso izrecno navedene, šteje tudi **državljanstvo** (državljanstvo druge države članice EU, državljanstvo tretje države), **nosečnost, starševstvo, zdravstveno stanje, kraj rojstva, barvo kože, kraj bivanja itn.** Osebne okoliščine je mogoče povezati tudi s pravnimi osebami, kadar je glede na okoliščine to smiselno, in sicer zaradi povezave z osebnimi okoliščinami članstva, ustanoviteljev ali oseb, ki jo vodijo in upravljajo.

Varstvo pred diskriminacijo je z zakonom zagotovljeno tudi osebam, ki so kakor koli (pravno ali dejansko) **povezane z osebo z določeno osebno okoliščino** (npr. z zakonsko zvezo ali sorodstvom, druženjem). Kršitelj se torej ne more izvzeti iz odgovornosti z argumentom, da oseba, ki jo je diskriminiral, osebne okoliščine nima, ima pa jo z njo povezana oseba. V tem primeru gre za obliko diskriminacije, ki jo imenujemo »diskriminacija prek povezave« (prva alineja 2. odstavka 5. člena ZVarD).

Varstvo pred diskriminacijo je z zakonom zagotovljeno tudi osebam, ki so diskriminirane iz razloga, ker jim je določena osebna okoliščina pripisana. Ni torej pomembno, ali oseba dejansko ima določeno osebno okoliščino, če je bila diskriminirana, kakor da bi to osebno okoliščino imela. Kršitelj se torej ne more izvzeti iz odgovornosti z argumentom, da oseba, ki jo je diskriminiral zaradi določene osebne okoliščine, ki ji jo je pripisal, te osebne okoliščine dejansko nima (druga alineja 2. odstavka 5. člena ZVarD).

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

34. člen Ustave Republike Slovenije
(pravica do osebnega dostojanstva in varnosti)

Vsakdo ima pravico do osebnega dostojanstva in varnosti.

3.2.4 Področja družbenega življenja

ZVarD v 2. členu opredeljuje področja družbenega življenja, na katerih je v skladu s pravom Evropske unije zagotovljeno enako obravnavanje in prepoved diskriminacije. Našteta področja izhajajo iz direktiv Evropske unije in iz prakse Sodišča EU. Skladno z ZVarD se enako obravnavanje nanaša samo na področja družbenega oziroma javnega življenja (vključno s civilnimi in gospodarskimi zadevami), torej na področja, na katerih posamezniki in posameznice (ali v določenih primerih tudi pravne osebe) uveljavljajo svoje pravice oziroma izvajajo dolžnosti ter nastopajo v pravnem prometu, ne velja pa za zasebna razmerja (npr. družinska, prijateljska ali intimna razmerja).

Področja družbenega življenja, na katerih poteka varstvo pred diskriminacijo

Številke zadev primerov so zapisane z barvami, ki označujejo posamezna področja družbenega življenja:

Delo in zaposlovanje

- Pogoji za dostop do zaposlitve, samozaposlitve in poklica (vključno z izbirnimi merili in pogoji zaposlovanja, ne glede na vrsto dejavnosti in na vseh ravneh poklicne hierarhije, vključno z napredovanjem);
- Dostop do vseh oblik in do vseh ravni karijerne orientacije in svetovanja, poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja, nadaljnega poklicnega usposabljanja in preusposabljanja, vključno z delovno prakso;
- Zaposlitveni pogoji in pogoji dela, vključno s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi in plačami.

Članstvo v sindikatih

- Članstvo in vključevanje v organizacijo delavcev ali delodajalcev ali v vsako organizacijo, katere člani opravljajo določen poklic, vključno z ugodnostmi, ki jih zagotavljajo take organizacije.

Socialne pravice

- Socialna zaščita, vključno s socialno varnostjo;
- Socialne ugodnosti.

Zdravstveno varstvo

- Zdravstveno varstvo.

Izobraževanje

- Vzgoja in izobraževanje.

Trg dobrin in storitev

- Dostop do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji, in preskrbo z njimi.

Drugo

- V to področje spadajo zadeve, ki jih ni mogoče uvrstiti v zgornje kategorije, in zadeve, ki naslavlajo vsa področja hkrati ali pa splošno področje varstva pred diskriminacijo.

3.2.5 Oblike diskriminacije

ZVarD v skladu z direktivami EU opredeljuje pojma neposredna in posredna diskriminacija ter določa ravnanja, ki poleg neposredne in posredne oblike diskriminacije pomenijo diskriminacijo. V skladu z določbami direktiv EU se za diskriminacijo štejejo tudi nadlegovanje in spolno nadlegovanje ter navodila za diskriminacijo, prepovedani so povračilni ukrepi zoper diskriminirano osebo ali osebo, ki ji pomaga (viktimizacija). Kot posebna oblika diskriminacije je določeno tudi pozivanje k diskriminaciji.

Oblike diskriminacije so:

- **Neposredna diskriminacija** (prvi odstavek 6. člena ZVarD),
- **Posredna diskriminacija** (drugi odstavek 6. člena ZVarD),
- **Nadlegovanje** (prvi odstavek 8. člena ZVarD),
- **Spolno nadlegovanje** (drugi odstavek 8. člena ZVarD),
- **Navodila za diskriminacijo** (9. člen ZVarD),
- **Pozivanje k diskriminaciji** (prvi odstavek 10. člen ZVarD),
- **Javno opravičevanje zapostavljanja ali preziranja oseb ali skupine oseb zaradi osebnih okoliščin** (drugi odstavek 10. člena ZVarD),
- **Viktimizacija** (11. člen ZVarD).

ZVarD opredeljuje tudi hujše oblike diskriminacije. Določenost hujših oblik diskriminacije je skladno s tretjim odstavkom 39. člena ZVarD ustrezna tudi za določanje višine odškodnine za nepremoženjsko škodo v sodnih postopkih. Prav tako je zakonodajalec za prekrške, ko gre za hujše oblike diskriminacije, določil višje globe, ki jih lahko izrekajo pristojni inšpektorati.

Hujše oblike diskriminacije so:

- **Večkratna diskriminacija** (12. člen ZVarD),
- **Množična diskriminacija** (12. člen ZVarD),
- **Dolgotrajna, ponavljajoča se diskriminacija** (12. člen ZVarD),
- **Diskriminacija s težko popravljivimi posledicami** (12. člen ZVarD),
- **Diskriminacija v razmerju do otrok** (12. člen ZVarD),
- **Diskriminacija v razmerju do drugih slabotnih oseb** (12. člen ZVarD),
- **Podajanje ali širjenje rasističnih, versko, narodnostno in spolno razlikovalnih pozivov, napeljevanje, ščuvanje, hujskanje k sovraštvu in diskriminaciji ter širše javno pozivanje, ki spodbuja k diskriminaciji** (prvi odstavek 10. člena ZVarD).

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

63. člen Ustave Republike Slovenije

(prepoved spodbujanja k neenakopravnosti in nestrpnosti ter prepoved spodbujanja k nasilju in vojni)

Protiustavno je vsakršno spodbujanje k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti ter razpihovanje narodnega, rasnega, verskega ali drugega sovraštva in nestrpnosti. Protiustavno je vsakršno spodbujanje k nasilju in vojni.

3.3 Pristojnosti organa v posameznih primerih

Zagovornikove pristojnosti s področja obravnave posameznih primerov so opredeljene v členih 33 do 44 ZVarD ter v 21. členu ZVarD. Razdelimo jih lahko na naslednja področja:

- Zagotavljanje neodvisne pomoči diskriminiranim osebam pri uveljavljanju njihovih pravic v zvezi z varstvom pred diskriminacijo v smislu svetovanja in pravne pomoči strankam v drugih upravnih in sodnih postopkih, povezanih z diskriminacijo (4. alineja 21. člena ZVarD);
- Postopek ugotavljanja diskriminacije na predlog diskriminirane osebe (33. člen ZVarD);
- Postopek ugotavljanja diskriminacije po uradni dolžnosti (34. člen ZVarD);
- Zahtevanje predložitve podatkov in dokumentov, potrebnih za ugotavljanje diskriminacije (37. člen ZVarD);
- Vložitev zahteve za presojo ustavnosti in zakonitosti (38. člen ZVarD);
- Zastopanje strank v sodnih postopkih (1. odstavek 41. člena ZVarD);
- Spremljanje osebe v sodnih postopkih (4. odstavek 41. člena ZVarD);
- Inšpekcijski nadzor (1. odstavek 42. člena ZVarD);
- Odstop pristojni inšpekciji, če postopek pred Zagovornikom ne bi bil smiseln (4. odstavek 42. člena ZVarD);
- Odstop pristojni inšpekciji, če kršitelj ne spoštuje odločbe Zagovornika (43. člen ZVarD).

Do konca leta 2022 je Zagovornik izvajal pristojnosti:

- Zagotavljanja neodvisne pomoči diskriminiranim osebam;
- Ugotavljanja diskriminacije na predlog diskriminirane osebe;
- Ugotavljanja diskriminacije po uradni dolžnosti;
- Zahtevanja potrebnih podatkov za ugotavljanje diskriminacije;
- Vlaganje zahtev za presojo ustavnosti;
- Zastopanja strank v sodnih postopkih;
- Odstopanje zadev pristojnim inšpekcijam.

3.4 Metodološko pojasnilo

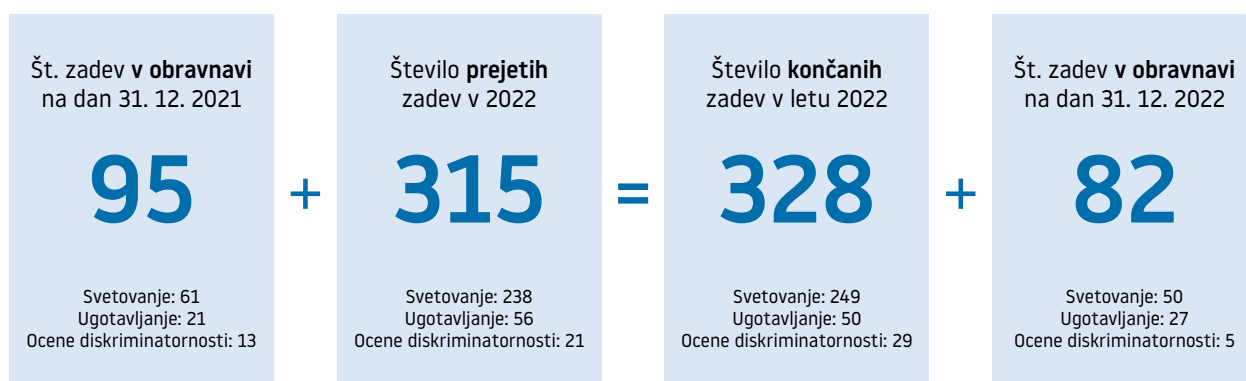
Zagovornik je v letu 2022 obravnaval zadeve, prejete v letu 2022, in tiste iz prejšnjih let. V rednem letnem poročilu Zagovornik statistično poroča o številu obravnavanih zadev, ki so bile v koledarskem letu 2022 tudi končane. Oznaka »končano« pomeni, da je bila določena zadeva v letu 2022 končana, torej je bil narejen izdelek v okviru pristojnosti Zagovornika (npr. odgovor pri svetovanju, odločba, sklep, ocena diskriminatornosti predpisa).

Statistični pregled daje podatke o osebnih okoliščinah, ki so bile v prijavah diskriminacije ali prošnjah za svetovanje navedene kot razlog za prijavo ali prošnjo (zatrjevane osebne okoliščine). Enako velja za področja in oblike diskriminacije.

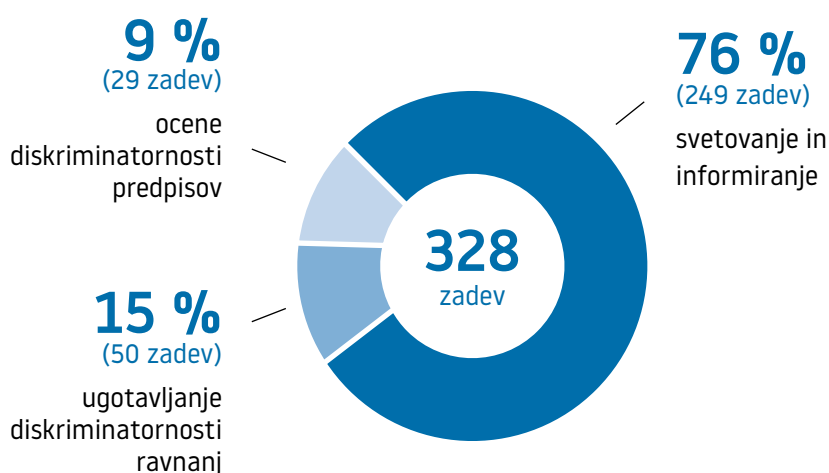
3.5 Statistika končanih zadev v letu 2022

V leto 2022 je bilo iz prejšnjih let prenesenih v obravnavo 95 zadev. V leto 2022 je Zagovornik v obravnavo prejel skupno 315 novih zadev svetovanja, ugotavljanja diskriminatornosti ravnanj in ocenjevanja diskriminatornosti predpisov. V leto 2022 je bilo torej obravnavanih skupaj 410 zadev. Od tega je bilo 328 končanih, v leto 2023 pa prenesenih 82 zadev.

Grafični prikaz statistike obravnavanih in končanih zadev v letu 2022

Končani primeri zajemajo zadeve, v katerih je bilo osebam nudeno svetovanje skladno s četrto alinejo 21. člena ZVarD, zadeve, v katerih je potekal postopek ugotavljanja diskriminatornosti ravnanj po 5. poglavju ZVarD, ter zadeve, v katerih je Zagovornik izvajal postopek ocene diskriminatornosti predpisov, skladno z 38. členom ZVarD.

3.6 Statistika končanih zadev po osebnih okoliščinah

Tabela: Zatrjevane osebne okoliščine diskriminacije v zadevah, končanih v letu 2022

	Zatrjevane osebne okoliščine diskriminacije	Svetovanje, informiranje	Ugotavljanje diskriminacije	Ocene	Skupaj	Odstotek skupaj (%)
1.	Spol	18	3	1	22	6,2
2.	Narodnost	6	2	2	10	2,8
3.	Rasa ali etnično poreklo	5	2	2	9	2,5
4.	Jezik	2	0	0	2	0,6
5.	Vera ali prepričanje	9	6	0	15	4,2
6.	Invalidnost	27	6	8	41	11,6
7.	Starost	14	4	5	23	6,5
8.	Spolna usmerjenost	9	1	0	10	2,8
9.	Spolna identiteta	4	0	0	4	1,1
10.	Spolni izraz	1	0	0	1	0,3
11.	Družbeni položaj	3	0	0	3	0,9
12.	Premoženjsko stanje	0	1	6	7	2
13.	Izobrazba	0	0	0	0	0
14.	Državljanstvo	15	7	3	25	7,1
15.	Kraj bivanja	7	3	2	12	3,4
16.	Nosečnost, starševstvo	24	7	1	32	9,1
17.	Zdravstveno stanje	24	6	1	31	8,9
18.	Drugo	4	4	1	9	2,5
19.	Ni osebne okoliščine	84	7	6	97	27,5
	SKUPAJ	256	59	38	353	100

V tabeli se vsota naštetih osebnih okoliščin ne sešteje v skupno število primerov, končanih v letu 2022. Razlog je, da en pobudnik lahko zatrjuje diskriminacijo na podlagi več osebnih okoliščin hkrati, ali pa podatek o osebni okoliščini kot vzroku za diskriminacijo ni bil podan oziroma je šlo za splošna vprašanja, ki se niso nanašala na nobeno osebno okoliščino oziroma na diskriminacijo.

Iz statističnega pregleda končanih zadev po osebnih okoliščinah je razvidno, da v približno 27 odstotkih končanih zadev svetovanja, ugotavljanja diskriminacije in ocen diskriminatornosti predpisov osebna okoliščina ni bila navedena, je iz opisa ravnanja ni bilo mogoče razbrati ali pa so pobudniki zatrjevali neenako obravnavo iz drugih razlogov, ki ne ustrezajo osebni okoliščini po ZVarD.

3.7 Statistika končanih zadev po področjih družbenega življenja

Tabela: Zatrjevana področja življenja v zadevah, končanih v letu 2022

Področja, kjer se zatrjuje diskriminacija	Svetovanje, informiranje	Ugotavljanje diskriminacije	Ocene	Skupaj	Odstotek skupaj (%)
1. Dostop do zaposlitve, samozaposlitve in poklica, vključno z izbirnimi merili in pogoji zaposlovanja, ne glede na vrsto dejavnosti in na vseh ravneh poklicne hierarhije, vključno z napredovanjem	9	10	1	20	6,5
2. Dostop do vseh oblik in do vseh ravnih kariernih orientacij in svetovanja, poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja, nadaljnega poklicnega usposabljanja in preusposabljanja, vključno z delovno prakso	2	0	0	2	0,6
3. Zaposlitveni pogoji in pogoji dela, vključno s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi in plačami	53	13	5	71	23,1
4. Članstvo in vključevanje v organizacijo delavcev ali delodajalcev ali v vsako organizacijo, katere člani opravljajo določen poklic, vključno z ugodnostmi, ki jih zagotavljajo take organizacije	1	0	0	1	0,3
5. Socialna zaščita, vključno s socialno varnostjo in zdravstvenim varstvom	34	2	5	41	13,3
6. Socialne ugodnosti	9	0	8	17	5,5
7. Vzgoja in izobraževanje	16	4	2	22	7,2
8. Dostop do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji in preskrbo z njimi	47	14	1	62	20,1
9. Drugo	58	7	7	72	23,4
SKUPAJ	229	50	29	308	100

V tabeli se vsota naštetih področij življenja ne sešteje v skupno število primerov, končanih v letu 2022, saj lahko en pobudnik zatrjuje diskriminacijo na več področjih življenja hkrati ali pa na drugih področjih, ki v zakonu niso izrecno opredeljena, diskriminacijo zatrjuje na področjih, na katerih Zagovornik nima pristojnosti, ali pa na Zagovornika naslovi le prošnjo za posredovanje končanih zadev oziroma za prošnjo za splošne podatke o obravnavanih primerih. Takšni primeri nato v statistiko zatrjevanih področij diskriminacije niso zajeti.

Približno 23 odstotkov primerov se je nanašalo na druga področja, ki v zakonu niso izrecno navedena, med njimi so delovanje sodišč, upravno delovanje državnih organov, notranje zadeve, pogoji javnih razpisov ter področje medijev.

3.8 Statistika končanih zadev po oblikah diskriminacije

Tabela: Zatrjevane oblike diskriminacije v zadevah, končanih v letu 2022

Zatrjevane oblike diskriminacije	Svetovanje, informiranje	Ugotavljanje diskriminacije	Ocene	Skupaj	Odstotek skupaj (%)
Neposredna diskriminacija	145	31	26	202	69,2
Posredna diskriminacija	41	14	5	60	20,6
Nadlegovanje	19	2	0	21	7,2
Spolno nadlegovanje	0	0	0	0	0
Navodila za diskriminacijo	0	1	0	1	0,3
Viktimizacija	0	1	0	1	0,3
Pozivanje k diskriminaciji ali javno opravičevanje zapostavljanja in preziranja	6	1	0	7	2,4
SKUPAJ	211	50	31	292	100
Od tega:					
Množična	61	24	29	114	39
Večkratna	11	6	3	20	6,8
Intersekcija	9	1	2	12	4,1

V tabeli se vsota naštetih področij življenja ne sešteje v skupno število zadev, končanih v letu 2022. En primer lahko namreč izkazuje značilnosti več oblik diskriminacije hkrati, v nekaterih primerih pa ni mogoče govoriti o obliki diskriminacije, saj ne gre za primer s področja diskriminacije.

4 SVETOVANJE, INFORMIRANJE IN PODPORA

4.1 Postopek svetovanja pri Zagovorniku

Pri svetovanju Zagovornik poleg informiranja in podpore, ki jo nudi posameznikom, preuči in ugotovi tudi, ali zadeva sodi v pristojnost Zagovornika. Če zadeva sodi v pristojnost Zagovornika – torej če je podana osebna okoliščina in se zadeva nanaša na področje življenja, ki sodi pod Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD), Zagovornik stranki svetuje, pojasni svoje pristojnosti in naloge, možnosti ukrepanja, s stranko pa poiščeta najprimernejši način za ukrepanje.

Pri tem se Zagovornik srečuje tudi s posamezniki, ki niso pripravljeni ukrepati (npr. podati predloga za obravnavo), saj se zaradi različnih razlogov ne želijo izpostavljati ali želijo ostati anonimni, potrebujejo pa informacije in napotke, kako ravnati, če bi se odločili za ukrepanje. Nekateri posamezniki poizvedujejo, ali je v njihovem primeru mogoče ukrepati tudi, če ostanejo anonimni. V tem primeru Zagovornik pojasni, da je to odvisno od okoliščin primera; če gre za primer, ki se nanaša na točno določeno ravnanje, povezano s konkretno osebo in konkretnim kršiteljem, potem anonimnosti ni mogoče zagotoviti, saj ni mogoče preiskovati konkretnega ravnanja na način, da se hkrati ne razkrije identiteta prijavitelja. Če pa gre za primer, v katerem je žrtev več in do diskriminacije prihaja zaradi zahtevanih pogojev ali širše prakse, je anonimnost mogoče ohraniti in hkrati voditi postopek obravnave.

Če je stranka že udeležena v drugih sodnih ali upravnih postopkih, a je vprašanje, ki ga zastavi Zagovorniku, povezano z diskriminacijo, Zagovornik stranki svetuje, kako lahko vprašanje diskriminacije izpostavi v tekočih postopkih. Strankam lahko pomaga tudi pri pisanju pritožb in drugih pisanjih v postopkih pred drugimi državnimi organi, kadar so ti postopki povezani z diskriminacijo ali bi lahko povzročili diskriminacijo.

Kadar stranke niso zadovoljne z izidi postopkov pred drugimi organi, jih Zagovornik informira, da lahko izide teh postopkov izpodbijajo le s pravnimi sredstvi, ki so predvidena v teh postopkih. Zagovornik enako svetuje strankam, ki menijo, da so bile v teh postopkih diskriminirane. Zagovornik namreč ne deluje kot hierarhično nadrejeni organ drugim državnim organom, ki skozi vodenje upravnih ali sodnih postopkov izvajajo naloge s svojega delovnega področja.

Kadar stranka na Zagovornika naslovi vprašanje ali prošnjo za svetovanje s področja, ki ne sodi v njegovo pristojnost, Zagovornik stranko usmeri na drug pristojni organ. Zagovornik ji lahko neobvezno svetuje o možnih drugih ukrepih oziroma pravnih sredstvih, ki so predvidena na določenih področjih, urejenih z zakonom.

Zagovornik je skladno z zakonom in poslovnikom dostopen za prijavitelje in osebe z vprašanji po elektronski pošti (gp@zagovornik-rs.si), v času uradnih ur na brezplačni telefonski številki (080 81 80) in navadni pošti (Železna cesta 16, 1000 Ljubljana). Ob predhodnem dogovoru v času uradnih ur zaposleni pri Zagovorniku sprejemajo prijavitelje tudi osebno na naslovu Železna cesta 16 v Ljubljani.

Uradne ure Zagovornika so od ponedeljka do petka od 10. do 12. ure, ob sredah pa tudi popoldne od 15. do 18. ure.

4.2 Statistika svetovanj, informiranj in podpore

V letu 2022 je Zagovornik **končal 249 pisnih zadev s področja svetovanja in opravil 225 telefonskih svetovanj**, v katerih je stranke informiral o svojih pristožnostih in možnostih, ki jih imajo v primerih diskriminacije, zaradi diskriminacije svetoval v postopkih, ki jih stranke že vodijo pred drugimi državnimi organi, ter jih podpiral pri pisanju vlog in dopisov, povezanih z varstvom pred diskriminacijo.

Zagovornik zadeve, ki jih vodi kot primere svetovanja, informiranja in podpore, konča na različne načine. Veliko večino postopkov svetovanja konča s pisnim pojasnilom. Nekatere zadeve se rešijo tako, da Zagovornik s poizvedbo pri kršitelju doseže razrešitev situacije.

Zagovornik je v treh zadevah svetovanja postopke končal z izdajo priporočil. V enem primeru je policijsko upravo opozoril, naj s svojimi objavami ne prispeva h krepitvi spolnih stereotipov, v drugem je ponudniku avdiovizualnih medijskih storitev priporočil, naj izboljša dostopnost svojih storitev za ljudi z invalidnostmi, v tretjem pa je izboljšanje dostopnosti vsebin za osebe z invalidnostmi priporočil javnemu zavodu pri prenosu svetovnega prvenstva v nogometu.

Končanje postopkov je odvisno tudi od odzivnosti prijavitelja. Če prijavitelj ni odziven in ne odgovori na prošnjo za dopolnitev vloge, iz izvorne vloge pa ni mogoče pridobiti zadostnih informacij za pripravo pojasnila, se postopek konča zgolj z uradnim zaznamkom. Z uradnim zaznamkom se sicer končajo tudi zadeve, ki jih Zagovornik prejme le v vednost. Ko Zagovornik prejme prošnjo za pošiljanje katere izmed odločb v končanih postopkih oziroma prejme le splošno vprašanje o obravnavanih zadevah, se odzove s prepošiljanjem zahtevanih podatkov oziroma odločb ali sodb. Takšne zadeve so v spodnji tabeli umeščene med neformalno končane zadeve.

Grafični prikaz statistike svetovanj

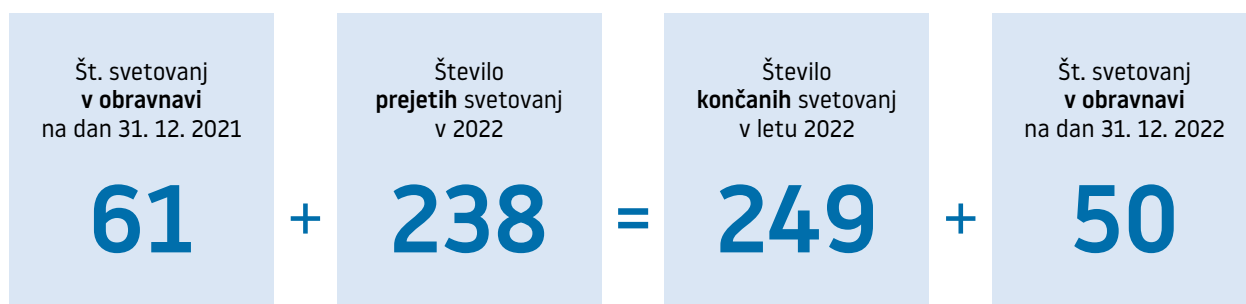

Tabela: Izidi postopkov svetovanj pred Zagovornikom za zadeve, končane v letu 2022

Izidi postopkov pred Zagovornikom	Število	Odstotek (%)
Pisno pojasnilo	215	86,3
Priporočilo	3	1,2
Uradni zaznamek o končanju zadeve	9	3,6
Neformalno končane zadeve (pošiljanje odločb Zagovornika, prošnje za statistične podatke o obravnavanih zadevah, pohvale in pritožbe ipd.)	10	4,1
Nasvet (prejeto pisno vprašanje; svetovanje, izvedeno telefonsko ali osebno na sestanku)	3	1,2
Prenos zadeve (prejeli kot svetovanje, zadeva prenesena med postopke ugotavljanja oziroma prenesena v obravnavo sistemskemu oddelku)	6	2,4
Zagovornik ni pristojen	3	1,2
SKUPAJ	249	100

5 ZASTOPANJE IN SPREMLJANJE V SODNIH POSTOPKIH

5.1 O zastopanju in spremljanju v sodnih postopkih

Pristojnost Zagovornika za zastopanje in spremljanje žrtev v sodnih postopkih, sproženih na podlagi 39. člena ZVarD, je določena v 41. členu ZVarD, ki ureja vlogo Zagovornika in nevladnih organizacij. Ta določba opredeljuje posebne pogoje, ki jih mora izpolnjevati **Zagovornik za zastopanje diskriminiranih oseb v tožbah pred sodišči**. Zakon določa, da lahko v imenu Zagovornika opravlja procesna dejanja le oseba, ki je zaposlena pri Zagovorniku in ima opravljen pravniški državni izpit (1. odstavek 41. člena ZVarD).

Za nevladno organizacijo, ki ji je v ZVarD prav tako poverjena možnost zastopanja diskriminiranih oseb v sodnih postopkih, veljajo ista pravila, poleg tega pa mora imeti ta organizacija tudi status delovanja v javnem interesu na področju varstva pred diskriminacijo in varstva človekovih pravic (2. odstavek 41. člena ZVarD).

Če oseba soglaša, lahko **Zagovornik osebo v postopku pred sodiščem tudi spremlja**. Spremljanja ni treba izkazovati s pooblastilom, temveč diskriminirana oseba v postopku le izjavi, da jo določena oseba, zaposlena pri Zagovorniku, spremlja in da želi, da je v postopku prisotna.

Enako velja, če oseba želi, da jo spremlja oseba, zaposlena pri nevladni organizaciji, ki ima status delovanja v javnem interesu na področju varstva pred diskriminacijo in varstva človekovih pravic.

5.2 Prvi primer zastopanja stranke pred sodiščem

Zagovornik je v letu 2022 končal z zastopanjem stranke v sodnem postopku, ki ga je sprožil v letu 2019.

Tožba je bila vložena 3. oktobra 2019 pred Okrajnim sodiščem v Ljubljani proti Društvu kolesarskih sodnikov Slovenije, ki tožniku ni več dopustilo sojenja na tekmovanjih zaradi dopoljne starosti 70 let. Omejitev delovanja kolesarskih sodnikov na starost 70 let je tožena stranka kljub opozorilu tožnika vnesla v svoj statut. Pri tem se je sklicevala na pravila mednarodne kolesarske zveze, ki vsebujejo enako omejitev. Tožena stranka kljub pozivu Zagovornika, ki je diskriminacijo predhodno ugotovil v ugotovitvenem upravnem postopku po ZVarD, diskriminatornega statuta ni spremenila.

V tožbi je Zagovornik zatrjeval neposredno diskriminacijo zaradi starosti ter zahteval prenehanje diskriminacije (na način spremembe statuta in izdaje licence za kolesarskega sodnika), nadomestilo zaradi diskriminacije in objavo sodbe v medijih. Ključni argumenti, ki jih je v tožbi poudaril tožnik, se nanašajo na to, da tožena stranka ni izkazala, kateri legitimen cilj zasleduje postavitev starostne omejitve, prav tako pa ni izkazala, da bi bila takšna starostna omejitev primerno in nujno potrebno sredstvo za zasledovanje ciljev. Zagovornik poudarja, da je prepoved diskriminacije zaradi starosti po sodni praksi Sodišča Evropske unije temeljno načelo prava Evropske unije (EU). Navajal je tudi, da sklicevanje na pravila mednarodne kolesarske zveze ni ustrezno, saj pravila mednarodne nevladne organizacije ne morejo prevladati nad nacionalnim pravom kot tudi ne nad pravom EU. Za primer, če je cilj zagotoviti, da so kolesarski sodniki zmožni opravljati to funkcijo, je tožnik navedel, da je bilo vprašanje ocenjevanja zmožnosti za opravljanje funkcije veliko primerneje urediti na način individualnega preverjanja zmožnosti osebe.

Oseba, zaposlena pri Zagovorniku, ki ima opravljen državni pravniški državni izpit (kot zahteva 41. člen ZVarD), se je za Zagovornika skupaj s stranko, 8. oktobra 2021 udeležila glavne obravnave na okrajnem sodišču v Ljubljani.

Okrajno sodišče v Ljubljani je v zadevi izdalo sodbo št. IV P 1366/2019 z dne 8. 10. 2021. V sodbi je potrdilo diskriminacijo zaradi starosti ter rzsodilo:

1. Tožena stranka mora prenehati z diskriminacijo, tako da v roku 15 dni izda tožniku soglasje k izdaji licence za kolesarskega sodnika oziroma nacionalnega komisarja;
2. Tožena stranka mora tožniku v roku 15 dni plačati nadomestilo zaradi diskriminacije v višini 2.000,00 evrov z zakonskimi zamudnimi obrestmi, ki tečejo od 3. 10. 2019 do plačila;
3. Zavrne se zahtevek za plačilo zakonskih zamudnih obresti od 2.000,00 evrov za čas od 1. 1. 2015 do 2. 10. 2019;
4. Zavrne se višji zahtevek (za dodatnih 1.500 evrov) in nanj vezane zakonske zamudne obresti;
5. Objavo sodbe in delov obrazložitve sodbe v časopisih Delo, Dnevnik in Večer na stroške tožene stranke;

6. Zavrže se tožba v delu, v katerem tožnik zahteva, da tožena stranka spremeni statut in pripadajoči pravilnik v delu, ki omejuje delo kolesarskih sodnikov na 70 let starosti;
7. Sodišče je odločilo, da vsaka stranka nosi svoje stroške postopka.

Sodišče sicer ni ugodilo zahtevi iz tožbe, da mora društvo spremeniti svoj statut tako, da ne bi bil več diskriminatoren. Ta del je sodišče zavrglo, saj je ocenilo, da kolesarski sodnik in Zagovornik v tem konkretnem sodnem postopku ne moreta zahtevati spremembe avtonomnega akta osebe zasebnega prava, čeprav je diskriminatoren.

Kolesarski sodnik se s to ugotovitvijo sodišča ni strinjal in je s pomočjo Zagovornika proti temu delu sodbe vložil pritožbo. Pritožbo je vložil tudi proti dosojeni višini nadomestila za diskriminacijo.

Višje sodišče v Ljubljani je v izdani sodbi št. I Cp 616/2022 z dne 28. 6. 2022 zavrnilo pritožbi tožeče in tožene stranke in potrdilo sodbo prve stopnje. Po mnenju pritožbenega sodišča pravilo, ki zaključek kariere kolesarskega sodnika veže na izpolnitev določene starosti, samo po sebi ni diskriminatorno. Kot diskriminatorno se je izkazalo šele v konkretni procesni situaciji, v razmerju med tožnikom in tožencem. Tožnik po mnenju pritožbenega sodišča za zahtevek po spremembi pravilnika ni izkazal pravnega interesa, zato je bila tožba v tem delu nedopustna. Tudi za prisojeno višino nadomestila za diskriminacijo je pritožbeno sodišče presodilo, da tožnikove pritožbene navedbe, niti ugotovljene okoliščine primera ne utemeljujejo spremembe te odločitve.

Stranka postopka se je po odločitvi pritožbenega sodišča odločila za vložitev predloga za dopustitev revizije na Vrhovno sodišče, za kar je stranka pooblastila odvetniško pisarno. Vrhovno sodišče je s Sklepom št. II DoR 370/2022 z dne 15. 12. 2022 predlog zavrnilo. Zagovornik se je s stranko po prejemu Sklepa Vrhovnega sodišča dogovoril o zaključku zastopanja na sodišču.

Zagovornik o izidu postopka zastopanja stranke na sodišču

S to strateško litigacijo je Zagovornik dosegel potrditev, da je do diskriminacije v tem primeru dejansko prišlo, sodba sodišča pa pomeni tudi precedens na področju starostne diskriminacije, kadar je ta izvršena na način, da pavšalno določi starostno omejitev za dostop do določenega poklica ali dejavnosti. Sodba sporoča, da mora biti določitev najvišje starostne meje vedno podrobno utemeljena: normodajalec mora izkazati, da določitev starostne meje zasleduje zakonit ali ustavno dopusten cilj ter da je starostna omejitev na prav to določeno starost primerna, nujna in sorazmerna, torej skladna s strogim načelom sorazmernosti.

S strateško litigacijo je Zagovornik za stranko dosegel izplačilo nadomestila zaradi diskriminacije. Gre za šele drugo prisojeno nadomestilo po ZVarD, odkar je bil ta sprejet. Višina dosojenega nadomestila je sicer nizka (dosodi se lahko v razponu od 500 do 5000 evrov), saj je dosojena v manj kot polovičnem deležu najvišjega možnega nadomestila. Nadaljnja litigacija bo pokazala, ali je mogoče na področju diskriminacije sploh doseči izplačilo višjega nadomestila, nevarnost pa je v tem, da bi se prisojena nadomestila ustalila v nizkih zneskih. S tem pa nadomestilo ne bi več imelo preventivne funkcije, v smislu, da bi preprečevala diskriminacijo v prihodnosti. Izplačilo nadomestila v tovrstnem znesku bi namreč kršitelji prepovedi diskriminacije lahko vračunali v svoje poslovanje ter bi brez prevelikih stroškov diskriminatorne prakse lahko izvajali še naprej.

Pri prihodnji litigaciji, poleg navedenega, kot večji izziv Zagovornik označuje pravilo, koga bremenijo stroški postopka. Ker v ZVarD niso vključene določbe, ki bi drugače urejale breme nošenja stroškov sodnega postopka, za stranke postopkov po 39. členu ZVarD veljajo splošna pravila civilnega prava o odločanju o stroških postopka. To pomeni, da stranka, ki spor izgubi, lahko po odločitvi sodišča postane dolžna povrniti sodne stroške nasprotni stranki, torej kršitelju prepovedi diskriminacije. Ker gre v kontekstu diskriminacije pri tožniku praviloma za šibkejšo stranko v sporu, bi bilo smiselno razmisliti, da se v ZVarD vključi podobna določba, kot jo vsebuje Zakon o delovnih in socialnih sodiščih. Ta v petem odstavku 41. člena določa, da delodajalec krije svoje stroške postopka, ne glede na izid postopka, razen če je delavec z vložitvijo tožbe ali z ravnanjem v postopku zlorabljal procesne pravice. Analogno bi ZVarD lahko določal, da tožena stranka v postopkih po 39. členu ZVarD, ki je domnevni kršitelj, krije svoje stroške postopka, ne glede na izid postopka, razen če je oseba, ki zatrjuje diskriminacijo, z vložitvijo tožbe ali z ravnanjem v postopku zlorabljala procesne pravice. Takšna ureditev bi bistveno olajšala odločitev žrtev diskriminacije, da sprožijo postopke po 39. členu ZVarD in prispevala k temu, da bi določba bolje zaživela v praksi.

6 UGOTAVLJANJE DISKRIMINATORNOSTI RAVNANJ

6.1 Postopek ugotavljanja diskriminatornosti ravnanj

Ugotavljanje diskriminatornosti ravnanj poteka po upravnem postopku na podlagi prejetih predlogov za obravnavo diskriminacije, ki jih Zagovornik prejme od strank (po 33. členu ZVarD), in v postopkih, sproženih po uradni dolžnosti (34. člen ZVarD).

Zagovornik vsak predlog za obravnavo, ki ga prejme, najprej preuči in ugotavlja, ali je izpolnjeno trditveno breme. To pomeni, da preveri:

1. ali so podana dejstva, ki upravičujejo domnevo, da je bila kršena prepoved diskriminacije;
2. ali je navedena osebna okoliščina, zaradi katere naj bi šlo za slabšo obravnavo;
3. ali je obravnavo, zaradi katere je vložen predlog za obravnavo, takšne narave, da posega v pravice, svoboščine, ugodnosti ali pravne koristi;
4. ali obstaja vzročna zveza med osebno okoliščino in slabšo obravnavo;
5. ali ravnanje sodi med izjeme od prepovedi diskriminacije po 13. členu ZVarD.

Zagovornik preveri tudi, ali so podane vse bistvene sestavine predloga za obravnavo, določene v 36. členu ZVarD. Če trditveno breme ni izpolnjeno ali če manjkajo bistvene sestavine vloge, stranko zaprosi za dopolnitev po predpisih, ki urejajo splošni upravni postopek. V primeru anonimnega predloga za obravnavo preveri, ali so podani pogoji za sprožitev postopka po uradni dolžnosti skladno s 34. členom ZVarD. Ko prejme popolno vlogo, v kateri je izpolnjeno trditveno breme, po 37. členu ZVarD preveri navedbe pri domnevnem kršitelju ali drugih subjektih, od katerih lahko zahteva predložitve tistih podatkov in dokumentov, ki so v skladu z načelom sorazmernosti nujno potrebni za obravnavo posameznega primera za ugotovitev obstoja diskriminacije. Državni organi, lokalne skupnosti, nosilci javnih pooblastil ter pravne in fizične osebe Zagovorniku na njegovo zahtevo brezplačno predložijo vse podatke, tudi osebne, in dokumente, ki jih Zagovornik nujno potrebuje za ugotovitev, ali v obravnavanem primeru obstaja diskriminacija.

Zagovornik ni pristojen za izrekanje sankcij, kadar se domnevni kršitelji ali drugi subjekti ne bi odzvali na pozive za podatke. Iz prakse sicer izhaja, da subjekti, pozvani za podatke in odgovore, v postopku večinoma odzivno sodelujejo. Ko ne sodelujejo, jih Zagovornik lahko le ponovno pozove k odzivu, na koncu pa sprejme odločitev na podlagi razpoložljivih dejstev in dokumentacije. Narava postopka ugotavljanja diskriminatornosti ravnanj, v katerem je ključno pravilo obrnjenega dokaznega bremena, domnevne kršitelje prepovedi diskriminacije spodbuja, da sodelujejo v postopku, saj se v primeru izpolnitve trditvenega bremena predlagatelja dokazno breme prevladi nanje, kar pomeni, da morajo oni dokazati, da niso diskriminirali. Če ne izkoristijo priložnosti za dokazovanje, da niso diskriminirali, ima to lahko zanje neugodne posledice v postopku.

Zagovornik lahko zadeve konča na različne načine. V postopkih ugotavljanja diskriminacije, ki jih vodi po 33. ali 34. členu ZVarD, ima pristojnost izdajanja odločb, sklepov in odstopov drugim pristojnim organom. Končanje postopkov so odvisni tudi od odzivnosti prijavitelja. Če prijavitelj ni odziven in ne odgovori na prošnjo za dopolnitev vloge in iz izvorne vloge (predloga, prošnje, dopisa in podobno) ni mogoče pridobiti zadostnih informacij za odgovor prijavitelju diskriminacije, Zagovornik postopek konča z uradnim zaznamkom.

Zagovornik v očitnih primerih kršitev, kot so npr. odkrito diskriminatorni oglasi za najem stanovanja, pozove zavezanca k odpravi kršitve. Ko zavezanec upošteva poziv Zagovornika k prenehanju diskriminatorne obravnave, gre za neformalno rešitev zadeve, ki se konča z uradnim zaznamkom. Z uradnim zaznamkom je Zagovornik končal tudi zadeve, za katere je med postopkom presodil, da bi jih bilo bolj smiselno obravnavati kot svetovanje in jih je s tem namenom prekvalificiral. Nekatere zadeve, v katerih so stranke zahtevale ugotavljanje diskriminatornosti ravnanj, so se končale s pojasnilom Zagovornika, saj je stranka na ta način prejela več informacij in podpore, kot če bi bila njena vloga zgolj zavržena zaradi nepristojnosti Zagovornika.

6.2 Statistika postopkov ugotavljanja diskriminatornosti ravnanj

V letu 2022 je Zagovornik končal obravnavo 50 predlogov za ugotavljanje diskriminatornosti ravnanj.

V 14 zadevah, ki jih je Zagovornik končal z izdajo odločbe, je bila diskriminacija ugotovljena. Zagovornik je v letu 2022 izdal 11 predlogov za uvedbo prekrškovnega postopka pristojnim inšpekcijam (vsi v zvezi z ugotovljeno diskriminacijo).

Grafični prikaz statistike ugotavljanja diskriminatornosti ravnanj

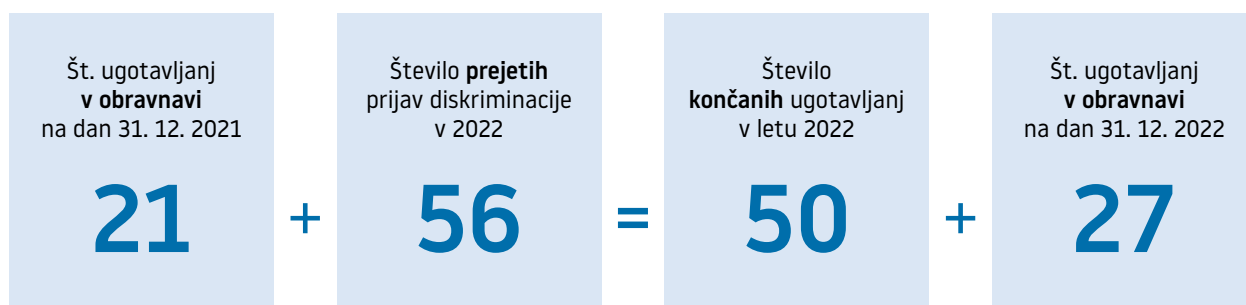

Tabela: Izidi postopkov pred Zagovornikom za zadeve ugotavljanja diskriminatornosti ravnanj, končane v letu 2022

Izidi postopkov pred Zagovornikom	Število	Odstotek (%)
Odločba – ugotovitvena – diskriminacija je bila ugotovljena	14	28
Odločba – ugotovitvena – diskriminacija ni bila ugotovljena	3	6
Odločba – zavrnilna – ni šlo za vprašanje diskriminacije	3	6
Sklep o ustavitvi postopka	9	18
Sklep o zavrženju iz procesnih razlogov	3	6
Uradni zaznamek o končanju zadeve	6	12
Pisno pojasnilo	3	6
Neuvedba postopka	6	12
Odstop drugemu pristojnemu organu	1	2
Priporočilo – ko se s tem konča postopek	2	4
SKUPAJ	50	100

6.3 Postopki, sproženi po uradni dolžnosti

Ko Zagovornik postopek ugotavljanja diskriminatornosti ravnanj sproži po uradni dolžnosti, skladno s 34. členom ZVarD, ugotavljanje dejstev in zbiranje dokazov o obstoju diskriminacije poteka na enak način, in sicer skladno s 37. členom ZVarD in skladno z ZUP.

Zagovornik je v letu 2022 po uradni dolžnosti uvedel 14 postopkov. Zagovornik postopke po uradni dolžnosti uvede na podlagi anonimne prijave, vprašanja ali prijave tretje osebe (ki ni žrtev diskriminacije). Zagovornik je v letu 2022 obravnaval in končal tudi šest postopkov, sproženih po uradni dolžnosti iz preteklih let.

V letu 2022 je Zagovornik končal 15 postopkov, ki jih je v letu 2022 oziroma v prejšnjih letih začel po uradni dolžnosti. Končal je z enim postopkom iz leta 2020, s petimi postopki iz leta 2021 in z devetimi postopki, ki jih je začel v letu 2022. V leto 2023 je prenesenih pet postopkov, sproženih po uradni dolžnosti.

V šestih končanih primerih v 2022, ko je podala prijavo anonimna oseba ali tretja oseba, Zagovornik postopka po uradni dolžnosti ni uvedel. Šlo je za primere, ko iz vsebine anonimne prijave ali prijave tretje osebe ni izhajalo, da bi šlo za vprašanje diskriminacije po ZVarD.

Zadeve, sprožene po uradni dolžnosti, ki jih je Zagovornik končal v letu 2022 (15), so se nanašale na naslednje teme:

Ugotovljena diskriminacija

- Zagovornik je ugotovil diskriminacijo pri izplačilu nagrad in dodatkov k plači v podjetju (Odločba št. [0700-5/2021/9](#) z dne 31. 1. 2022).
- Nižanje božičnice zaradi koriščenja materinskega in starševskega dopusta je diskriminacija (Odločba št. [0700-12/2021/14](#) z dne 4. 2. 2022).
- Občina je diskriminatorno uredila dostop do brezplačnih smučarskih vozovnic za dijake iz občine (Odločba št. [0700-53/2020/15](#) z dne 19. 4. 2022).
- Šola je na razgovoru kršila prepoved diskriminacije s tem, ko je članica komisije kandidatki zastavila vprašanje o načrtovanju družine (Odločba št. [0700-7/2022/20](#) z dne 19. 7. 2021).
- Zagovornik je ugotovil diskriminacijo pri izplačilu nagrad in dodatkov k plači v trgovskem podjetju (Odločba št. [0700-62/2021/14](#) z dne 29. 8. 2022).
- Radijska postaja je diskriminirala nekatere politične stranke, ki v svojih programih in nastopih nasprotujejo vrednotam določene verske skupnosti (Odločba št. [0700-9/2022/9](#) z dne 19. 9. 2022).

- Nadgradnja v okviru železniške postaje je primer diskriminacije gibalno oviranih oseb (Odločba št. [0700-29/2022/17](#) z dne 24. 10. 2022).
- Zagovornik je ugotovil diskriminacijo pri merilih za poslovno in delovno uspešnost (Odločba št. [0700-13/2022/11](#) z dne 30. 11. 2022).
- Zagovornik je ugotovil, da so bili v lokalu trije gostje diskriminirani na podlagi njihove osebne okoliščine narodnosti oziroma etničnega porekla (Odločba št. [0700-8/2022/48](#) z dne 19. 12. 2022).

Neugotovljena diskriminacija

- Pogojevanje nekaterih popustov z uporabo mobilne aplikacije ni diskriminacija (Odločba št. [0700-28/2022/12](#) z dne 17. 11. 2022).

Sklep o ustavitvi postopka

- Ljubljanske srednje šole so situacijo, v kateri je bilo zaradi pomanjkanja tolmačev slovenskega znakovnega jezika ogroženo izvajanje primerne prilagoditve za gluhe dijake, uspešno sanirale (Sklep o ustavitvi postopka št. [0700-56/2021/13](#) z dne 18. 2. 2022).
- Skladno z novelo Zakona o dohodnini je bilo odpravljeno sporno stališče FURS o upoštevanju izvzema plačnih prispevkov za socialno varnost s strani države iz davčne obravnave normirancev (Sklep o ustavitvi postopka št. [0700-29/2021/19](#) z dne 19. 4. 2022).
- Zagovornik je s priporočilom opozoril na nedosledno ureditev odtegovanja socialnih prispevkov samozaposlenim (Sklep o ustavitvi postopka št. [0700-14/2022/5](#) z dne 10. 6. 2022).
- Zagovornik je Ministrstvu za notranje zadeve priporočil, da ustrezno uredi sistem beleženja podatkov o prijavah začasnega prebivališča otrok, da ne bo prihajalo do napak (Sklep o ustavitvi postopka št. [0700-10/2022/29](#) z dne 11. 7. 2022).
- Zahteva po pričakovani prijetni vizualni podobi v smislu urejenosti v zaposlitvenem oglasu ne predstavlja osebne okoliščine po ZVarD (Sklep o ustavitvi postopka št. [0700-25/2022/9](#) z dne 18. 8. 2022).

6.4 Odstopi inšpektoratom v prekrškovni postopek

44. člen ZVarD, kot prekrškovne organe določa pristojne inšpekcije, ki so na posameznem upravnem področju pristojne za inšpekcijski nadzor na področju, na katerem je prišlo do diskriminacije. ZVarD Zagovorniku kot neodvisnemu in samostojnemu državnemu organu na področju varstva pred diskriminacijo ne podeljuje prekrškovnih pooblastil.

Vendar pa Zagovornik na podlagi upravnega postopka po Zakonu o splošnem upravnem postopku (ZUP)⁶ izvaja postopke ugotavljanja diskriminacije. V primeru, ko ugotovi diskriminacijo, izda ugotovitveno odločbo. V skladu s 43. členom ZVarD Zagovornik pripravi predlog za uvedbo postopka o prekršku v skladu z zakonom, ki ureja prekrške, in ga pošlje pristojni inšpekciji v nadaljnjo obravnavo. Pristojna inšpekcija mora primer obravnavati in o odločitvi obvestiti tudi Zagovornika.

V tabeli so predstavljeni vsi postopki, ki jih je Zagovornik v vseh preteklih letih končal z ugotovitveno odločbo, zadevo pa nato odstopil pristojnim inšpektoratom s predlogom za uvedbo postopka inšpekcijskega nadzora in postopka o prekršku.

Od leta 2019, ko je Zagovornik Inšpektoratu za notranje zadeve odstopil prvi predlog za uvedbo postopka o prekršku, je Zagovornik do 31. decembra 2022 inšpektoratom odstopil 25 zadev. V 11 zadevah je pristojni inšpektorat po izvedenem postopku pritrdil ugotovitvam Zagovornika ter kršiteljem izdal globo ali opomin, v dveh zadevah se je izrekel za nepristojnega, štiri zadeve pa so zastarale. V osmih zadevah Zagovornik na odločitev inšpektoratov še čaka.

Zagovornik je v letu 2022 izdal 11 predlogov za uvedbo prekrškovnega postopka pristojnim inšpekcijam.

⁶ Uradni list RS, št. 24/06 – uradno prečiščeno besedilo, 105/06 – ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10, 82/13, 175/20 – ZIUOPDVE in 3/22 – ZDeb.

Tabela: Kronološki pregled odstopov zadev inšpektoratom v prekrškovne postopke v letih 2017–2022

	Inšpektorat	Evidenčna št. zadeve	Datum odstopa v prekrškovni postopek	Datum obvestila o odločitvi inšpektorata ali o uvedbi postopka	Odločitev inšpektorata	Generični opis zadeve
1	Inšpektorat za notranje zadeve	0700-45/2017	19. 3. 2019	3. 5. 2019	Inšpektorat ni pristojen	Diskriminacija kolesarskega sodnika
2	Tržni inšpektorat	0700-2/2019	16. 7. 2019	9. 9. 2020	Kršitev/globa	Diskriminatorna odstranitev oglasa
3	Tržni inšpektorat	0700-24/2020	3. 9. 2020	13. 7. 2021	Kršitev/opomin	Diskriminacija pri vstopu v trgovino
4	Inšpektorat za notranje zadeve	0700-30/2018	25. 9. 2020	2. 10. 2020	Zastaranje	Diskriminatorno ravnanje varnostnika
5	Tržni inšpektorat	0700-78/2019	26. 10. 2020	5. 7. 2021	Kršitev/opomin	Diskriminacija potnikov s strani taksistov
6	Tržni inšpektorat	0700-45/2020	28. 10. 2020	28. 12. 2022	Kršitev/globa	Diskriminatorna igralnina za tenis
7	Inšpektorat za delo	0700-12/2020	5. 11. 2020	2. 12. 2021	Kršitev/globa	Diskriminatorno izplačilo božičnice
8	Inšpektorat za delo	0700-30/2019	6. 11. 2020	17. 9. 2021	Kršitev/globa	Diskriminatorno izplačilo božičnice
9	Inšpektorat za delo	0700-14/2020	19. 3. 2021	20. 12. 2021	Kršitev/opomin	Diskriminatorno izplačilo božičnice
10	Inšpektorat za delo	0700-19/2021	30. 9. 2021	7. 2. 2023	Še ni odločitve	Diskriminatorno izplačilo božičnice

	Inšpektorat	Evidenčna št. zadeve	Datum odstopa v prekrškovni postopek	Datum obvestila o odločitvi inšpektorata ali o uvedbi postopka	Odločitev inšpektorata	Generični opis zadeve
11	Inšpektorat za delo	0700-14/2021	30. 9. 2021	5. 1. 2022	Kršitev/globa	Diskriminatorno izplačilo božičnice
12	Inšpektorat za delo	0700-4/2021	5. 10. 2021	2. 12. 2021	Kršitev/globa	Diskriminatorno izplačilo božičnice
13	Inšpektorat za delo	0700-17/2021	8. 11. 2021	15. 7. 2022	Kršitev/opomin	Diskriminatorno izplačilo božičnice
14	Inšpektorat za delo	0700-16/2021	29. 11. 2021		Še ni odločitve	Diskriminatorno izplačilo božičnice
15	Inšpektorat za delo	0700-38/2021	15. 2. 2022		Še ni odločitve	Diskriminacija zaposlene
16	Inšpektorat za delo	0700-12/2021	8. 3. 2022		Še ni odločitve	Diskriminatorno izplačilo božičnice
17	Inšpektorat za delo	0700-55/2020	8. 3. 2022		Še ni odločitve	Diskriminatorno izplačilo božičnice
18	Inšpektorat za šolstvo in šport	0700-28/2021	8. 3. 2022	28. 7. 2021	Inšpektorat ni pristojen	Diskriminacija pri šolanju na domu
19	Tržni inšpektorat	0700-2/2021	18. 3. 2022	28. 3. 2022	Zastaranje	Diskriminatorno ravnanje banke
20	Tržni inšpektorat	0700-27/2021	18. 3. 2022	28. 12. 2022	Kršitev/opomin	Diskriminatorno ravnanje banke

	Inšpektorat	Evidenčna št. zadeve	Datum odstopa v prekrškovni postopek	Datum obvestila o odločitvi inšpektorata ali o uvedbi postopka	Odločitev inšpektorata	Generični opis zadeve
21	Inšpektorat za delo	0700-5/2021	21. 3. 2022	2. 2. 2023	Zastaranje	Diskriminatorno izplačilo božičnice
22	Tržni inšpektorat	0700-53/2020	26. 5. 2022	3. 8. 2022	Še ni odločitve	Diskriminacija dijakov
23	Inšpektorat za delo	0700-26/2021	15. 7. 2022	1. 2. 2023	Še ni odločitve	Diskriminatorno izplačilo božičnice
24	Inšpektorat za šolstvo in šport	0700-7/2022	17. 8. 2022	3. 2. 2023	Zastaranje	Diskriminacija kandidatke na razgovoru za delo
25	Inšpektorat za delo	0700-62/2021	1. 12. 2022	6. 2. 2023	Še ni odločitve	Diskriminatorno izplačilo božičnice

Možnosti izida v prekrškovni postopek odstopljene zadeve:

Ni kršitve:

Iz inšpekcijskega postopka, ki ga je izvedel inšpektorat, niso bile zaznane morebitne nepravilnosti, zato inšpektorat ni uvedel prekrškovnega postopka.

Kršitev – opomin:

Zoper pravno/odgovorno osebo je bil izveden prekrškovni postopek, v sklopu katerega je bila izdana odločba o prekršku z izrekom opomina.

Kršitev – globa:

Pravni/odgovorni osebi je bila za storjeni prekršek izdana odločba o prekršku in izrečena sankcija (globa).

Še ni odločitve:

Inšpektorat še ni uvedel postopka. Zoper pravno/odgovorno osebo je bil uveden prekrškovni postopek. Postopek še poteka.

Inšpektorat ni pristojen:

V konkretnem primeru inšpektorat ni nadzorni organ nad delom kršitelja, zato ne more uvesti postopka o prekršku.

Zastaranje:

Za navedeni prekršek postopek o prekršku ni več dopusten, ker je preteklo že več kot dve leti od njegove storitve – relativni zastaralni rok.

6.5 Postopki o odločbah Zagovornika pred Upravnim sodiščem Republike Slovenije

Proti odločbi Zagovornika je skladno z Zakonom o upravnem sporu (ZUS-1) dovoljen upravni spor. V letu 2022 Upravno sodišče ni izdalo nobene sodbe v zvezi z odločbami Zagovornika.

Sodišče je izdalo en sklep o ustavitvi postopka:

- v zadevi viktimizacije javne uslužbenke s strani delodajalca na podlagi njenih izjav v televizijskem intervjuju je tožeča stranka (kršitelj) podala vlogo za umik tožbe v upravnem sporu, na podlagi katere je bil postopek pred sodiščem ustavljen (sklep št. I U 283/2022-13 z dne 1. 7. 2022 v zadevi Zagovornika št. [0700-38/2021/24](#) z dne 31. 1. 2022).

Na dan 31. decembra 2022 je pred Upravnim sodiščem potekalo **še 12 postopkov**, v katerih so stranke v upravnem postopku izpodbijale odločbo, ki jo je izdal Zagovornik. Primeri se nanašajo na naslednje teme in so predstavljeni v časovnem zaporedju:

- odstranitev oglasa Zavoda Živim z mestnega avtobusa LPP, zadeva ponovno v obravnavi na Upravnem sodišču (Odločba št. [0700-2/2019/33](#) z dne 4. 7. 2019 in Odločba št. [0700-2/2019/98](#) z dne 16. 6. 2022);
- diskriminacija kupca zaradi rase v okviru obravnave varnostnikov podjetja Sintal v trgovini Spar v Radovljici (Odločba št. [0700-30/2018/58](#) z dne 16. 7. 2019);
- diskriminacija osebe, ki živi s HIV pri dostopu do zobozdravstvenega varstva v Zdravstvenem domu Maribor (Odločba št. [0700-3/2017/42](#) z dne 5. 9. 2019);
- diskriminacija žensk v zaporu Ig (Odločba št. [0700-67/2019/23](#) z dne 2. 9. 2020);⁷

⁷ V zadevi št. 0700-67/2019, v kateri je Republika Slovenija, Ministrstvo za pravosodje, Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij vložila tožbo zoper odločbo Zagovornika št. 0700-67/2019/23, v kateri je ugotovil diskriminacijo žensk v zaporu, je Upravno sodišče izdalo sklep z dne 8. marca 2023 s katerim je tožbo kot nedopustno zavrglo. V obrazložitvi je zapisalo, da je spor med določenimi javno-pravnimi subjekti sicer možen po tretjem odstavku 7. člena ZUS-1, vendar pogoj iz prvega dela tega določila ni izpolnjen, saj gre za spor med dvema državnima organoma. Glede pogoja »če ni z ustavo ali zakonom zagotovljeno drugo sodno varstvo« pa Upravno sodišče ugotavlja, da tudi ni izpolnjen iz razloga, ker je v konkretnem primeru zagotovljeno drugo sodno varstvo, in sicer bi lahko tožbo zoper odločbo Zagovornika vložil zastopnik javnega interesa. Zoper sklep Upravnega sodišča je Ministrstvo za pravosodje, Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij po Državnem odvetništvu vložilo pritožbo v upravnem sporu.

- nudenje televizijskih vsebin v obliki, prilagojeni senzorno oviranim osebam na RTV Slovenija (Odločba št. [0700-29/2019/49](#) z dne 24. 2. 2021),⁸
- diskriminacija javne uslužbenke v vrtcu Črnuče zaradi starševstva pri dodelitvi letne ocene dela (Odločba št. [0700-26/2020/41](#) z dne 1. 7. 2021);
- diskriminacija zaradi zdravstvenega stanja in starševstva pri obračunu poslovne uspešnosti z upoštevanjem prisotnosti na delovnem mestu v podjetjih Elektro Celje, Arriva in Krka (Odločba št. [0700-14/2021/10](#) z dne 7. 9. 2021, Odločba št. [0700-55/2020/17](#) z dne 11. 10. 2021 in Odločba št. [0700-3/2021/6](#) z dne 13. 12. 2021);
- zaprtje osebnega bančnega računa pri NKB Maribor zaradi kubanskega državljanstva (Odločba št. [0700-2/2021/37](#) z dne 9. 3. 2022);
- dostop do brezplačnih smučarskih vozovnic za dijake iz občine Kranjska Gora na podlagi datuma prijave stalnega prebivališča (Odločba št. [0700-53/2020/15](#) z dne 19. 4. 2022);
- slabša obravnava političnih strank, ki v svojih programih nasprotujejo vrednotam določene verske skupnosti, s strani radijske postaje Radio Ognjišče (Odločba št. [0700-9/2022/9](#) z dne 19. 9. 2022).

8 Zoper odločbo Zagovornika št. 0700-29/2019/49 z dne 24. 2. 2021 je bila vložena tožba na Upravno sodišče, ki je izdalo sodbo št. I U 504/2021-49 z dne 18. 1. 2023, s katero je tožbi deloma ugodilo, tako da se 3. točka izreka odločbe Zagovornika odpravi ter se v tem delu zadeva vrne Zagovorniku v ponovno odločanje (glede zavrnitve predloga za obravnavo viktimizacije in zavrnitve predloga za obravnavo diskriminacije v zvezi s pravico do dostopa do informacij in televizije s strani treh komercialnih televizij in v delu, v katerem se očita diskriminacija tudi drugim komercialnim televizijskim postajam ter odgovornim osebam domnevnih kršiteljev). V preostalem delu (tč. 1 in 2 odločbe Zagovornika) je Upravno sodišče tožbo zavrnilo (t. j. glede ugotovitve Zagovornika, da Radiotelevizija Slovenija in posamezni zasebni operater nista kršila prepovedi diskriminacije po ZVarD).

6.6 Ravnanja, ki ne pomenijo diskriminacije v smislu ZVarD

V nadaljevanju so predstavljene najpogostejše situacije, ko Zagovornik prejme predlog za obravnavo, ki se ne nanaša na diskriminacijo.

O diskriminaciji v smislu ZVarD ni mogoče govoriti, kadar gre za:

- 6.6.1 Dovoljene izjeme od prepovedi diskriminacije (ki so različne glede na osebne okoliščine)
- 6.6.2 Osebne izbire in ne osebne okoliščine kot razlog različne obravnave
- 6.6.3 Odsotnost posega v pravice, pravne interese ali ugodnosti
- 6.6.4 Različna ravnanja, ki ne posegajo v pravice drugih
- 6.6.5 Druge krivice oziroma nepravilnosti, ki jih ZVarD ne definira

6.6.1 Dovoljene izjeme od prepovedi diskriminacije

Vsako neenako obravnavanje ni prepovedano. Situacije, v katerih je različno obravnavanje pravno dopustno, so zakonsko opredeljene v 13. členu ZVarD. Ta v prvem odstavku določa **splošno izjemo od prepovedi diskriminacije: ta je dopustna, če takšno različno obravnavanje temelji na legitimnem cilju in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna, potrebna in sorazmerna. Gre za t. i. tridelni test sorazmernosti.**

Zagovornik mora v zadevi najprej identificirati, ali določeno ravnanje zasleduje legitimni cilj. Za legitimne cilje štejejo cilji, ki so zakoniti (torej skladni z vrednotami, ki so zavarovane z ustavo in zakoni), ki so stvarno in objektivno utemeljeni, kar pomeni, da obstajajo podatki, ki kažejo na to, da je uresničevanje takih ciljev potrebno za zagotavljanje dobrobiti posameznika in skupnosti kot celote (na primer zagotavljanje socialne varnosti, dvig zaposlenosti, zagotavljanje najvišje ravni izobrazbe itn.). Posamezni ukrep lahko zasleduje tudi več legitimnih ciljev, kadar pa so si ti cilji med seboj v nasprotju, je potrebno pravno tehtanje, kateremu cilju podeliti višjo vrednost. Cilji niso legitimni takrat, kadar so v nasprotju z ustavnimi in zakonsko varovanimi vrednotami in dobrinami.

Če Zagovornik obstoj legitimnega cilja potrdi, naprej ugotavlja, ali so sredstva za dosego tega cilja primerna, torej ali je s temi sredstvi po naravi stvari mogoče doseči cilj, ki se zasleduje. Zatem ugotavlja, ali so sredstva potrebna, v smislu nujna, torej ali je cilj mogoče doseči samo s temi sredstvi ali pa ga je mogoče doseči tudi z drugimi, milejšimi sredstvi. In nazadnje ugotavlja še, ali so sredstva sorazmerna, kar pomeni, da je korist, ki se s sredstvi zasleduje, večja od škode, ki jo sredstva povzročajo. Primer za to je tehtanje med javnim interesom, ki se s sredstvom razlikovanja zasleduje, in negativnimi posledicami, ki jih sredstvo povzroča za fizično osebo, pravno osebo ali skupino. Če se tehtanje v tem primeru prevesi v korist varovanja javnega interesa, posledice pa niso ocenjene kot dovolj hude za različno obravnavano osebo ali skupino, so sredstva za doseganje cilja sorazmerna.

Pri tem je treba poudariti, da navedene splošne izjeme od prepovedi diskriminacije ni mogoče uporabiti, ko gre za osebne okoliščine spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti. Gre torej za osebne okoliščine, ki so v ZVarD še posebej varovane, kar je skladno z določbami direktiv EU na področju prepovedi diskriminacije. Različno obravnavanje na podlagi teh osebnih okoliščin je skladno s tem dovoljeno samo v okviru zakonsko določenih specifičnih izjem.

1. Postavljanje pogojev, povezanih z osebnimi okoliščinami, za opravljanje dela je dopustno, kadar so ti pogoji bistveni in odločilni za opravljanje dela

Prva specifična izjema za področje zaposlovanja in dela je določena v drugem odstavku 13. člena ZVarD, ki opredeljuje koncept bistvenih in odločilnih poklicnih zahtev. Tako je na področju zaposlovanja in dela dopustno različno obravnavati osebe na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti samo, če je osebna okoliščina, na podlagi katere obstaja različna obravnava, nujna in pomembna za opravljanje dela, ki se od osebe pričakuje. Ob tem mora biti znova izpolnjen tridelni test sorazmernosti.

2. Razlikovanje na podlagi osebnih okoliščin je na področju dela in zaposlovanja dopustno takrat, kadar je to utemeljeno z legitimnimi cilji politik zaposlovanja

Druga specifična izjema je določena v tretjem odstavku 13. člena ZVarD za osebno okoliščino starosti in področje zaposlovanja in dela. Po tej izjemi lahko delodajalci različno obravnavajo osebe na podlagi starosti samo, če je to objektivno in razumno utemeljeno z legitimnim ciljem, vključno z legitimnimi cilji politike zaposlovanja, trga dela in poklicnega usposabljanja, pri čemer mora biti znova izpolnjen tridelni test sorazmernosti.

3. Verske organizacije smejo pri zaposlovanju postaviti pogoj vere ali prepričanja, če je to skladno z načelom legitimnosti in sorazmernosti

Tretja specifična izjema, določena s četrtem odstavkom 13. člena ZVarD, je povezana z verskim etosom in ravno tako velja za področje zaposlovanja. Po tej izjemi različno obravnavanje zaradi vere ali prepričanja posameznika pri poklicnem delu v cerkvah in drugih verskih skupnostih ali v drugih javnih ali zasebnih organizacijah, katerih etika temelji na veri ali prepričanju, ne pomeni diskriminacije, če zaradi narave tega dela ali zaradi konteksta, v katerem se izvaja, vera ali prepričanje predstavlja legitimno in upravičeno poklicno zahtevo glede na etiko organizacije.

4. Ugodnejše varstvo žensk pri delu in zaposlovanju zaradi nosečnosti in materinstva je dopustno

Četrta specifična izjema, določena v petem odstavku 13. člena ZVarD, iz prepovedi diskriminacije izvzema ugodnejše varstvo žensk zaradi nosečnosti in materinstva ter prav tako velja za področje zaposlovanja in dela – tovrstna ugodnejša obravnava torej ne pomeni diskriminacije drugih, ki tega varstva niso deležni.

5. Na področju zagotavljanja blaga in storitev je različna obravnava zaradi spola dopustna, če je to skladno z načelom legitimnosti in sorazmernosti

Peta specifična izjema, določena v šestem odstavku 13. člena ZVarD, iz prepovedi diskriminacije izvzema zagotavljanje blaga ali storitev izključno ali predvsem osebam enega spola, pri čemer mora biti znova izpolnjen tridelni test sorazmernosti. Odstavek namreč določa, da je glede na prvi odstavek 13. člena na področjih iz pete do osme alineje prvega odstavka 2. člena tega zakona (to so področja vzgoje, izobraževanja, dostopa do socialnega in zdravstvenega varstva ter socialnih ugodnosti ter dobrin in storitev) neenako obravnavanje zaradi spola, narodnosti, rase ali etničnega porekla vedno prepovedano, razen če gre za zagotavljanje blaga ali storitev izključno ali predvsem osebam enega spola, če takšno različno obravnavanje upravičuje legitimen cilj in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna, potrebna in sorazmerna.

Šesti odstavek 13. člena nosi še eno sporočilo, in sicer vzpostavlja določeno dodatno hierarhijo varstva. Določa namreč, da je načeloma neenako obravnavanje na podlagi spola, narodnosti, rase ali etničnega porekla vedno prepovedano na področjih vzgoje, izobraževanja, dostopa do socialnega in zdravstvenega varstva ter socialnih ugodnosti ter dobrin in storitev (razen kar zadeva prej navedene izjeme blaga in storitev za en spol) in da tega ne more upravičiti niti navedeni tridelni test sorazmernosti. Na navedenih področjih pa je dopustna različna obravnava v zvezi z drugimi osebnimi okoliščinami, kot so vera ali prepričanje, starost, invalidnost in spolna usmerjenost, pa tudi v zvezi s spolom, kot izrecno določa ta določba.

6.6.2 Osebne izbire in ne osebne okoliščine

Prijavitelji diskriminacije kot razlog diskriminacije večkrat navedejo okoliščine, za katere Zagovornik ugotovi, da ne ustrezajo definiciji osebne okoliščine po ZVarD. Osebna okoliščina v zakonskem smislu pomeni, da gre za prirojene ali pridobljene osebne značilnosti, lastnosti, stanja ali statuse, ki so praviloma trajno in nerazdružljivo povezani z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo, zlasti identiteto, ali pa jih posameznik ne spreminja zlahka.

V ostalih primerih gre običajno (a ne nujno) za **osebno izbiro** oziroma **odločitev** posameznika. Ta je lahko pogojena tudi z nekaterimi objektivnimi dejavniki, preferencami, željami in življenjskimi težnjami, vendar pa v tem primeru ne govorimo o osebnih okoliščinah v smislu prirojenosti in neodtujljivosti.

Ugotavljanje, katera osebna okoliščina bi lahko bila razlog za zatrjevano obravnavo, predstavlja enega od prvih korakov v postopku pred Zagovornikom, da bi ugotovil, ali je za zadevo sploh pristojen. Pravna ureditev v Sloveniji Zagovorniku podeljuje širok obseg pristojnosti, saj ZVarD in tudi 14. člen Ustave vsebujeta širok nabor zaščitenih osebnih okoliščin, poleg tega pa oba predpisa vsebujeta tudi odprto generalno klavzulo (»katera koli druga osebna okoliščina«), ki omogoča upoštevanje tudi tistih osebnih okoliščin, ki v določbah niso izrecno navedene. Te Zagovornik ugotavlja v skladu z definicijo osebnih okoliščin po ZVarD. Le v primeru spolnega nadlegovanja osebna okoliščina ni potrebna.

6.6.3 Odsotnost posega v pravice, pravne interese ali ugodnosti

Diskriminacije ni mogoče ugotoviti v primerih, ko iz opisa zadeve ni mogoče izluščiti posega v človekove pravice, temeljne svoboščine, druge pravice, pravne interese ali ugodnosti, kot zahteva 4. člen ZVarD. Zagovornik skladno s tem torej najprej preveri, ali je zavarovana dobrina, ki jo pobudnik ali predlagatelj zasleduje v svoji pritožbi ali vprašanju, določena v zakonu oziroma ali jo je mogoče opredeliti glede na veljaven zakonski okvir (tudi če ni izrecno določena kot pravica).

Takšna pravica, korist ali ugodnost je lahko opredeljena tudi tako, da ima država, lokalna skupnost, druga pravna ali fizična oseba ali kateri koli drugi zavezanec po ZVarD v katerem koli predpisu opredeljeno specifično obveznost. Če take pravice, pravnega interesa, ugodnosti ali obveznosti ni mogoče identificirati, potem ne gre za diskriminacijo v smislu ZVarD.

6.6.4 Ravnanje, ki ne posega v pravice drugih

Za diskriminacijo ni mogoče šteti niti ravnanja, ki ne posega v pravice drugih, kot so npr. posebni ukrepi in primerne/razumne prilagoditve. Gre za ukrepe, ki so potrebni zaradi izenačevanja izhodiščnih položajev, in odpravljanje primanjkljajev oseb ali skupin z določeno osebno okoliščino, ki bi bile brez teh ukrepov v občutno slabšem položaju od oseb ali skupin, ki te osebne okoliščine nimajo.

V takih primerih gre lahko za posebne ukrepe, ki so lahko bodisi spodbujevalni bodisi pozitivni. Ti ukrepi so namenjeni samo določenim (ranljivim) skupinam, ki so nesorazmerno izpostavljene diskriminaciji, sprejeti pa so s ciljem odpravljanja manj ugodnega položaja, ki je za te skupine že izkazan. Osebe, ki ne pripadajo tem ranljivim skupinam, pa zato, ker same niso deležne ugodnosti posebnih ukrepov, niso diskriminirane, saj za razliko od ranljivih skupin niso v manj ugodnem položaju. Posebni ukrepi so tako način preprečevanja posredne diskriminacije oseb iz ranljivih skupin, hkrati pa pomenijo izjemo od prepovedi neposredne diskriminacije oseb, ki ranljivi skupini ne pripadajo.

Podobno velja za področje primernih oziroma razumnih prilagoditev. Institut razumne prilagoditve je urejen v 5. členu Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu, ki pravi: »Da se zagotovi skladnost z načelom enakega obravnavanja, kar zadeva hendikepirane osebe, se zagotovijo razumne prilagoditve. To pomeni, da delodajalci sprejmejo ustrezne ukrepe glede na potrebe v konkretni situaciji, da se hendikepirani osebi omogoči dostop, sodelovanje ali napredovanje v službi ali usposabljanje, razen če bi taki ukrepi delodajalca nesorazmerno obremenili. Obremenitev ni nesorazmerna, če jo zadosti kompenzirajo ukrepi v okviru politike, ki jo zadevna država članica izvaja v zvezi s hendikepiranimi osebami.« Obveznost zagotavljanja razumnih prilagoditev določa tudi Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov (KOPI). V slovenskem zakonskem okviru je primerna prilagoditev nadalje izvedena le delno, in sicer le na področju invalidnosti z Zakonom o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI) in Zakonom o izenačevanju pravic invalidov (ZIMI).

V zvezi z drugimi osebnimi okoliščinami primerne prilagoditve v slovenskih predpisih niso urejene, torej zavezanci po ZVarD k njim niso zavezani. Jih pa lahko ponudijo, saj je na določenih področjih le na ta način mogoče dosledno uresničevati določene pravice in svoboščine. V praksi se lahko izkaže potreba po primernih prilagoditvah pri osebnih okoliščinah starševstva, veroizpovedi, zdravstvenega stanja in podobno.

6.6.5 Razlika med diskriminacijo in drugimi krivicami oziroma nepravilnostmi

Za diskriminacijo tudi ne gre v situacijah, ki predstavljajo neko drugo krivico, nepravilnost ali nezakonitost, katerih razlog pa ni osebna okoliščina posameznika ali posameznice. Tudi če Zagovornik ugotovi, da obstaja možnost, da bi v obravnavani zadevi lahko šlo za določeno nepravilnost, diskriminacije ne more ugotoviti, če v zadevi ni podana nobena od osebnih okoliščin. V takih primerih obstajajo različna druga pravna sredstva, s katerimi je nepravilnosti mogoče nasloviti, na primer redne pritožbene poti, sodno varstvo, področni inšpektorati in drugi specializirani neodvisni državni organi.

6.7 Omejitve za ugotavljanje diskriminatornosti ravnanj pri Zagovorniku

Poleg navedenih situacij, ko diskriminacije ni mogoče potrditi, obstajata še dva položaja, ko diskriminacije ni mogoče ugotavljati pred Zagovornikom, saj Zagovornik zanju ni pristojen. **Gre za primere, ko v zadevi že potekajo postopki pred drugimi državnimi organi, in za zadeve, ki se nanašajo na zasebna in druga razmerja zunaj pravnega urejanja.**

6.7.1 Postopki pred drugimi državnimi organi

Pristojnost Zagovornika je omejena z ZVarD, hkrati pa Zagovornik sledi načelu delitve oblasti in načelu zakonitosti, po katerih so za različna področja pravnega urejanja pristojni različni državni organi ali sodišča.

Skladno s prakso Ustavnega sodišča RS (npr. odločba št. U-I-92/12-13 z dne 10. oktobra 2013) Zagovornik v posamične pravne postopke (upravne ali druge postopke, ki se vodijo na podlagi zakona, ki ureja upravni postopek ter sodne postopke), ki jih vodijo zanje pristojni organi, ne more vstopati oziroma ne more nadzorovati njihovega vodenja in preverjati pravilnosti sprejetih odločitev. V teh postopkih imajo prijavitelji možnost preverjati pravilnost (zakonitost) postopka ter izpodbijati končne odločitve s pravnimi sredstvi, ki jih za te postopke določa zakon. Takšno poseganje v posamične postopke mimo hierarhično strukturiranega sistema pravnih sredstev bi bilo v neskladju z 2. členom Ustave RS (načelo pravne države), ki vsebuje načelo večstopenjskega odločanja.

Če torej posameznik stopi v stik z Zagovornikom v zadevi, v kateri že teče pravni postopek pred drugim organom, **Zagovornik ni pritožbeni organ in ne more ugotavljati, ali je v tem postopku prišlo do diskriminacije. V takih primerih lahko izvaja svojo pristojnost nudenja neodvisne pomoči diskriminiranim osebam pri uveljavljanju njihovih pravic glede varstva pred diskriminacijo v smislu svetovanja in pravne pomoči osebam v drugih upravnih in sodnih postopkih, povezanih z diskriminacijo (4. alineja 21. člena ZVarD).**

6.7.2 Zasebna in druga razmerja zunaj pravnega urejanja

Druga omejitev, ki onemogoča odločanje o diskriminaciji, torej če se domnevna diskriminacija dogaja na področju, ki je zunaj pravnega urejanja. Gre torej predvsem za zasebna in intima razmerja, ki jih pravo ne ureja, kot so na primer izbira partnerja, prijateljstvo, družinski, medčloveški ali sosedski odnosi v tistih sferah, kamor pravo ne seže. Tudi v teh situacijah je namreč prisotnih veliko predsodkov, vendar dokler predsodki ne trčijo v zakonsko ureditev, diskriminacije po ZVarD ni mogoče ugotavljati. V primeru pa, da tovrstni odnosi presežejo mejo pravnega urejanja in so na področju življenja, ki jih ureja zakon, je ugotavljanje diskriminacije možno, ali pa so možni tudi drugi postopki pred drugimi pristojnimi organi (kazenski, odškodninski, inšpekcijski itn.).

7 OCENE DISKRIMINATORNOSTI PREDPISOV

7.1 Pravna podlaga za ocene diskriminatornosti predpisov

38. člen ZVarD Zagovorniku podeljuje pooblastilo za vlaganje zahtev za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov pred Ustavnim sodiščem Republike Slovenije. **Zagovornik določbo izvaja tako, da pred odločitvijo o začetku postopka za oceno ustavnosti ali zakonitosti najprej opravi oceno diskriminatornosti predpisa.** Postopek ocene diskriminatornosti ni upravni postopek, ampak gre za interni postopek, zasnovan z namenom zagotavljanja transparentnosti odločanja. Na podlagi ocene (ne)diskriminatornosti predpisa Zagovornik izda bodisi priporočilo za spremembo spornega predpisa bodisi vloži zahtevo za oceno ustavnosti in zakonitosti na Ustavno sodišče.

Preden Zagovornik izvede oceno diskriminatornosti posameznega predpisa, naredi predhodni preizkus oziroma preliminarno analizo tega predpisa. Če ugotovi, da vsebina predpisa ne sodi v polje delovanja Zagovornika in pa v primerih, ko je očitno, da ne gre za diskriminacijo, Zagovornik ocene diskriminatornosti ne izvede. V tem primeru izda pojasnilo, v katerem pojasni razloge za svojo odločitev. V nasprotnem primeru Zagovornik izvede oceno diskriminatornosti predpisa, ki se zaključi bodisi z oceno, da je predpis diskriminatoren bodisi z oceno, da ni diskriminatoren.

Ureditev v predpisu je diskriminatorna, če gre v primerljivih situacijah za neenako obravnavo posameznih skupin ljudi, na podlagi ene ali več osebnih okoliščin iz prvega odstavka 1. člena ZVarD (spola, narodnosti, rase ali etničnega porekla, jezika, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti, spolne usmerjenosti, spolne identitete in spolnega izraza, družbenega položaja, premoženjskega stanja, izobrazbe ali katere koli druge osebne okoliščine). V polje delovanja Zagovornika ne sodi zgolj varstvo pred diskriminacijo pri uresničevanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, temveč tudi varstvo pred nedopustnim razlikovanjem glede drugih pravic, pravnih interesov in ugodnosti. Obravnavanje posameznikov pod slabšimi pogoji, ki temelji na osebnih okoliščinah, je lahko dopustno, vendar le izjemoma, če predpis zasleduje legitimen cilj (npr. politika zaposlovanja, socialna politika), sredstva za doseganje tega cilja pa so ustrezna (primerna glede na cilj), potrebna (omejena zgolj na nujno potrebno) in sorazmerna (ob tehtanju različnih pravic in interesov).

Zagovornik lahko vloži zahtevo za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisa tako zaradi neskladja s prvim odstavkom 14. člena Ustave, ki se nanaša na prepoved diskriminacije, in sicer v zvezi s katerokoli človekovo pravico in temeljno svoboščino kakor tudi zaradi neskladja z drugim odstavkom 14. člena Ustave, ki se nanaša na splošno načelo enakosti pred zakonom, v primerih ko razlikovanje temelji na osebnih okoliščinah.⁹

Ocene diskriminatornosti Zagovornik izvaja na pobudo stranke ali na lastno pobudo.

Ustavno sodišče je tista državna ustanova, ki dokončno odloči, ali je določen predpis neustaven.

⁹ Procesno legitimacijo Zagovornika pred Ustavnim sodiščem je slednje pojasnilo v odločbi št. U-I-16/21-12 in U-I-27/21-12.

7.2 Statistika ocen diskriminatornosti predpisov

Zagovornik je v letu 2022 izvajal 34 postopkov ocen diskriminatornosti predpisov. V letu 2022 je končal 29 ocen, v leto 2023 pa jih je v nadaljnjo obravnavo prenesel pet.

Zagovornik je v 12 končanih zadevah predpise ocenil kot diskriminatorne.

V 17 zadevah diskriminatornosti predpisa ni prepoznal.

Zagovornik je v 12 končanih postopkih ocenjevanja diskriminatornosti predpisov izdal tudi priporočila. To je storil v desetih zadevah, v katerih je predpis ocenil kot diskriminatoren, in v dveh zadevah, v katerih predpisa sicer ni ocenil kot diskriminatornega, je pa naslovnikom priporočil odpravo določenih pomanjkljivosti.

V letu 2022 Zagovornik na Ustavno sodišče ni podal zahteve za presojo ustavnosti predpisa.

Grafični prikaz statistike ocen diskriminatornosti

Tabela: Izid postopkov pred Zagovornikom za ocene diskriminatornosti predpisov, končanih v letu 2022

Izidi postopkov pred Zagovornikom	Število	Odstotek (%)
Ocena – diskriminacija je ugotovljena	12	41
Ocena – diskriminacija ni ugotovljena	9	31
Pojasnilo – diskriminacija ni ugotovljena	8	28
Skupaj končanih ocen	29	100
Še v obravnavi	5	
Skupaj obravnavanih ocen	34	

7.3 Pregled ocen diskriminatornosti predpisov

V nadaljevanju sledijo povzetki ocen diskriminatornosti predpisov, ki jih je Zagovornik končal v letu 2022. Med povzetimi zadevami so tiste, v katerih je predpis ocenil kot diskriminatoren (deset), tiste v katerih ocene diskriminatornosti ni izvedel, saj iz preliminarne analize diskriminacija iz predpisa ni izhajala (osem), ter tiste, v katerih predpisa po izvedenem postopku ni ocenil kot diskriminatornega (devet). Na koncu so povzete tudi ocene o diskriminatornosti predpisov (pet), ki jih Zagovornik še obravnava, vendar postopek še ni v fazi izdaje ocene diskriminatornosti predpisa.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Ocene diskriminatornosti predpisov so v celoti dostopne na spletni strani Zagovornika na povezavi <https://zagovornik.si/izdelki-zagovornika/ocene-diskriminatornosti-predpisov/>

Na spletni strani <https://zagovornik.si/izdelki-zagovornika/iskalnik> pod razdelkom **Iskanje po vseh zaključenih primerih** lahko z evidenčno številko poiščete določeno oceno diskriminatornosti predpisov.

7.3.1 Ocene o diskriminatornosti predpisov

Ocene diskriminatornosti (deset), ki jih je Zagovornik v letu 2022 izvedel in je predpis oziroma del predpisa ocenil kot diskriminatoren:

- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) je po oceni Zagovornika diskriminatoren. Zakon je diskriminatoren do tistih zaposlenih, ki opravljajo dela, ki jih po določeni starosti ni mogoče uspešno poklicno opravljati (npr. policisti). Mirovanje poklicnega zavarovanja jih v slabši položaj, v primerjavi z drugimi zaposlenimi, neupravičeno postavlja zaradi njihovih osebnih okoliščin starševstva, spola in invalidnosti. Zagovornik je pristojnemu ministrstvu predlagal spremembe ZPIZ-2 na način, da se iz zakona črta mirovanje poklicnega zavarovanja za dela, ki jih po določeni starosti ni mogoče uspešno poklicno opravljati. Pristojno je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) (050-2/2018/22).
- Zakon o urejanju trga dela (ZUTD) je po oceni Zagovornika diskriminatoren do državljanov tretjih držav, saj zanje določa, da morajo svoje osnovno znanje slovenščine izkazovati najpozneje v 12 mesecih po prijavi v evidenco brezposelnih oseb, medtem ko ta časovni pogoj za državljane drugih držav članic EU, EGP in Švicarske konfederacije ni tako strog. Pristojno je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti MDDSZ (050-24/2020/14).
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) je po oceni Zagovornika diskriminatoren, saj ureditev pravice do dodatka za pomoč in postrežbo za mladoletne osebe, ki so zaradi svojih oviranosti odvisni od tuje nege in pomoči, v omenjenem zakonu ni dostopna vsem upravičencem. Pristojno je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) (050-28/2020/24).
- Zakon o socialnem vključevanju invalidov (ZSVI) je po oceni Zagovornika diskriminatoren. Zakon določa, da polnoletnim osebam, ki si zaradi invalidnosti in nezmožnosti za delo ne morejo zagotavljati socialne varnosti in se vključevati v družbo, pripada nadomestilo za invalidnost, ne glede na njihovo premoženjsko stanje. Do tega nadomestila pa niso upravičene za delo nezmožne osebe z duševnimi boleznimi, katerih bolezensko stanje je trajno in se izboljšanje ne pričakuje. Po ZSVI jim namreč ni možno dodeliti statusa invalida. Pristojno je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) (050-29/2020/12).
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o mednarodni zaščiti (ZMZ-1A) je po oceni Zagovornika diskriminatoren do beguncev s slabšim premoženjskim stanjem. Zakon določa možnost razrešitve svetovalcev za begunce v primerih, ko bi se izkazalo, da pristojnim organom niso razkrili podatkov, ki bi njihovim strankam lahko škodili, diskriminatorna. Zaradi te ureditve iz 9. člena Zakona o mednarodni zaščiti je pravica do učinkovitega pravnega varstva v pritožbenih postopkih zagotovljena le prosilcem za mednarodno zaščito, ki si lahko plačajo odvetniške storitve. Ureditev tako po oceni Zagovornika povzroča neupravičeno slabšo obravnavo prosilcev za mednarodno zaščito na podlagi njihovega premoženjskega stanja. Pristojno je Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ) in Ministrstvo za pravosodje (MP) (050-21/2021/13).

- Zakon o mednarodni zaščiti (ZMZ-1) je po oceni Zagovornika diskriminatoren do mladoletnih prosilcev za mednarodno zaščito brez spremstva. Zakon določa, da se zakoniti zastopnik mladoletnega prosilca za mednarodno zaščito brez spremstva lahko razreši, ko o varovancu pristojnim organom ne izda informacij, ki bi temu lahko škodile v postopku pridobivanja statusa begunca ali subsidiarne zaščite. Ureditev je z možnostjo razrešitve zakonitega zastopnika v primeru zadrževanja določenih informacij zakonitemu zastopništvu odvzela osnovni namen, ki je vzpostaviti zaupno razmerje med zastopnikom in varovancem in zasledovati varovančeve največje koristi. Pristojno je Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ) (050-23/2021/9).
- Zakon o glasbenih šolah (ZGla) je po oceni Zagovornika diskriminatoren. V njem manjka določilo, da je treba otrokom s posebnimi potrebami, ki si želijo obiskovati glasbeno šolo, omogočiti ustrezne prilagoditve pri opravljanju sprejemnih izpitov. Šele ob uvedbi takšnih prilagoditev bi te otroke izenačili z vrstniki brez invalidnosti. Pristojno je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) (050-38/2021/18).
- Zakon o volitvah v državni zbor (ZVDZ) je po oceni Zagovornika diskriminatoren, saj diskriminatorno omogoča možnost odvzema volilne pravice osebam z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi. Pristojni sta Ministrstvo za javno upravo (MJU) in Ministrstvo za pravosodje (MP) (050-2/2022/12)
- Zakon o nujnih ukrepih za omilitev posledic zaradi vpliva visokih cen energentov (ZUO-PVCE) po oceni Zagovornika ni v skladu z določbami o posebnih ukrepih, skladno z 18. členom ZVarD. V oceni je opozoril, da je treba pri sprejemanju posebnih ukrepov utemeljiti, zakaj je nekdo deležen privilegirane obravnave. Ocenjevani zakon teh podlag ni imel, sredstva pa so zato prejeli tudi tisti, ki jih niso potrebovali, prejeli pa jih niso vsi tisti, ki bi jih glede na njihove osebne okoliščine premoženjskega stanja in življenja v energetske revnih gospodinjstvih morali. Pristojno je Ministrstvo za infrastrukturo (MzI) in Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) (050-10/2022/6 – ocena, 050-7/2022, 050-8/2022).
- Zakon o visokem šolstvu (ZViS) je po oceni Zagovornika diskriminatoren v delu, ki določa, da je eden izmed pogojev za sprejem v subvencionirano bivanje študentov tudi slovensko državljanstvo. Zagovornik je ocenil, da je tak pogoj nesorazmeren in izključujoč za sprejem v eno od oblik subvencioniranega bivanja študentov, s tem pa bi lahko posredno posegel tudi v pravico do enakih možnosti izobraževanja, ki je tako na ravni zavezujočih mednarodnih pravnih aktov kakor tudi Ustave temeljna človekova pravica. Zagovornik je predlagal, da naj bodo do subvencioniranega bivanja upravičeni vsi študenti s stalnim prebivališčem v Sloveniji, ne glede na njihovo državljanstvo. Pristojno je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) (050-15/2022/9).

7.3.2 Zavrtnjeni predlogi za oceno o diskriminatornosti predpisov

Zadeve (osem), v katerih Zagovornik v letu 2022 ni izvedel ocene diskriminatornosti, saj iz preliminarne analize diskriminacija iz predpisa ni izhajala:

- Zakon o urejanju trga dela (ZUTD) po oceni Zagovornika ni diskriminatoren, saj dosežena stopnja izobrazbe, ki se zahteva za določeno delovno mesto, ni osebna okoliščina v smislu ZVarD, saj lahko posameznik stopnjo zahtevane izobrazbe doseže z nadaljnjim izobraževanjem, pri čemer je bilo za to predvideno tudi dovolj dolgo časovno obdobje. Zahteva po zvišanju izobrazbe za opravljanje dela v javnem sektorju je tako ustrezno urejena. Pristojno je Ministrstvo za javno upravo (MJU) in Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) (050-1/2022/2).
- Zakon o spremembah zakona o vrtcih (ZVrt-G) po oceni Zagovornika ni diskriminatoren, saj je določba o brezplačnem vrtcu za drugega otroka ustrezno urejena. Zakon ponovno prinaša ukrep brezplačnega vrtca za drugega otroka, ki je hkrati s starejšim otrokom vključen v vrtec, ter razširja pravico do brezplačnega vrtca na tretjega in četrtega otroka iz iste družine, brez pogoja, da je otrok hkrati vključen v vrtec skupaj s sorojenci. Na ta način se glede na obrazložitev predloga zakona v polni meri zagotavlja načelo izboljšanja finančne dostopnosti vrtca za starše. Zagovornik je nadalje ugotovil, da je treba pri oceni predpisa med seboj primerjati družino, ki ima v vrtec, v določenem času vključenega enega otroka, in družino, ki ima v vrtec hkrati vključena dva otroka. Ti dve družini po oceni Zagovornika nista v primerljivem položaju. Pristojno je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) (050-3/2022/3).
- Zakon o obrambi (ZObr) po oceni Zagovornika ni diskriminatoren, saj so določbe, ki določajo prenehanje delovnega razmerja vojakov, ki dopolnijo določeno starost ustrezne. Zagovornik je ugotovil, da je na to temo že odločalo Ustavno sodišče RS. Ustavno sodišče je glede domnevne diskriminatornosti določb ZObr o prenehanju delovnega razmerja zavzelo stališče, da je očitak o domnevni diskriminatornosti oziroma kršitvi načela enakosti pred zakonom neutemeljen. Zagovornik je še ugotovil, da prenehanje delovnega razmerja na obrambnem področju ne pomeni obveznosti upokojitve. Pomeni le, da mu ob izpolnitvi pogojev za starostno pokojnino, z upoštevanjem dodane dobe iz naslova obveznega dodatnega zavarovanja, delovno razmerje na obrambnem področju preneha. Pristojno je Ministrstvo za obrambo (MORS) (050-5/2022/3).
- Zakon o prevozi v cestnem prometu (ZPCP-2) po oceni Zagovornika ni diskriminatoren do oseb z invalidnostmi, ki so zaposlene, v primerjavi s tistimi osebami z invalidnostmi, ki niso zaposlene. Zagovornik je ugotovil, da se primerjani kategoriji oseb (z invalidnostmi) razlikujeta glede na delovno aktivnost. To pomeni, da razlog za razlikovanje ni v invalidnosti, ampak je razlog za razlikovanje status zaposlitve, kar pa ne predstavlja osebne okoliščine v smislu ZVarD. Pristojno je Ministrstvo za infrastrukturo (MzI) (050-11/2022/3).

- Zakon o interventnih ukrepih za pomoč pri omilitvi posledic drugega vala epidemije COVID-19 (ZIUPOPĐVE oziroma PKP7) po oceni Zagovornika ni diskriminatoren, saj je različna obdavčitev »covid dodatkov« ustrezna. Različna davčna obravnava ni temeljila na posameznikovi osebni okoliščini, temveč na okoliščini zaposlitve pri posameznem izvajalcu oziroma pri izvajalcu določenih storitev. Zagovornik je ugotovil, da opravljanje dela pri posameznem izvajalcu oziroma zaposlitev v posamezni dejavnosti (npr. zdravstvu, šolstvu itn.) ne predstavlja osebne okoliščine v smislu urejanja po ZVarD. Pristojno je Ministrstvo za finance (MF) (050-12/2022/3).
- Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti (ZSDV) po oceni Zagovornika ni diskriminatoren, saj neupravičenost tujcev z začasnim prebivališčem v Sloveniji do digitalnih bonov ni diskriminacija. Zagovornik je ugotovil, da tujci z začasnim prebivališčem niso v primerljivem položaju s tujci s stalnim prebivališčem. V slovenskem pravnem redu ima oseba s stalnim prebivališčem po zakonu priznanih veliko več pravic v primerjavi z osebo, ki ima izdano dovoljenje za začasno prebivanje ali prijavljeno prebivanje (če gre za državljan druge države članice EU), ne glede na državljanstvo. Pristojna je Služba Vlade RS za digitalno preobrazbo (050-14/2022/3).
- Zakon o začasnih ukrepih za odpravo posledic druginje za najbolj ranljive skupine prebivalstva (ZZUOPD-prvotni predlog) po oceni Zagovornika ni diskriminatoren do oseb z invalidnostmi zaradi določitve druginjskega dodatka. Zagovornik je ugotovil, da je bil krog upravičencev oblikovan glede na dohodkovno stanje posameznika. Med upravičence so bili vključeni tisti posamezniki (bodisi so to upokojeanci, invalidi, brezposelni itn.), katerih dohodkovno stanje je najnižje, oziroma tisti, ki živijo v gospodinjstvih z nizkimi dohodki. Pristojno je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) (050-16/2022/3).
- Zakon o nujnem ukrepu na področju davka na dodano vrednost za omilitev dviga cen energentov (ZNUDDVE) po oceni Zagovornika ni diskriminatoren, saj znižanje davčne stopnje le za nekatere energente, ne predstavlja osebne okoliščine skladno z ZVarD. Vprašanje, kateri energent posameznik uporablja v kurilni sezoni, načeloma ni vprašanje njegove osebne okoliščine v smislu ZVarD, temveč je lahko tudi posledica posameznikove izbire ali drugih razlogov, ki niso povezani z osebnimi okoliščinami (npr. bivanje v stanovanjskih blokih, v katerih je ogrevalni sistem že nameščen, v okoljih, v katerih je obvezen priklop na daljinsko ogrevanje, in drugo). Pristojno je Ministrstvo za finance (MF) (050-17/2022/2).

7.3.3 Ocene o nediskriminatornosti predpisov

Ocene (devet), ki jih je Zagovornik izvedel v letu 2022 in predpisa ni ocenil kot diskriminatornega, so se nanašale na naslednje teme:

- Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (ZRomS-1), ki se nanaša na predstavništvo pripadnikov romske skupnosti v Svetu romske skupnosti, po oceni Zagovornika ni diskriminatoren. Na podlagi analize podatkov, ki so jih Zagovorniku poslale štiri od petih delujočih romskih zvez, je Zagovornik ocenil, da z ekskluzivnostjo Zveze Romov Slovenije v Svetu romske skupnosti romska društva s sedeži v občinah na območjih, kjer romska skupnost ni tradicionalno naseljena, niso postavljena v manj ugoden položaj v primerjavi z romskimi društvi s sedeži v občinah na območjih, kjer je romska skupnost avtohtona. Pristojna je Vlada (050-14/2021/28).
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2), ki zahteva hkratno izpolnitev pogoja starosti in pokojninske dobe za pridobitev pravice do starostne pokojnine za državljane, ki so začeli delati pred 18. letom starosti, po oceni Zagovornika ni diskriminatoren. Ureditev zasleduje legitimen cilj zagotavljanja dolgoročne vzdržnosti pokojninskega sistema z namenom zagotavljanja uresničevanja pravic zavarovancem, ki šele vstopajo v zavarovanje, na podlagi načela medgeneracijske solidarnosti. Znižanje starostne meje za upokojitev s 65 let na 60 let za tiste, ki že pred 65. letom starosti dopolnijo pokojninsko dobo 40 let, že predstavlja prilagoditev za osebe, ki so se zgodaj vključile na trg dela. Pristojno je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) (050-22/2021/9).
- Odlok o določitvi pogojev vstopa v Republiko Slovenijo zaradi zaježitve in obvladovanja nalezljive bolezni covid-19 po oceni Zagovornika ni diskriminatoren glede na kraj bivanja. Dopustno je, da je ugodnost prehajanja meja brez pogoja PCT in brez karantene podeljena prebivalcem, ki živijo v obmejnem pasu do 10 km, drugim prebivalcem pa ne. Gre namreč za posebno območje obmejnega pasu, določeno z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, prebivalci s prebivališčem v obmejnem pasu pa zato niso v primerljivem položaju kot prebivalci s prebivališčem zunaj obmejnega pasu. Pristojno je Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ) (050-29/2021/8).
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) z določbami o upravičenosti težjih psihiatričnih bolnikov do dodatka za pomoč in postrežbo (DPP) po oceni Zagovornika ni diskriminatoren. Zagovornik je ugotovil, da težji psihiatrični bolniki kot skupina, niso izključeni iz upravičenosti, niti do višjega niti do najvišjega DPP. Je pa upravičenost odvisna od strokovne ocene posameznikovega zdravstvenega stanja (kognitivnih sposobnosti). V specifiko takšne ocene se Zagovornik ne more spuščati, saj to presega njegove pristojnosti, določene z ZVarD. Pristojno je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) (050-40/2021/8).

- Občina v razpisu za občinsko žepnino, ki je bila določena z občinskim sklepom, po oceni Zagovornika ni kršila prepovedi diskriminacije na podlagi starosti. Predlagatelj se je primerjal s študenti medicine/veterine, za katere je določena višja starost, oziroma s študenti, ki so rojeni istega leta kot on in v času vložitve vloge še niso dopolnili 25 let. Čeprav je starost ena izmed izrecno naštetih osebnih okoliščin po ZVarD, je Zagovornik ocenil, da je v primeru dodeljevanja občinske žepnine starostna omejitev prestala test sorazmernosti, zaradi česar gre za izjemo od prepovedi neposredne diskriminacije po 13. členu ZVarD. Pristojna je občina (050-41/2021/10).
- Zakon o dohodnini (ZDoh-2) glede obdavčenosti odpravnin z delodajalci povezanih oseb po oceni Zagovornika ni diskriminatoren. Zagovornik je ocenil, da status povezane osebe ni osebna okoliščina v smislu ZVarD. Med povezane osebe namreč sodijo nekateri družinski člani delodajalca, ki so zaposleni pri njem, pa tudi druge pravne in fizične osebe, ki jih delodajalec kapitalsko ali lastniško nadzira. Zagovornik je ob tem ocenil še, da delavci, ki so povezane osebe, niso v primerljivem položaju z delavci, ki s svojim delodajalcem niso povezani v sorodstvenem ali nadzornem smislu. Zato zanje lahko veljajo drugačna pravila glede obdavčitve odpravnin. Pristojno je Ministrstvo za finance (MF) (050-4/2022/12).
- Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije (ZIntPK), ki nima navedene izjeme od nezdržljivosti funkcije poslanca državnega zbora in funkcije svetnika samoupravne narodne skupnosti, po oceni Zagovornika ni diskriminatoren. Zagovornik meni, da pozitivno varstvo manjšin ne zagotavlja, da bi lahko funkcijo poslanca narodne skupnosti in zastopanje samoupravne narodne skupnosti opravljal isti pripadnik določene narodne skupnosti. To ne izhaja iz ustavnega okvira posebnega varstva manjšin in ne iz zakonov, ki to posebno varstvo konkretizirajo. Pristojno je Ministrstvo za pravosodje (MP) in Komisija za preprečevanje korupcije (KPK) (050-6/2022/2).
- Zakon o volitvah v državni zbor (ZVDZ) z ureditvijo volitev za zdomce, ki določa, da stroške pošiljanja glasovnice krijejo sami, po oceni Zagovornika ni diskriminatoren. Ker so ljudje odsotni iz Slovenije iz najrazličnejših razlogov, Zagovornik v obravnavanem primeru kraja bivanja ne more šteti za osebno okoliščino, na podlagi katere bi zaradi obveznosti plačila stroška pošiljanja volilnega gradiva prihajalo do diskriminacije. Ljudje so namreč iz Slovenije odsotni iz najrazličnejših razlogov, ki nimajo skupnega imenovalca. Do povračila stroškov glasovanja sicer niso upravičeni niti posamezniki, ki po pošti glasujejo iz Slovenije. Pristojno je Ministrstvo za javno upravo (MJU) (050-9/2022/9).
- Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti (ZSDV), ki določa prejemnike digitalnih bonov '22, po oceni Zagovornika ni diskriminatoren, vendar sam spodbujevalni ukrep dodelitve bona '22 ne izpolnjuje vseh pogojev po ZvarD. Zagovornik je v prvem delu ocenil, da različna ureditev pridobitve bona '22 za starejše od 55 let in za šolajoče ne pomeni diskriminatornosti predpisa zaradi starosti, saj skupini nista v primerljivem položaju. Zagovornik je nato ocenil še, da splošna določba, da so do denarne ugodnosti v višini 150 evrov upravičene vse osebe, stare 55 let ali več, ne glede na dejansko potrebo po izobraževanju za dvig digitalne pismenosti in ne glede na premoženjsko stanje, zaradi omejenega števila mest na tečajih ni ustrezna za doseganje zadanih ciljev. Pristojna je Služba Vlade RS za digitalno preobrazbo (050-13/2022/11).

7.3.4 Ocene o diskriminatornosti predpisov v obravnavi

Zadeve (pet), ki so na dan 31. decembra 2022 še v obravnavi, se nanašajo na naslednje teme:

- Ali so določbe o brezplačnem cepljenju proti HPV po 10. letu le za deklice, diskriminatorne do dečkov, ki po 10. letu do brezplačnega cepljenja niso upravičeni? Pristojno je Ministrstvo za zdravje (MZ) (050-33/2021).
- Ali so določbe Zakona o nalezljivih boleznih (ZNB) in na njegovi podlagi sprejeti programi cepljenja in zaščite z zdravili za posamezno leto, ki določajo, da so do brezplačnega cepljenja proti hepatitisu B ob vstopu v osnovno šolo upravičeni vsi rojeni po letu 1992, diskriminatorna do posameznikov, ki so bili rojeni pred letom 1991 in morajo morebitno cepljenje plačati sami? Pristojen je Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) (050-18/2022).
- Ali določbe Pravilnika o subvencioniranem bivanju študentov, ki določajo dodelitev dodatnih točk pri kandidaturi za sobo v študentskem domu le osebam, ki imajo status invalida na podlagi Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI), pomenijo diskriminacijo vseh tistih oseb z določenimi vrstami oziroma oblikami invalidnosti, ki nimajo statusa po ZZRZI (npr. avtisti)? Pristojno je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) (050-20/2022).
- Ali onemogočanje hibridnega načina šolanja oziroma zagotavljanja ustrezno visoke povrnitve sredstev za šolanje na domu predstavlja diskriminacijo v primeru otrok s posebnimi potrebami, ki zaradi svojega specifičnega zdravstvenega stanja ne morejo obiskovati pouka v šoli? Zagovornik bo presojal določbe Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1) v povezavi s Pravilnikom o osnovnošolskem izobraževanju učencev s posebnimi potrebami in Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOVFVI). Pristojno je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) (050-21/2022).
- Ali določbe Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2), ki določajo, da je delodajalec upravičen do delnega vračila prispevkov v primeru, ko matere, ki skrbijo za otroka do tretjega leta starosti, ko se prvič zaposlijo za nedoločen čas in ostanejo pri istem delodajalcu, pomeni diskriminacijo očetov? Pristojno je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) (050-22/2022).

8 PODATKI O OBRAVNAVANIH PRIMERIH DISKRIMINACIJE PRI DRUGIH DRŽAVNIH ORGANIH

8.1 Pravna podlaga in način zbiranja podatkov

Na podlagi tretjega poglavja Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) Zagovornik načela enakosti (Zagovornik) spremlja stanje diskriminacije v Sloveniji. Zagovornik spremlja splošno stanje na področju varstva pred diskriminacijo na več načinov, med katerimi se uporabljajo metode raziskav (lastne in mednarodne), analiza stanja (v državi in mednarodne primerjave), spremljanje delovanja drugih organov ter analiza dejavnosti Zagovornika.

V skladu s 16. členom ZVarD Zagovornik in pristojne inšpekcije zbirajo anonimizirane podatke o številu obravnavanih primerov diskriminacije po posameznih osebnih okoliščinah, po oblikah diskriminacije in po posameznih področjih. Inšpekcije enkrat letno Zagovorniku pošljejo tovrstne podatke. Omenjeni podatki se zbirajo in uporabljajo za namene spremljanja, načrtovanja in vodenja nediskriminacijske politike ter za znanstvenoraziskovalne namene.

V okviru nalog in pooblastil, ki jih določa ZVarD, Zagovornik spremlja splošno stanje v Republiki Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami (šesta alineja 21. člena ZVarD). Z namenom izvajanja spremljanja splošnega stanja je Zagovornik na pristojne organe naslovil poizvedbo za podatke o številu obravnavanih primerov diskriminacije v letu 2022 po posameznih osebnih okoliščinah, po oblikah diskriminacije in po posameznih področjih. Za podatke je poleg inšpektoratov zaprosil tudi Policijo, Vrhovno državno tožilstvo in vsa sodišča.

Tožilstvo in policijo je Zagovornik zaprosil za podatke o obravnavanih primerih, ki izpolnjujejo znake kaznivega dejanja po 297. členu Kazenskega zakonika (KZ), tj. javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti, ter po 131. členu KZ-1, tj. kršitev enakopravnosti, ki sta povezani s katero koli osebno okoliščino (spol, narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje, invalidnost, starost, spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazba ali drugo) in bi kot takšna utegnili biti dejanja diskriminacije v skladu z ZVarD, lahko pa tudi drugih členov (na primer, če je bilo (katero koli) kaznivo dejanje izvršeno z rasističnim, homofobnim, transfobnim, seksističnim ali drugim diskriminatornim motivom). Policijo je Zagovornik zaprosil tudi za podatke o prekrških po 20. členu Zakona o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1).¹⁰

Sodišča je Zagovornik zaprosil za podatke o anonimiziranih (pravnomočnih in nepravnomočnih) sodbah, ki se naslanjajo na 14. člen Ustave RS, Kazenski zakonik (KZ-1), zlasti člena 297 in 131, 20. člen Zakona o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1), Zakon o varstvu pred diskriminacijo, Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja, 6., 6.a, 27. in 133. člen Zakona o delovnih razmerjih, 6. člen Zakona o izenačevanju možnosti invalidov, 3. člen Zakona o verski svobodi¹¹ in drugih predpisov, ki vsebujejo prepoved diskriminacije in obveznost enake obravnave ne glede na osebne okoliščine.

Zagovornik je v letu 2022 z namenom spremljanja splošnega stanja na pristojne organe naslovil prošnjo za podatke o številu obravnavanih primerov diskriminacije po posameznih osebnih okoliščinah, področjih in oblikah.

Ti organi so bili: inšpektorati, Policija, Vrhovno državno tožilstvo in vsa sodišča.

¹⁰ Uradni list RS, št. 70/06

¹¹ Uradni list RS, št. 14/07, 46/10 – odl. US, 40/12 – ZUJF in 100/13

8.2 Obravnavani primeri diskriminacije – Inšpektorati

Zagovornik je prošnjo za predložitev podatkov v skladu s 16. členom ZVarD poslal na naslove 25 inšpekcijskih organov. Od 25 inšpekcijskih organov, ki jim je Zagovornik poslal prošnjo za predložitev anonimiziranih podatkov, jih je odgovorilo 23. Od 23 prejetih odgovorov 19 inšpekcijskih organov v letu 2022 ni obravnavalo nobenega primera diskriminacije po posameznih osebnih okoliščinah, po oblikah in po področjih diskriminacije. Na Zagovornikov poziv se nista odzvala Uprava RS za pomorstvo – Pomorska inšpekcija in Urad RS za meroslovje – Sektor za meroslovni nadzor.

Štirje inšpektorati so predložili odgovore o obravnavi primerov diskriminacije v letu 2022:

- Inšpektorat RS za delo,
- Inšpektorat RS za šolstvo in šport,
- Tržni inšpektorat RS,
- Agencija za komunikacijska omrežja in storitve RS.

V nadaljevanju je pregled obravnavanih primerov diskriminacije glede na prejete odgovore tistih inšpekcijskih organov, ki so odgovorili, da so obravnavali primere diskriminacije.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Pregled vseh primerov, ki jih je Zagovornik odstopil inšpektoratom, je v poglavju 6.4 Odstopi inšpektoratom v prekrškovni postopek.

8.2.1 Inšpektorat za delo

Inšpektorat za delo je v svojem odgovoru poudaril, da ne vodi evidenc oziroma zbirk podatkov po obravnavanih zadevah, temveč po ugotovljenih kršitvah določb delovnopravne zakonodaje, tudi v primerih ugotovljenih kršitev prepovedi diskriminacije. Inšpektorat za delo evidenc tudi ne vodi po osebnih okoliščinah, zaradi katerih je prišlo do diskriminacije.

V letu 2022 je Inšpektorat za delo evidentiral 14 primerov kršitev prepovedi diskriminacije (kršitve 6. člena ZDR-1 in v enem primeru ZVarD). V vseh primerih je šlo za kršitev prepovedi diskriminacije zaposlenih.

13 primerov se je nanašalo na denarne prejeme iz delovnega razmerja, ki so bili izplačani delavcem v različnih višinah ali časovnih terminih. V enem primeru pa se je diskriminatorno ravnanje nanašalo na različno višino odmerjenega letnega dopusta.

V osmih primerih je bila delavcem plača ali regres za letni dopust izplačana v različnih višinah ali pa v različnih časovnih obdobjih. V enem primeru je šlo za osebno okoliščino invalidnosti.

Inšpektorat za delo je ugotovil tri primere kršitve 6. člena ZDR-1 oziroma ZVarD glede odmere višine nagrade oz. dela plače za poslovno uspešnost. Osebnosti delavcev so bile zdravstveno stanje, starševstvo in invalidnost.

Inšpektorji so v primerih ugotovljenih kršitev prepovedi diskriminacije ukrepali na naslednje načine:

- Z opozorilom na podlagi 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru (v štirih primerih);
- Z opozorilom na zapisnik na podlagi 53. člena Zakona o prekrških (v štirih primerih);
- Z izdajo odločbe o prekršku z opominom na podlagi 21. člena Zakona o prekrških (v petih primerih);
- V enem primeru je inšpektorica ob koncu leta 2022 uvedla postopek o prekršku, a ta do dneva priprave tega poročila še ni bil zaključen.

V letu 2022 je Zagovornik Inšpektoratu za delo v prekrškovni postopek odstopil šest primerov ugotovljene diskriminacije. V petih primerih odločitve inšpektorata še ni bilo, en primer pa je zastaral.

8.2.2 Inšpektorat za šolstvo in šport

Inšpektorat za šolstvo tako kot v preteklih letih tudi v letu 2022 ugotavlja, da pobudniki na področju šolstva očitajo domnevno diskriminacijo v vzgojno-izobraževalnih zavodih v primerih vzgojnega ukrepanja, ocenjevanja znanja, v primerih podeljenih statusov športnikov ali umešnikov, sodelovanju s starši ter v primerih načina komuniciranja v šolskem prostoru.

Prejete pobude se nanašajo tudi na področje zaposlovanja, ki sicer ne sodi v pristojnost nadzora šolske inšpekcije, neizbira kandidata je opredeljena kot diskriminatorna izbira. Dodatno so bili seznanjeni tudi z načini postavljanja vprašanj kandidatom pri razgovorih, ki bi lahko posledično pomenili neenako obravnavo pri odločanju o delovnem mestu.

Inšpektorat za šolstvo je prejel 21 prijav očitane diskriminacije, ki so se navezovale na opravičevanja zapostavljanja ali preziranja oseb ali skupine oseb zaradi osebnih okoliščin. Vsi primeri očitane, vendar nepotrjene diskriminacije so se nanašali na oblike neposredne diskriminacije zaradi drugih osebnih okoliščin. V nobenem primeru inšpektorat za šolstvo in šport ni ugotovil kršitev, ki bi se nanašale na področje diskriminacije. Prijave je Inšpektorat za šolstvo in šport obravnaval s stališča uresničevanja veljavnih šolskih predpisov in s tem povezanih pripadajočih pravic in dolžnosti učencev, strokovnih delavcev ter sodelovanja s starši. Poudaril je, da tudi šolska zakonodaja določa ravnanja v šolskem prostoru.

Inšpektorat je ocenil, da bi v enem primeru lahko neenaka obravnava kandidatov v postopku imenovanja ravnatelja lahko pomenila tudi kršitev ZVarD. Zadevo je Inšpektorat za šolstvo in šport odstopil v nadaljnje reševanje Zagovorniku.

V letu 2022 je Zagovornik Inšpektoratu za šolstvo in šport v prekrškovni postopek odstopil dve zadevi. V eni zadevi je inšpektorat odgovoril, da ni pristojen, druga zadeva pa je zastarala. Gre za primer, ki ga je Inšpektorat za šolstvo in šport v letu 2022 odstopil Zagovorniku v nadaljnje reševanje – ugotavljanja diskriminacije. Zagovornik je diskriminacijo ugotovil in inšpektoratu predal zadevo v prekrškovni postopek. Inšpektorat je februarja 2023 Zagovornika obvestil, da prekrškovnega postopka ni uvedel, ker je zadeva zastarala.

8.2.3 Tržni inšpektorat

Tržni inšpektorat izvaja nadzor po določilih ZVarD v zvezi z dostopom do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti. Nadzor se izvaja samo na podlagi prejetih prijav.

V letu 2022 je obravnaval šest primerov s področja diskriminacije, in sicer v zvezi z osebnioma okoliščinama spola (dva primera) in državljanstva (en primer). V treh primerih ni bilo specifičnih osebnih okoliščin (PCT pogoj, civilnoppravna zadeva za katero je pristojno sodišče, mobing).

Od šestih primerov inšpektorat v štirih primerih diskriminacije po ZVarD ni ugotovil.

Od šestih primerov je inšpektorat v dveh primerih izvedel prekrškovni postopek na predlog Zagovornika v primerih že ugotovljene diskriminacije po ZVarD. V eni zadevi je izrekel opomin (državljanstvo), v drugi pa globo (spol).

V letu 2022 je Zagovornik Tržnemu inšpektoratu v prekrškovni postopek odstopil tri primere ugotovljene diskriminacije. En primer je zastaral, v drugem je inšpektorat izdal opomin, v tretjem primeru pa odločitve inšpektorata še ni bilo.

8.2.4 Agencija za komunikacijska omrežja in storitve

Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije je v letu 2022 obravnavala en primer diskriminacije, in sicer na področju elektronskih medijev.

Agencija je zoper izdajatelja televizijskega programa vodila postopek inšpekcijskega nadzora zaradi nespoštovanja določb prve alineje 9. člena Zakona o avdiovizualnih medijskih storitvah (ZAVMS). Ugotovila je kršitev spodbujanja nasilja in sovraštva do skupine oseb ali člana take skupine na podlagi prepričanja, političnega ali drugega mnenja in zavezancu z odločbo odredila, da mora s kršitvijo prenehati ter sprejeti določene ukrepe in jo o tem obvestiti.

8.2.5 Pregled podatkov o primerih inšpekcijskih organov

Štirje inšpektorati so v letu 2022 ugotavljali diskriminacijo, kar je en več kot v letu 2021. Glede na prejete podatke inšpektoratov je največ prijavljene diskriminacije na področju vzgoje in izobraževanja, sledi področje dostopa do dobrin in storitev, medtem ko inšpektorat za delo ni poročal o številu prejetih prijav, ampak o ugotovljenih kršitvah. En primer diskriminacije pa je v letu 2022 obravnavala tudi Agencija za komunikacijska omrežja in storitve.

Inšpektorat za delo je v letu 2022 ugotovil sedemnajst kršitev manj kot leta 2021. Inšpektorat za šolstvo in šport je v letu 2022 prejel pet prijav več kot v letu 2021. Tržni inšpektorat pa je poročal o dveh obravnavanih primerih manj kot v letu 2021.

Inšpektorati so v obravnavanih primerih ugotavljali diskriminacijo na podlagi naslednjih osebnih okoliščin: spol, državljanstvo, prepričanje in druge osebne okoliščine.

Tabela: Pregled prejetih podatkov inšpekcijskih organov glede obravnavanih primerov diskriminacije – primerjava med leti 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 in 2022*

Inšpekcijski organ	Prejete prijave 2017	Ugot. primeri 2017	Prejete prijave 2018	Ugot. primeri 2018	Prejete prijave 2019	Ugot. primeri 2019	Prejete prijave 2020	Ugot. primeri 2020	Prejete prijave 2021	Ugot. primeri 2021	Prejete prijave 2022	Ugot. primeri 2022
1. Tržni inšpektorat	7	4	3	2	6	0	6	2	8	4	6	2
2. Inšpektorat za delo	/	11	/	17	/	16	/	12	/	31	/	14
3. Inšpektorat za obrambo	5	0	/	/	5	1	4	0	0	0	0	0
4. Inšpektorat za šolstvo in šport	9	/	16	2	6	/	10	0	16	0	21	0
5. Zdravstveni inšpektorat	0	0	0	0	1	0	/	/	0	0	0	0
6. Inšpektorat za javni sektor	0	0	6	/	0	0	/	/	/	/	0	0
7. Agencija za komunikacijska omrežja in storitve											1	1

* Ko so se inšpektorati odzvali in sporočili, da prijav niso imeli, je navedena številka 0. Če podatka ni oziroma se inšpektorat ni odzval, je označeno z /.

8.3 Obravnavani primeri diskriminacije – Policija

V skladu z 21. členom ZVarD Zagovornik z namenom spremljanja, beleženja in podajanja ocene stanja na področju varstva pred diskriminacijo v Republiki Sloveniji (RS) zbira tudi podatke o primerih kršitev, ki jih obravnava policija. Na področjih, ki sodijo v pristojnost policije, so tri takšna, ki so z vidika Zagovornikovega področja delovanja relevantna za spremljanje:

- 20. člen Zakona o varstvu javnega reda in miru (vzbujanje nestrpnosti),
- 131. člen Kazenskega zakonika (kršitev enakopravnosti),
- 297. člen Kazenskega zakonika (javno spodbujanje sovraštva).

Prav tako je Zagovornik Policijo zaprosil za predložitve morebitnih drugih zadev, povezanih z neenakim obravnavanjem (na primer, če sta bili določeni (katero koli) kaznivo dejanje ali prekršek, izvršena z rasističnim, homofobnim, transfobnim, seksističnim ali drugim diskriminatornim motivom).

Določba 20. člena ZJRM-1 navaja, da je prepovedano vzbujanje nestrpnosti z namenom vzbujanja narodnostne, rasne, spolne, etnične, verske, politične nestrpnosti ali nestrpnosti glede spolne usmerjenosti. Gre za kvalificirano obliko prekrškov, opredeljenih v 6., 7., 12., 13. in 15. ZJRM-1 (nasilno ali drzno vedenje, nedostojno vedenje, poškodovanje uradnega napisa, oznake ali odločbe, pisanje po objektih ali uničevanje državnih simbolov). Določba 20. člena ZJRM-1 torej določa diskriminatorni motiv pri izvajanju nekaterih drugih kršitev javnega reda in miru.

Med kaznivimi dejanji, ki jih preiskuje policija, Zagovornik zbira tudi podatke o obravnavanih primerih, ki izpolnjujejo znake kaznivega dejanja po:

- 131. členu KZ-1, tj. kršitev enakopravnosti, ki je povezana s katero koli osebno okoliščino (narodnost, rasa, barva, veroizpoved, etnična pripadnost, spol, jezik, politično ali drugačno prepričanje, spolna usmerjenost, premoženjsko stanje, rojstvo, genetska dediščina, izobrazba, družbeni položaj ali kakšna druga okoliščina).
- 297. členu KZ-1, tj. javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti, ki so povezani s katero koli osebno okoliščino (spol, narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje, invalidnost, starost, spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazba ali drugo) in bi kot takšna utegnili biti dejanja diskriminacije v skladu z ZVarD.

Na splošno se je izkazalo, da se je tudi pri Policiji tako kot pri inšpektoratih zaradi različnih sistemov beleženja in evidentiranja primerov diskriminacije pokazal problem strukturiranega pregleda podatkov v obliki, kot jo določa ZVarD: po osebnih okoliščinah, področjih in oblikah diskriminacije. Policija namreč obravnavane zadeve vodi drugače – po spolu, starosti in državljanstvu storilcev prekrškov in kaznivih dejanj. Z vidika natančnega spremljanja obravnavanih primerov diskriminacije na nacionalni ravni v skladu z zahtevami ZVarD se kaže potreba po sistemski uskladitvi načina beleženja obravnavanih primerov diskriminacije.

8.3.1 Prekrški po Zakonu o varstvu javnega reda in miru – Vzbujanje nestrpnosti

Policija je v letu 2022 izrekla ukrepe v 65 primerih prekrškov po 20. členu Zakona o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1). Največ kršitev 20. člena ZJRM-1 je bilo storjenih v povezavi s 6. členom ZJRM-1 (nasilno ali drzno vedenje), kar v praksi pomeni, da je do največ kršitev prihajalo ob pretepih in prepirih. Povečalo se je število kršitev v povezavi s 7. členom ZJRM-1 (nedostojno vedenje), 12. členom ZJRM-1 (poškodovanje uradnega napisa, oznake ali odločbe) ter po 15. členu ZJRM-1 (uničevanje državnih simbolov), enako pa je ostalo število kršitev 13. člena ZJRM-1 (pisanje po objektih).

Tabela: Pregled ukrepov po 20. členu ZJRM-1 – ugotovljene kršitve, kot jih je policija poročala v letu 2022 za leto 2021, pri tem pa je popravila tudi podatke za leta 2018, 2019 in 2020 ter ugotovljene kršitve, kot jih je policija poročala v letu 2023 za leto 2022.

Člen ZJRM-1	Število kršitev						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
6. nasilno ali drzno vedenje	29	32	35	41	43	40	41
7. nedostojno vedenje	11	8	6	7	12	12	15
12. poškodovanje uradnega napisa, oznake ali odločbe	1	7	11	1	5	4	5
13. pisanje po objektih	1	/	3	3	1	1	1
15. uničevanje državnih simbolov	/	1	1	4	3	2	3
SKUPAJ	42	48	56	56	64	59	65

8.3.2 Kazniva dejanja po 131. členu Kazenskega zakonika – Kršitev enakopravnosti

Določba 131. Kazenskega zakonika (KZ-1) določa, da kdor zaradi razlike v narodnosti, rasi, barvi, veroizpovedi, etnični pripadnosti, spolu, jeziku, političnem ali drugačnem prepričanju, spolni usmerjenosti, premoženjskem stanju, rojstvu, genetski dediščini, izobrazbi, družbenem položaju ali kakšni drugi okoliščini prikrajša koga za katero izmed človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ki so priznane od mednarodne skupnosti ali določene z ustavo ali zakonom, ali mu takšno pravico ali svoboščino omeji, ali kdor na podlagi takšnega razlikovanja komu da kakšno posebno pravico ali ugodnost, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta (1. odstavek). Enako se kaznuje, kdor preganja posameznika ali organizacijo zaradi zavze-manja za enakopravnost ljudi (2. odstavek). Če stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena uradna oseba z zlorabo uradnega položaja ali uradnih pravic, se kaznuje z zaporom do treh let (3. odstavek).

Policija je v letu 2022 po členu 131. KZ-1 obravnavala štiri osumljence in šest oškodovancev. Podatki o kaznivih dejanjih po 131. členu Kazenskega zakonika so pripravljene tako, da zajemajo primere navedenih kaznivih dejanj, za katera je policija v letu 2022 podala kazensko ovadbo ali dopolnitev te.

Tabela: Kazniva dejanja po 131. členu KZ-1 – kršitev enakopravnosti po letih

Leto	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Število osumljencev	5	5	5	9	5	1	4
Število oškodovancev	11	13	10	14	6	1	6

8.3.3 Kazniva dejanja po 297. členu Kazenskega zakonika – Spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti

Po določbi 297. člena KZ-1 se kaznuje z zapornom do dveh let, kdor javno spodbuja ali razpihuje sovraštvo, nasilje ali nestrpnost, ki temelji na narodnostni, rasni, verski ali etnični pripadnosti, spolu, barvi kože, poreklu, premoženjskem stanju, izobrazbi, družbenem položaju, političnem ali drugem prepričanju, invalidnosti, spolni usmerjenosti ali kateri koli drugi osebni okoliščini, in je dejanje storjeno na način, ki lahko ogrozi, ali moti javni red in mir, ali z uporabo grožnje, zmerjanja ali žalitev (1. odstavek). Enako se kaznuje, kdor na način iz prejšnjega odstavka javno širi ideje o večvrednosti ene rase nad drugo ali daje kakršno koli pomoč pri rasistični dejavnosti, ali zanika, zmanjšuje pomen, odobrava, opravičuje, smeši ali zagovarja genocid, holokavst, hudodelstvo zoper človečnost, vojno hudodelstvo, agresijo ali druga kazniva dejanja zoper človečnost, kot so opredeljena v pravnem redu Republike Slovenije (2. odstavek). Če je dejanje iz prejšnjih odstavkov storjeno z objavo v sredstvih javnega obveščanja ali na spletnih straneh, se s kaznijo iz prvega ali drugega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorni urednik oziroma tisti, ki ga je nadomeščal, razen če je šlo za prenos oddaje v živo, ki ga ni mogel preprečiti, ali za objavo na spletnih straneh, ki uporabnikom omogočajo objave vsebin v dejanskem času oziroma brez predhodnega nadzora (3. odstavek). Če je dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena storjeno s prisilo, grdim ravnanjem, ogrožanjem varnosti, sramotitvijo etničnih, narodnostnih, narodnih ali verskih simbolov, poškodovanjem tujih stvari, skrunitvijo spomenikov, spominskih znamenj ali grobov, se storilca kaznuje z zapornom do treh let (4. odstavek). Če stori dejanja iz prvega ali drugega odstavka tega člena uradna oseba z zlorabo uradnega položaja ali pravic, se kaznuje z zapornom do petih let (5. odstavek).

Podatki o kaznivih dejanjih po 297. členu Kazenskega zakonika so pripravljene po podanem zaključnem dokumentu, kar pomeni, da podatki zajemajo primere navedenih kaznivih dejanj, za katera je policija v letu 2022 podala zaključni dokument (kazensko ovadbo ali poročilo).

Tabela: Pregled obravnavanih kaznivih dejanj po 297. členu KZ-1 po letih

Leto	Število obravnavanih primerov						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ovadba	18	13	13	16	50	39	31
Poročilo	31	13	19	23	44	50	25
Skupaj	49	26	32	39	94	89	56

8.4 Obravnavani primeri diskriminacije – Tožilstvo

V skladu z 21. členom ZVarD je Zagovornik z namenom spremljanja, beleženja in podajanja ocene stanja na področju varstva pred diskriminacijo v Republiki Sloveniji za podatke zaprosil Vrhovno državno tožilstvo (VDT). Slednje je predložilo podatke o pregonu kaznivih dejanj po 297. členu KZ-1 – javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti ter po 131. členu KZ-1 – kršitev enakopravnosti.

Do leta 2019 je VDT poročalo, da v vpisniku vodi le podatke o izvršenem kaznivem dejanju, nikoli pa ne knjiži motiva, ki je vodil storilca k izvršitvi kaznivega dejanja, razen kadar je motiv kvalifikatorna okoliščina in je zakonski znak kaznivega dejanja, recimo koristoljubnost ali maščevanje. Želenih podatkov po okoliščinah, oblikah in področjih diskriminacije tako VDT ni moglo predložiti, predložilo pa je podatke o številu prejetih ovadb, sprejetih rešitvah in izrečenih sodbah za kaznivi dejanji po 297. členu KZ-1 in 131. členu KZ-1.

Na podlagi odredbe št. VDT-Tu-10-3/8/2020 z dne 6. 7. 2020 je določeno posebno označevanje državnotožilskih spisov, v katerih so obravnavana kazniva dejanja, ki so storjena z motivom sovražnosti. Pri označevanju se uporablja naslednja definicija: »Kaznivo dejanje iz sovraštva je dejanje, ki je storjeno zaradi sovraštva zoper drugega zaradi njegove narodnostne, rasne, verske ali etnične pripadnosti, spola, barve kože, porekla, družbenega položaja, invalidnosti ali spolne usmerjenosti.« S to oznako se označujejo vsa kazniva dejanja, ne samo kaznivi dejanji po 131. in 297. členu KZ-1.

Za zadeve z navedeno oznako je mogoče v elektronskem dokumentarnem sistemu pridobiti podatek o številu kaznivih dejanj, ki so bila označena kot storjena z motivom sovražnosti, vendar ne hkrati tudi po posamezni osebni okoliščini, zaradi katere je prišlo do take označitve. Z označevanjem spisov na navedeni način je VDT začelo v letu 2021. V letu 2022 je bilo na tak način označenih 12 spisov (od tega je šlo v dveh primerih za kaznivo dejanje po 297. členu KZ-1, v preostalih pa za druga kazniva dejanja).

Tabela: Pregon kaznivih dejanj po 297. členu KZ-1 – Javno spodbujanje sovražstva, nasilja ali nestrpnosti

Dogodek	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Prejete ovadbe	21	8	21	63	83	34	13	20	37	13	32	26	38	73	37
Sklepi o zavrnjenju ovadb	22	5	6	29	37	36	13	30	19	19	15	24	32	68	41
Vloženi obtožni akti ali predlogi za izrek VU/KAZ	1	3	5	5	26	15	1	2	1	2	6	2	7	3	3
Obsodilne sodbe	/	/	4	4	3	9	4	2	/	1	/	/	3	0	4
Sodbe o kaznovalnem nalogu	/	/	1	3	13	/	2	/	1	/	1	2	3	2	1
Oprostilne sodbe	2	/	/	1	/	/	/	/	1	/	1	/	1	1	0
Zavrnilne sodbe	/	/	3	/	/	2	/	/	/	/	/	3	/	0	0

Iz statistike je razvidno najprej naraščanje vloženi kazenskih ovadb od leta 2008 do leta 2012, ko je bilo število prejetih ovadb najvišje, od leta 2013 je sledilo upadanje. Leta 2013 je Vrhovno državno tožilstvo sprejelo pravno stališče z dne 27. februarja 2013, po katerem »sovražni« govor v nobenem primeru ne more biti kazniv, če v posledici ravnanja ni prišlo do ogrožitve ali motenja javnega reda in miru. V vsakem primeru mora za kaznivost izražanja obstajati objektivna možnost in tudi verjetnost (pri čemer abstraktna nevarnost ni dovolj), da bi do kršenja javnega reda in miru prišlo. Pravno stališče so državni organi in drugi akterji, ki običajno podajajo kazenske ovadbe (npr. policija) začeli upoštevati kot merodajno usmeritev, zaradi česar se je število podanih kazenskih ovadb občutno zmanjšalo. Posledično so se v obdobju od 2014 do 2019 številčno drastično zmanjšali zaključeni kazenski postopki kot tudi obsodilne sodbe in kaznovalni nalogi.

Leta 2019 je Vrhovno sodišče v zvezi z 297. členom KZ-1 izdalo sodbo št. I Ips 65803/2012, v kateri pa je odločilo drugače, kot se glasi pravno stališče VDT, in sicer da pri kaznivem dejanju javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti ni nujno, da pride do konkretnega ogrožanja javnega reda in miru. Gre za precedenčno sodbo na področju javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti, ki bi lahko imela v prihodnjih letih za posledico ponovno naraščanje števila kazenskih ovadb ter povečanje števila zaključenih kazenskih postopkov, obsodilnih sodb in kaznovalnih nalogov na tem področju.

V letih 2020 in 2021 je opazen porast števila vloženi kazenskih ovadb, ni pa še podatkov, v kolikšni meri je to posledica navedene sodbe Vrhovnega sodišča št. I Ips 65803/2012. V letu 2022 je število vloženi kazenskih ovadb spet padlo. Število vloženi obtožni predlogov ostaja nizko.

8.5 Obravnavani primeri diskriminacije – Sodišča

V skladu z 21. členom ZVarD je Zagovornik z namenom spremljanja, beleženja in podajanja ocene stanja na področju varstva pred diskriminacijo v Republiki Sloveniji zbral podatke o sodni praksi na področju nediskriminacije. Najprej je vpogledal v bazo podatkov (iskalnik) Vrhovnega sodišča Republike Slovenije – www.sodnapraksa.si. Na podlagi iskalnika je pod gesli diskriminacija, nadlegovanje, spolno nadlegovanje, navodila za diskriminacijo, viktimizacija, povračilni ukrepi ter pod gesli po posameznih osebnih okoliščinah identificiral sodbe s področja diskriminacije, ki so bile izdane leta 2022. 19 sodb je relevantnih, saj je iz njih razvidna določena osebna okoliščina, v vseh ostalih sodbah pa so tožniki pavšalno zatrjevali diskriminacijo, ne da bi opredelili osebno okoliščino in izpolnili druge elemente trditvenega bremena ali pa gre za zadeve, povezane z izpolnjevanjem pogoja PCT. 19 relevantnih sodb je predstavljenih v tabelah.

V bazi odločb Ustavnega sodišča je pod geslom diskriminacija Zagovornik identificiral 41 sodb, od tega je vsebinsko najbolj relevantnih pet odločb, predstavljenih v tabeli.

Tabele vključujejo sklep Vrhovnega sodišča in sodbo in sklep Višjega sodišča v Ljubljani, ki so jih sodišča izdala v zadevi, ki jo je predhodno obravnaval Zagovornik in v kateri je Zagovornik zastopal stranko skladno z 41. členom ZVarD, ter sklep Upravnega sodišča v zadevi, ki jo je prav tako predhodno obravnaval Zagovornik.

Poleg vpogleda v iskalnik sodne prakse je Zagovornik z namenom pridobitve čim bolj celovitih podatkov za podatke o sodbah zaprosil tudi vseh 66 sodišč neposredno.

Zagovornik je prejel 54 odgovorov sodišč, med katerimi je 14 sodišč navedlo, da so v letu 2022 obravnavala zadeve s področja diskriminacije.

Višje sodišče v Ljubljani je obravnavalo 14 zadev. Višje delovno in socialno sodišče je poročalo o 27 zadevah, ob tem je opozorilo, da zaradi vpisnikov (ki se vodijo zgolj po tipu zahtevka) morda podatki o številu obravnavanih primerov niso popolnoma verodostojni. Delovno sodišče v Kopru je obravnavalo šest zadev, Delovno in socialno sodišče v Ljubljani je obravnavalo pet zadev, Delovno sodišče v Mariboru je poročalo o eni zadevi, ki še ni zaključena. Upravno sodišče je obravnavalo eno zadevo. Okrožno sodišče v Kopru je obravnavalo eno zadevo. Okrajno sodišče v Ljubljani je obravnavalo šest zadev. Okrajno sodišče v Celju je obravnavalo eno zadevo, v delo so prejeli tudi tri zadeve za sodno varstvo zoper odločbe prekrškovnih organov (zadeve še niso zaključene). Okrajno sodišče v Kopru, Okrajno sodišče Jesenice in Okrajno sodišče v Mariboru so obravnavali po eno zadevo. Okrajno sodišče v Črnomlju je poročalo, da je bil v letu 2022 vložen en subsidiarni obtožni predlog zaradi kaznivega dejanja kršitve enakopravnosti po prvem odstavku 131. člena Kazenskega zakonika (v zadevi še ni bilo opravljeno nobeno procesno dejanje). Okrajno sodišče v Kranju je poročalo, da je v letu 2022 obravnavalo eno zadevo in je v letu 2021 prejelo zahtevo za sodno varstvo, zadeva pa še ni rešena. Prejete sodbe so predstavljene v tabeli.

Iz preostalih odgovorov sodišč je razvidno, da primerov diskriminacije niso obravnavali ali pa tovrstnih podatkov ne morejo preprosto pridobiti, ker sodišča zadev v vpisnikih ne vodijo po merilih, kot so zakonski členi, ki zanimajo Zagovornika, oziroma po osebnih okoliščinah, področjih ali oblikah diskriminacije. Pridobitev podatkov o vseh zadevah s področja diskriminacije bi torej morala potekati ročno, kar zaradi omejitev ni možno. Nekatera sodišča so zaradi tega opravila pogovore s sodniki in jih prosila, da identificirajo spise, ki bi lahko sodili v področje diskriminacije. Tudi tista sodišča, ki lahko predložijo podatke o obravnavanih primerih diskriminacije, ne vodijo evidence na način, da bi iz nje lahko preprosto pridobili podatke, katere sodbe s področja diskriminacije so pravnomočne in zoper katere je bila vložena pritožba. Poleg tega se vprašanje diskriminacije lahko pojavi ob drugih vprašanjih, ki so obravnavana pred sodiščem v določeni zadevi. Lahko gre na primer za položaj, ko je diskriminacija podlaga za odločanje o odškodninah, tožbah zaradi nezakonite odpovedi pogodbe o zaposlitvi, disciplinskih postopkih, denarnih zahtevkih in podobno. Sodbe na področju diskriminacije pa se tudi večkrat prepletajo z navedbami o trpinčenju.

Tabele: Relevantne sodbe sodišč s področja diskriminacije, izdane 2022

Ustavno sodišče

Sodišče	Št. zadeve	Izid	Osebnostna okoliščina	Področje	Oblika zatrjevanja diskriminacije	Odškodnina/opomba
Ustavno sodišče	U-I-101/18, Up-276/18	Ugotovitev neskladnosti z URS	Invalidnost in starost	Delovno mesto in zaposlitev	Posredna diskriminacija	Ureditev v ZUPPJS16 in ZUPPJS17 o največjem možnem številu dni letnega dopusta je dejansko prizadela le tiste javne uslužbenke, ki so bili določene starosti in/ali invalidnosti.
Ustavno sodišče	U-I-486/20, Up-572/18	Ugotovitev neskladnosti z URS	Spolna usmerjenost	Zakonska zveza	Neposredna diskriminacija	Raznospolni partnerji imajo na voljo zakonsko zvezo, istospolni partnerji pa partnersko skupnost. Gre za pravna instituta, ki se razlikujeta po poimenovanju in posledicah, čeprav so raznospolni partnerji in istospolni partnerji v bistveno enakem pravno upoštevnem dejanskem položaju. Argument tradicije ne more utemeljiti diskriminacije.
Ustavno sodišče	U-I-91/21, Up-675/19	Ugotovitev neskladnosti z URS	Spolna usmerjenost	Skupna posvojitev	Neposredna diskriminacija	Zakonska ureditev skupne posvojitve, ki istospolnima partnerjema odreka možnost skupne posvojitve otrok, medtem ko takšno možnost daje zakoncema/ zunajzakonskima partnerjema, krši pravico istospolno usmerjenih do nediskriminacijske obravnave.

Sodišče	Št. zadeve	Izid	Osebna okoliščina	Področje	Oblika zatrjevan diskriminacije	Odškodnina/opomba
Ustavno sodišče	U-I-396/20	Ugotovljena skladnost z URS	Premoženjsko stanje	Zdravstvo	Posredna diskriminacija	Predlagatelj niti ne zatrjuje, da prihaja do različnega obravnavanja v javnem zdravstvu.
Ustavno sodišče	Up-411/21	Ustavna pritožba se zavrže	Invalidnost	Sodni postopek	Pozitivna diskriminacija	Pritožnica je zatrjevala, da bi moralo sodišče I. stopnje po principu pozitivne diskriminacije različno obravnavati primere, ko je stranka duševni bolnik, in primere, ko gre za zdravo osebo. Senat Ustavnega sodišča je ustavno pritožbo zavrzel, ker pravna sredstva niso izčrpana.

Vrhovno sodišče

Sodišče	Št. zadeve	Izid	Osebna okoliščina	Področje	Oblika zatrjevan diskriminacije	Odškodnina/opomba
Vrhovno sodišče	VSRS Sklep II DoR 370/2022	Predlog ni utemeljen	Starost	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija	

Predlog za dopustitev revizije je bil vložen glede vprašanj, ali prvi odstavek 39. člen ZVarD vsebuje pravno podlago za zahtevek za spremembo diskriminatornega avtonomnega akta osebe zasebnega prava oziroma za zahtevek, da tožena stranka preneha z diskriminacijo na način, da sama spremeni Statut in ali je mogoče v skladu z določbo drugega odstavka 39. člena ZVarD odmeriti denarno nadomestilo zaradi izpostavljenosti diskriminaciji višje, kot jo je odmerilo sodišče (2.000,00 EUR), v višini, kot jo je zahteval tožnik s tožbo (3.500,00 EUR), oziroma ali je tako nizko nadomestilo, kot ga je odmerilo prvostopno sodišče in je bilo potrjeno po pritožbenem sodišču, mogoče šteti kot odvrnitveno in kot sorazmerno glede na težo ugotovljene diskriminacije, kot to za sankcije za varstvo pred diskriminacijo predvideva in določa Direktiva Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu.

Upravno sodišče

Sodišče	Št. zadeve	Izid	Osebna okoliščina	Področje	Oblika zatrjevan diskriminacije	Odškodnina/opomba
Upravno sodišče	Sklep I U 283/2022	Postopek se ustavi	Narodnost in etnično poreklo	Delovno mesto in zaposlitev	Viktimizacija	Umik tožbe v upravnem sporu zoper odločbo Zagovornika, v kateri je ugotovil viktimizacijo javne uslužbenke, ki je v intervjuju za spletni medij opozorila na diskriminacijo pripadnikov določene manjšinske etnične skupnosti v Sloveniji.

Višje delovno in socialno sodišče

Sodišče	Št. zadeve	Izid	Osebna okoliščina	Področje	Oblika zatrjevan diskriminacije	Odškodnina/opomba
Višje delovno in socialno sodišče	VDSS Sodba Pdp 68/2022	Pritožba se v delu, kjer se očita diskriminacija, zavrne	Zdravstveno stanje	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija	Sodišče ni ugotovilo, da je bil tožnik določen za presežnega delavca zaradi zdravstvenega stanja.
Višje delovno in socialno sodišče	VDSS Sodba Pdp 263/2022	Pritožba se zavrne	Invalidnost	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija	Tožnica je bila zaradi priznane invalidnosti premeščena na drugo delovno mesto, medtem ko je druga oseba z enako stopnjo invalidnosti lahko ostala na istem delovnem mestu. Sodišče je ugotovilo, da je pri drugi osebi ZPIZ izdal dopolnilno mnenje, da je zmožna ostati na delovnem mestu, tega pa ni izdalo pri tožnici.
Višje delovno in socialno sodišče	VDSS Sodba Pdp	Pritožba se zavrne	Zdravstveno stanje	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija	Zdravstveno stanje ni vplivalo na odpoved tožnika, saj je bila odpoved iz krivdnih razlogov.
Višje delovno in socialno sodišče	VDSS Sodba Pdp 163/2022	Pritožba se zavrne	Zdravstveno stanje – bolniški stalež	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija	Tožnica ni podala konkretnih navedb, kako bi njena odsotnost zaradi bolniškega staleža vplivala na oceno delovne uspešnosti.
Višje delovno in socialno sodišče	VDSS Sodba Pdp 616/2021	Pritožba se zavrne	Zdravstveno stanje	Delovno mesto in zaposlitev	Nadlegovanje	Tožena stranka (delodajalec) je sprožila vse potrebne ukrepe za zaščito tožnika.

Sodišče	Št. zadeve	Izid	Osebna okoliščina	Področje	Oblika zatrjevanja diskriminacije	Odškodnina/opomba
Višje delovno in socialno sodišče	VDSS Sodba Pdp 73/2022	Pritožba se zavrne	Invalidnost in starost	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija, povračilni ukrepi	Odpoved zaposlitve ni predstavljala povračilnih ukrepov, saj tožena stranka ni vedela za postopek pred Zagovornikom načela enakosti. Prav tako je tožena stranka dokazala, da je odpoved podala zaradi reorganizacije poslovanja.
Višje delovno in socialno sodišče	VDSS Sklep Pdp 436/2022	Pritožbi se ugotovi	Zdravstveno stanje	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija	Tožnica je zatrjevala, da je bil le zanjo bistveno spremenjen delovni čas, zaradi daljšega bolniškega staleža, toženki pa ni uspelo dokazati nasprotno.
Višje delovno in socialno sodišče	VDSS Sodba Pdp 176/2022	Pritožba se zavrne	Zdravstveno stanje	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija	Tožničina odsotnost zaradi dlje časa trajajočega bolniškega staleža ni vplivala na odpoved pogodbe o zaposlitvi.
Višje delovno in socialno sodišče	VDSS Sklep Pdp 127/2022	Pritožbi se ugotovi	Zdravstveno stanje	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija	Ocena delovne uspešnosti javnega uslužbenca ne more biti utemeljena z razlogi, ki so povezani z zdravstvenim stanjem.
Višje delovno in socialno sodišče	VDSS Sodba in sklep Pdp 244/2022	Pritožbi se ugotovi	Invalidnost	Delovno mesto in zaposlitev	Posredna diskriminacija	Toženka je pri izbiri delavca, ki mu bo podana odpoved, ravnala posredno diskriminatorno, saj je bila tožnica zaradi navidežno nevtralnega kriterija opravljanja dela postavljena v manj ugoden položaj kot drugi delavci.

Sodišče	Št. zadeve	Izid	Osebna okoliščina	Področje	Oblika zatrjevan diskriminacije	Odškodnina/opomba
Višje delovno in socialno sodišče	VDSS Sklep Pdp 338/2022	Pritožbi se ugoti	Spol	Delovno mesto in zaposlitev	Spolno nadlegovanje	Tožnik je zatrjeval nespodobno vedenje delodajalca do mladoletne študentke. Sodišče 1. stopnje je zmožno uporabilo materialno pravo in nepopolno ugotovilo dejansko stanje.
Višje delovno in socialno sodišče	VDDS Sodba Pdp 26/2022	Pritožbi se ugoti	Zdravstveno stanje	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija	Iz navedb tožene stranke ni mogoče razbrati, da bi šlo pri odločitvi o tem, komu podati odpoved, za osebno obarvano okoliščino, ki bi kazala na diskriminacijo.
Višje delovno in socialno sodišče	VDSS Sodba Psp 16/2022	Pritožba se zavrne	Spol	Pokojninsko zavarovanje	Neposredna diskriminacija	Ugodnejši položaj določenih skupin glede posameznih pravic sam po sebi ne pomeni kršitve načela enakosti, če so posebne ugodnosti logično utemeljene in ne presegajo obsega, ki ga opravičuje razlog, zaradi katerega so dane.
Višje delovno in socialno sodišče	VDSS Sodba Pdp 151/2022	Pritožba se zavrne	Spol	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija	Ni bila podana vzročna zveza med ravnanjem in škodo.
Višje delovno in socialno sodišče	VDSS Sodba Pdp 179/2022	Pritožba se zavrne	Zdravstveno stanje	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija	Tožnik je zatrjeval, da mu je toženec odpovedal pogodbo zaradi zdravstvenih težav. Tožencu je uspelo dokazati, da je obstajal odpovedni razlog, prav tako sta to potrdili dve priči.

Sodišče	Št. zadeve	Izid	Osebna okoliščina	Področje	Oblika zatrjevan diskriminacije	Odškodnina/opomba
Višje delovno in socialno sodišče	VDSS Sodba in sklep Pdp 181/2022	Pritožbi se ugotovi in zadeva se vrne v ponovno odločanje	Družinsko stanje	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija	Tožnica je dobila odpoved pogodbe o zaposlitvi zaradi povečanja stroškov. Zatrjevala je, da jo je toženska neenako obravnavala pri izračunu stroškov dela, ker je vračunala tudi stroške bolniških odsotnosti in izrabe starševskega dopusta. Prvostopenjsko sodišče je nepopolno ugotovilo dejansko stanje, zato se je zadeva vrnila v ponovno sojenje.
Višje delovno in socialno sodišče	Sodba Pdp 593/2021	Pritožba se zavrne	Zdravstveno stanje – bolniški stalež	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija	Direktorica je zanikala, da je podala odpoved ravno tožnici zaradi bolniškega staleža, vendar pa ni znala z ničimer ustrezno utemeljiti odločitve, zakaj je izmed večjega števila zaposlenih na delovnem mestu izbrala za presežno delavko ravno tožnico.

Višje sodišče v Ljubljani

Sodišče	Št. zadeve	Izid	Osebna okoliščina	Področje	Oblika zatrjevan diskriminacije	Odškodnina/opomba
Višje sodišče v Ljubljani	VSL Sodba in sklep I Cp 616/2022	Pritožba se zavrne	Starost	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija	Pravilo, ki zaključek kariere sodnika v določeni športni panogi veže na izpolnitev določene starosti, po stališču pritožbenega sodišča samo po sebi ni diskriminatorno. Kot diskriminatorno se je izkazalo šele v konkretni procesni situaciji. Za zahtevek, s katerim zasleduje generalno preventivne koristi drugih oseb, ki bi jih sporno pravilo utegnilo prizadeti, tožnik ne izkazuje pravnega interesa, zato je tožba v tem delu nedopustna. Prisojeno nadomestilo zaradi diskriminacije je znotraj zneskovnega razpona, določenega v ZVarD.
Višje sodišče v Ljubljani	VSL Delna sodba I Cp 157/2022	Pritožba se zavrne	Zdravstveno stanje	Delovno mesto in zaposlitev	Nadlegovanje in neposredna diskriminacija	Sodišče je ugotovilo, da iz tožbenih navedb ni mogoče sklepati na nobeno od osebnih okoliščin, zaradi katere bi bila tožnica v slabšem položaju, da so navedbe tožnice časovno in krajevno neopredeljene in niso podprte z dokazi.

Delovna sodišča

Sodišče	Št. zadeve	Izid	Osebna okoliščina	Področje	Oblika zatrjevan diskriminacije	Odškodnina/opomba
Delovno in socialno sodišče Ljubljana	Poravnava Pd 51/2020	Poravnava			Trpinčenje in diskriminacija	Drugih podatkov niso podali. ¹²
Delovno in socialno sodišče Ljubljana	Poravnava Pd 35/2021	Poravnava			Trpinčenje in diskriminacija	Drugih podatkov niso podali.
Delovno in socialno sodišče Ljubljana	Sklep Pd 59/202	Zavrženje			Diskriminacija	Drugih podatkov niso podali.
Delovno in socialno sodišče Ljubljana	Poravnava Pd 90/2020	Poravnava			Trpinčenje in diskriminacija	Drugih podatkov niso podali.
Delovno in socialno sodišče Ljubljana	Poravnava Pd 60/2021	Poravnava			Trpinčenje in diskriminacija	Drugih podatkov niso podali.
Delovno sodišče Koper	Sodba in sklep Pd 7/2021	Tožbi se ugodi	Starost	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija	Odpoved pogodbe o zaposlitvi na podlagi tretjega odstavka 89. člena ZDR-1, brez navedbe utemeljenega razloga delavki, ki izpolnjuje pogoje za pridobitev pravice do starostne pokojnine v skladu s prvim in četrtem odstavkom 27. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je nezakonita.

¹² Delovno in socialno sodišče v Ljubljani je poročalo o štirih sklenjenih poravnava in enem zavrženju tožbe ter podalo podatke o opravih številnih zadev, izidu in obliki zatrjevane diskriminacije, drugih podatkov pa ne, glede na to, da v zadevah ni bila izdana ugodilna sodba.

Sodišče	Št. zadeve	Izid	Osebna okoliščina	Področje	Oblika zatrjevan diskriminacije	Odškodnina/opomba
Delovno sodišče Koper	Sodba Pd 77/2021	Tožbi se ugodi	Zdravstveno stanje – bolniški stalež	Delovno mesto in zaposlitev	Neposredna diskriminacija	Odpoved pogodbe o zaposlitvi iz fiktivnega razloga, pri čemer je odpoved dejansko podana iz razloga začasna odsotnost z dela zaradi nezmožnosti za delo, zaradi bolezni ali poškodbe, je nezakonita.

Okrajna sodišča

Sodišče	Št. zadeve	Izid	Osebna okoliščina	Področje	Oblika zatrjevan diskriminacije	Odškodnina/opomba
Okrajno sodišče v Celju	Sodba I K 13816/2017	Obsodilna sodba	Vera	Drugo	Javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti	Obdolžena sta z grafiti z neprimerno vsebino porisala spomenik in verski simbol ter verski objekt.
Okrajno sodišče v Kopru	Sodba I K 26704/2020	Oprostilna sodba	Vera	Drugo	Javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti	Obdolženi, ki naj bi na oškodovanca na dvorišču kričal in ga žalil je bil oproščen.
Okrajno sodišče Ljubljana	Sodba II K 32326/2021	Obsodilna sodba/nepprav-nomočna	Rasa ali etnično poreklo	Drugo	Javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti	Obdolženca sta z objavo v sredstvih javnega obveščanja z uporabo žalitev javno širila ideje o večvrednosti ene rase nad drugo ter odobrvala genocid.
Okrajno sodišče Maribor	Sklep št. PR 686/2022	Izrek vzgojnega ukrepa: ukora	Rasa ali etnično poreklo	Drugo	Nasilno in drzno vedenje ter vzbujanje nestrpnosti	Mladoletna oseba se je zoper prodajalca nedostojno vedla in ga udarila, s čimer je storila prekršek po ZJRM-1.

9 VARSTVO PRED DISKRIMINACIJO NA DRUŽBENI RAVNI

9.1 Pravna podlaga varstva pred diskriminacijo na družbeni ravni

Zagovornik načela enakosti (Zagovornik) opravlja naloge in pristojnosti varstva pred diskriminacijo po Zakonu o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) tudi na družbeni ravni, torej na ravni položaja družbenih skupin in družbenih razmerij v povezavi z ureditvijo in regulacijo družbenih podsistemov.

V nadaljevanju so izpostavljena določila ZvarD, na podlagi katerih Zagovornik zagotavlja varstvo pred diskriminacijo na družbeni ravni.

Zagovornik ima v skladu z **21. členom ZvarD** naslednje pristojnosti in naloge, ki sodijo v okvir varstva pred diskriminacijo na družbeni ravni, in sicer:

- Opravlja neodvisne raziskave o položaju oseb z določeno osebno okoliščino, zlasti spola, narodnosti, rase ali etničnega porekla, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti ter ostalih vprašanj v zvezi z diskriminacijo oseb z določeno osebno okoliščino;
- Objavlja neodvisna poročila in daje priporočila državnim organom, lokalnim skupnostim, nosilcem javnih pooblastil, delodajalcem, gospodarskim subjektom in drugim subjektom v zvezi z ugotovljenim položajem oseb z določeno osebno okoliščino, in sicer glede preprečevanja in odpravljanja diskriminacije ter sprejemanja posebnih in drugih ukrepov za odpravo diskriminacije;
- Ozavešča splošno javnost o diskriminaciji in ukrepih za njeno preprečevanje;
- Spremlja splošno stanje v Republiki Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami;
- Predlaga sprejetje posebnih ukrepov za izboljšanje položaja oseb, ki so v manj ugodnem položaju zaradi določene osebne okoliščine;
- Zagotavlja izmenjavo razpoložljivih informacij o diskriminaciji z organi Evropske unije;
- Opravlja druge naloge, določene s tem zakonom.

Po **15. členu ZvarD** so vlada in drugi državni organi dolžni sodelovati s socialnimi partnerji in nevladnimi organizacijami »... pri oblikovanju rešitev in predlogov za doseganje namena tega zakona sodelujejo s socialnimi partnerji in nevladnimi organizacijami, ki delujejo na področju enakega obravnavanja, varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin, varstva pred diskriminacijo ranljivih skupin ali pravne ali socialne pomoči diskriminiranim osebam«. Zato Zagovornik kot državni organ posveča posebno pozornost dialogu z organizacijami civilne družbe.

V skladu s prvo alinejo **22. člena ZvarD** Zagovornik: »Državnemu zboru Republike Slovenije z rednimi letnimi ali posebnimi poročili poroča o svojem delu in ugotovitvah o obstoju diskriminacije posameznih skupin oseb z določeno osebno okoliščino.«

10 PRIPOROČILA

10.1 Pravna podlaga in namen priporočil

Temeljna naloga Zagovornika načela enakosti (Zagovornik) je preprečevanje in odprava diskriminacije. Ena od metod dela je spodbujanje pravnih oseb javnega ali zasebnega prava, predvsem pa izvrševalcev politik in odločevalcev, da dosledno skrbijo za varstvo pred diskriminacijo, torej da ustvarijo pogoje, da do neenake obravnave ne bi prišlo ali da jo, če se ta že zgodi, hitro odpravijo. Posledica odprave systemske diskriminacije, npr. diskriminatornega člena predpisa, ima lahko širši družbeni učinek, saj vpliva na večje število posameznikov oziroma družbenih skupin hkrati. Pri tem ni zanemarljiva tudi simbolna vrednost pozitivnih sprememb, ki jih prinaša takšna sistematična odprava ali preprečitev diskriminacije. Zagovornikovo orodje za spremembe na ravni diskriminatornih praks ali pravnih aktov (npr. zakoni, podzakonski akti, nacionalni programi, izvedbeni načrti) so predvsem priporočila.

Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZvarD) v **2. členu** zavezuje državne organe, da »... morajo na vseh področjih oblastnega odločanja, delovanja v pravnem prometu in pri drugem svojem delovanju oziroma ravnanju v razmerju do tretjih oseb zagotavljati varstvo pred diskriminacijo oziroma enako obravnavanje«. Državni organi, lokalne skupnosti, samoupravne narodne skupnosti in nosilci javnih pooblastil so po ZvarD prav tako zavezani, da »... na svojem področju v okviru svojih pristojnosti ustvarjajo pogoje za enako obravnavanje vseh oseb, ne glede na katero koli osebno okoliščino, z osveščanjem in spremljanjem položaja na tem področju ter z ukrepi normativne in politične narave« (**14. člen**).

Uspešnost zavezancev pri zagotavljanju enake obravnave je različna in odvisna od več dejavnikov. Druga alineja **21. člena** ZvarD določa, da Zagovornik »... daje državnim organom, lokalnim skupnostim in drugim subjektom priporočila glede preprečevanja in odpravljanja diskriminacije ter sprejemanja posebnih in drugih ukrepov za odpravo diskriminacije«.

Glede na te vsebinske razlike je mogoče opredeliti štiri osnovne vrste priporočil Zagovornika:

- Priporočila glede predlogov zakonov in drugih predpisov (preprečevanje diskriminacije);
- Priporočila glede veljavnih zakonov in drugih predpisov (odprava diskriminacije);
- Priporočila za spodbujanje enakega obravnavanja (preprečevanje diskriminacije);
- Priporočila za odpravo neenakega obravnavanja v konkretnih primerih.

Priporočilo Zagovornika se izda kot posledica oziroma rezultat ene ali več predhodnih dejavnosti, denimo:

- Spremljanja splošnega stanja na področju varstva pred diskriminacijo;
- Opravljenih analiz in raziskav, ki jih opravi Zagovornik ali drugi izvajalci;
- Analize predlogov zakonov in drugih predpisov;
- Ocene diskriminatornosti veljavnih zakonov in drugih predpisov;
- Končanega postopka ugotavljanja diskriminatornosti ravnanj (v konkretnih primerih);
- Sodelovanja z različnimi deležniki in mednarodnega sodelovanja.

Med priporočila sodijo tudi priporočila za sprejetje posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti oziroma enakih možnosti. Zagovornik jih glede na njihov namen uvršča v kategorijo priporočil za spodbujanje enakega obravnavanja.

Številke zadev priporočil so zapisane z barvami, ki označujejo posamezna področja družbenega življenja, kot jih primeroma izpostavlja 2. člen ZvarD:

Delo in zaposlovanje

- Pogoji za dostop do zaposlitve, samozaposlitve in poklica (vključno z izbirnimi merili in pogoji zaposlovanja, ne glede na vrsto dejavnosti in na vseh ravneh poklicne hierarhije, vključno z napredovanjem);
- Dostop do vseh oblik in do vseh ravni karierne orientacije in svetovanja, poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja, nadaljnega poklicnega usposabljanja in pre-usposabljanja, vključno z delovno prakso;
- Zaposlitveni pogoji in pogoji dela, vključno s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi in plačami.

Članstvo v sindikatih

- Članstvo in vključevanje v organizacijo delavcev ali delodajalcev ali v vsako organizacijo, katere člani opravljajo določen poklic, vključno z ugodnostmi, ki jih zagotavljajo take organizacije.

Socialne pravice

- Socialna zaščita, vključno s socialno varnostjo;
- Socialne ugodnosti.

Zdravstveno varstvo

- Zdravstveno varstvo.

Izobraževanje

- Vzgoja in izobraževanje.

Trg dobrin in storitev

- Dostop do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji, in preskrbo z njimi.

Drugo

- V to področje spadajo zadeve, ki jih ni mogoče uvrstiti v zgornje kategorije in zadeve, ki se nanašajo na vsa področja hkrati ali pa splošno področje varstva pred diskriminacijo.

10.2 Pregled priporočil Zagovornika

V letu 2022 je Zagovornik v različnih postopkih obravnave diskriminacije izdal 81 priporočil. Od tega je 55 priporočil dal v zvezi z zakoni in drugimi predpisi (veljavnimi ali predlogi).

Pri pripravi rednega letnega poročila za leto 2022 je Zagovornik zaradi večje preglednosti in doslednosti spremljanja priporočil ter bolj natančnega spremljanja statusov priporočil (uresničeno/neuresničeno) spremenil način beleženja izdanih priporočil. V preteklih letih se je kot priporočilo štel celoten dokument (oziroma dopis), ki je lahko vseboval več konkretnih priporočil. V letu 2022 se na spremenjen način kot priporočilo šteje posamezna točka (oziroma konkretno priporočilo) v poslanem dokumentu. Ta priporočila so označena z zaporednimi številkami.

V letu 2022 je Zagovornik izdal:

Glede na tip priporočila

Priporočila na predlagane zakone (preprečevanje diskriminacije)	45
Priporočila na veljavne zakone in druge predpise (odprava diskriminacije)	10
Priporočila za spodbujanje enakega obravnavanja (preprečevanje diskriminacije)	25
Priporočilo za odpravo neenakega obravnavanja v konkretnih primerih	1

Glede na vrsto naslovnika

Državni zbor	33
Ministrstva	35
Vlada	6
Osebe javnega prava	6
Osebe zasebnega prava	1

Glede na vsebino oziroma na osebno okoliščino¹³

Spol	3
Rasa, narodnost oziroma etnično poreklo	4
Jezik	2
Invalidnost	40
Spolna usmerjenost	2
Spolna identiteta	2
Spolni izraz	1
Družbeni položaj	6
Premoženjsko stanje	1
Izobrazba	1
Kraj bivanja	2
Državljanstvo	10
Starševstvo	13
Zdravstveno stanje	11
Vera	1
Vse osebne okoliščine hkrati	9
Druge teme – splošno področje varstva pred diskriminacijo	7

¹³ Seštevek po osebnih okoliščinah ni enak skupnemu številu priporočil, saj so se nekatera priporočila nanašala na več osebnih okoliščin hkrati. Nekatera priporočila so se nanašala tudi na splošno področje varstva pred diskriminacijo in ne samo na določene osebne okoliščine.

Zagovornik je statuse priporočil preverjal s poizvedbami pri naslovnih priporočil, ki so bile poslani januarja 2023. Na podlagi prejetih odgovorov je Zagovornik na presečni datum 31. januar 2023 status priporočil opredelil kot uresničena ali neuresničena.

Status priporočila na dan 31. januar 2023:

- Uresničeno: ●
- Neuresničeno: ●

Nekatera priporočila za spodbujanje enakega obravnavanja so sistemska in splošna, njihov cilj je predvsem delovati preventivno in ozaveščati, pogosto pa so poslana več naslovnikom hkrati. V teh primerih ni mogoče preprosto in enoznačno določiti njihovega statusa. V teh primerih so označena kot:

- Sistemsko priporočilo: ●

V nadaljevanju sledi pregled v letu 2022 izdanih priporočil, ki so v celoti objavljena na spletni strani Zagovornika.¹⁴

Priporočila, ki so bila naslovljena na Državni zbor ali Vlado (v zakonodajnem postopku), so v pregledu priporočil umeščena tudi pod ministrstva, ki pokrivajo resorno področje, na katero se priporočilo nanaša.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Priporočila Zagovornika so v celoti dostopna pod razdelkom **Priporočila** na: <https://zagovornik.si/izdelki-zagovornika/priporocila/>

Na spletni strani <https://zagovornik.si/izdelki-zagovornika/iskalnik> pod razdelkom **Iskanje po vseh zaključenih primerih** lahko z evidenčno številko poiščete celotno besedilo priporočila in njegovo utemeljitev.

¹⁴ Priporočila Zagovornika so dosegljiva na <https://zagovornik.si/izdelki-zagovornika/priporocila/>.

10.2.1 Priporočila na predlagane zakone in druge predpise

Ministrstvo za delo, družine, socialne zadeve in enake možnosti

Evidenčna številka /
Status priporočila¹⁵

Zakon o urejanju trga dela (EPA 2547 - VIII)¹⁶

0709-29/2021/3

- 1 Priporočilo o podrobni analizi in pojasnitvi vseh namenov, ciljev in predvsem učinkov dodanega 13.a člena glede spremembe t. i. primerne zaposlitve. Obrazloži naj se sorazmernost predlaganega ukrepa v razmerju do pravic delavcev oziroma brezposelnih ter v okviru ostalih funkcij države pri urejanju trga dela. ●
- 2 Priporočilo o spremembi zakonske določbe, po kateri bi se podaljšalo obdobje vključenosti v program javnih del. ●
- 3 Priporočilo o utemeljitvi sorazmernosti predlaganega 9. člena, ki na novo ureja, da pritožba zoper odločbo glede prenehanja vodenja v evidenci brezposelnih oseb ne zadrži izvršitve. ●
- 4 Priporočilo o odpravi določbe veljavnega zakona, ki določa zahtevo po vstopnem znanju slovenskega jezika, saj ta razlikuje med registrirano brezposelnimi osebami na podlagi osebnih okoliščin. ●
- 5 Priporočilo o odpravi razlikovanja glede na doseženo raven izobrazbe pri upravičenosti do spodbude za zaposlovanje iz 66.a člena zakona. ●

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (EPA 2545 - VIII)¹⁷

0070-13/2021/4

- 1 Priporočilo o utemeljitvi določb, ki se nanašajo na področje prenosa Direktive (EU) 2019/1158, predvsem v delu, ko uskladitev s to direktivo ni nujno potrebna. ●
- 2 Priporočilo o analizi vzrokov za neopravičene izostanke (romskih) učencev, njihovega domnevnega zgodnjega osipništva in prekinitve nadaljnjega šolanja ter analizo učinkov predlaganih zakonskih določb na enakopravnost, enake možnosti in enako obravnavo. ●

Zakon o socialno varstvenih prejemkih (EPA 2546 - VIII)¹⁸

0070-1/2022/1

- 1 Priporočilo o vključitvi celovite presoje učinkov na enakopravnost, enake možnosti in enako obravnavo v okviru načrtovanja ukrepov, ki zaostrujejo pogoj za uživanje denarne socialne pomoči. ●
- 2 Priporočilo o vključitvi celovite presoje učinkov na enakopravnost, enake možnosti in enako obravnavo v okviru načrtovanja ukrepov, ki naj bi bili ciljno usmerjeni zlasti v Rome. ●

¹⁵ Status priporočila na dan 31. 1. 2023.

^{16, 17, 18} Naslovljeno je bilo na Državni zbor.

- 1 Priporočilo, naj se sprejme Predlog zakona o spremembah Družinskega zakonika (DZ-B).

Zakon o dostopnosti do proizvodov in storitev za invalide (EVA 2022-2611-0014)

0700-50/2022/1

- 1 Priporočilo o spremembi naslova zakona v »Zakon o dostopnosti do nekaterih proizvodov in storitev«.
- 2 Priporočilo o uskladitvi zakona z obveznostmi zagotavljati dostopnost proizvodov in storitev po pravu EU, Konvenciji o pravicah invalidov, Evropski konvenciji o človekovih pravicah, Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov ter Zakonu o varstvu pred diskriminacijo.
- 3 Priporočilo o jasni določitvi, da ZDPSI dodatno ureja pravice potrošnikov tako, da ga poveže z drugimi že veljavnimi dolžnostmi ponudnikov zagotoviti dostopnost proizvodov in storitev končnim potrošnikom ter s pravico zagotavljati enako obravnavanje potrošnikov (prepoved diskriminacije), ki vključuje dolžnost ponudnikov potrošniku zagotoviti razumne prilagoditve pri dostopu do dobrin in storitev.
- 4 Priporočilo o nadomestitvi termina »invalidi« s terminom »osebe/ljudje z invalidnostmi« in o tem, da se kot upravičene potrošnike teh proizvodov in storitev vključi tudi osebe s funkcionalnimi omejitvami ter jih ustrezno opredeli.
- 5 Priporočilo o odpravi predlaganih izjem in dodatnih prehodnih obdobj za dostopnost teh proizvodov in storitev v razmerjih do končnega potrošnika.
- 6 Priporočilo o tem, da se v 22. členu ZDPSI določijo vsa ključna merila za upravičene izjeme od zahtev po dostopnosti zaradi bistvene spremembe proizvodov ali čezmernega bremena.
- 7 Priporočilo, naj se sprejme predpis o minimalnih zahtevah za dostopnost do vsega blaga in storitev za izvajanje petega odstavka 8. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov.
- 8 Priporočilo o jasni ureditvi pravic potrošnikov, njihovih organizacij ter združenj do varstva v primerih kršitev zahtev po dostopnosti tako, da se opredelijo pravna sredstva, ki jih imajo na voljo, in se jim omogoči sodelovanje v sodnih in upravnih postopkih. Višina načrtovanih glob za prekrške ne sme biti nižja od tistih, ki jo določa Zakon o izenačevanju možnosti invalidov.

¹⁹ Naslovljeno je bilo na Državni zbor.

Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo

Zakon o varstvu potrošnikov (EPA 180 - IX)²⁰

0700-40/2022/1

- 1 Priporočilo o jasni določbi o prepovedi diskriminacije potrošnikov. ●
- 2 Priporočilo o obveznosti glede zagotavljanja dostopnosti pri komunikaciji za potrošnike z invalidnostmi v ustreznih jezikih in pisavah. ●
- 3 Priporočilo o prepovedi oglaševanja, ki spodbuja k neenakopravnosti ali nestrpnosti in sovraštvu. ●

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport

Resolucija o Nacionalnem programu visokega šolstva 2030 (EPA 2421-VIII)²¹

0070-19/2021/4

- 1 Priporočilo o spremljanju dejanskega zagotavljanja enakih možnosti študentov z različnimi osebnimi okoliščinami, s ciljem učinkovitega načrtovanja in izvajanja spodbud za zagotavljanje enakega dostopa in uresničevanja pravice vseh do izobraževanja in do pridobitve največje dosegljive izobrazbe. ●
- 2 Priporočilo o zagotovitvi prostorske in komunikacijske dostopnosti vseh izobraževalnih institucij, vključno z vzpostavitvijo baze podatkov o dostopnosti teh prostorov. ●
- 3 Priporočilo o uvedbi posebnih, namenskih štipendij za študente s posebnimi potrebami, ki bi bile na voljo v okviru obstoječega sistema štipendiranja. ●
- 4 Priporočilo o spodbujanju usposabljanja in ozaveščanja pedagoškega osebja na področju uresničevanja človekovih pravic in varstva pred diskriminacijo študentov s posebnimi potrebami. ●

²⁰ Naslovljeno je bilo na Državni zbor.

²¹ Naslovljeno je bilo na Državni zbor.

Zakon o volitvah v Državni zbor (EPA 2587 - VIII)²²

0070-2/2022/1

- 1 Priporočilo, naj se glede predlagane omejitve pasivne volilne pravice (pravice biti voljen) zaradi predkaznovanosti opravi celovita presoja učinkov na enakopravnost, enake možnosti in enako obravnavo (ang. equality impact assessment) na podlagi strogega testa sorazmernosti, in da se zakonske rešitve po potrebi prilagodijo tem izsledkom. ●
- 2 Priporočilo o dopolnitvi besedila tako, da se črtata drugi in tretji odstavek veljavnega 7. člena ZVDZ; ob tem naj se omogoči uresničevanje aktivne volilne pravice (pravice voliti) na volitvah v Državni zbor vsem polnoletnim državljanom, tudi vsem ljudem, ki jim je bila odvzeta poslovna sposobnost, podaljšana roditeljska pravica ali so bili postavljeni pod skrbništvo. ●

Zakon o državnem svetu (EPA 113 - IX)²³

0070-13/2022/1

- 1 Priporočilo o črtanju drugega odstavka 2. člena, ki bi uzakonil možnost sodnega odvzema pravice voliti in biti voljen v Državni svet ljudem z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi. ●
- 2 Priporočilo o zagotovitvi sistema podpornega odločanja ljudem s težavami v duševnem zdravju, ljudem z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi ter ljudem z drugimi oblikami oviranosti, ki jih lahko ovirajo pri polnem in enakem uživanju volilne pravice. ●

Kazenski zakonik (EPA: 0440 - IX)²⁴

0070-6/2022/1

- 1 Priporočilo o spremembi 1. člena tako, da bo vključeval vse pojavne oblike kaznivih dejanj, storjenih iz sovraštva zaradi nagibov, povezanih z osebnimi okoliščinami, ne glede na to, ali te osebne okoliščine oškodovanci imajo, so jim pripisane ali so ti oškodovanci le v določeni povezavi z osebami ali organizacijami s temi osebnimi okoliščinami. ●

²² Naslovljeno je bilo na Državni zbor.

²³ Naslovljeno je bilo na Državni zbor.

²⁴ Naslovljeno je bilo na Državni zbor.

Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti (EVA 2021 - 1545-0001)

0709-2/2022/1

1	Priporočilo o vključitvi analize potreb in analize učinkov zakona na ciljne skupine upravičencev.	●
2	Priporočilo o bolj jasni ureditvi v zakonu izpostavljenega temeljnega načela enakopravne dostopnosti.	●
3	Priporočilo o dodatni opredelitvi posebej ranljivih skupin ljudi znotraj že (predvsem starostno) določenih ciljnih skupin ukrepov, zlasti ljudje, ki so v slabšem gmotnem položaju oziroma tveganju za revščino.	●
4	Priporočilo o spremembi pogoja stalnega prebivališča pri koriščenju ukrepov.	●

Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti (EPA 2505 - VIII)²⁵

0709-2/2022/2

1	Priporočilo o vključitvi analize potreb in analize učinkov zakona na ciljne skupine upravičencev.	●
2	Priporočilo o bolj jasni ureditvi v zakonu izpostavljenega temeljnega načela enakopravne dostopnosti.	●
3	Priporočilo o dodatni opredelitvi posebej ranljivih skupin ljudi znotraj že (predvsem starostno) določenih ciljnih skupin ukrepov, zlasti ljudje, ki so v slabšem gmotnem položaju oziroma tveganju za revščino.	●
4	Priporočilo o spremembi pogoja stalnega prebivališča pri koriščenju ukrepov.	●

²⁵ Naslovljeno je bilo na Državni zbor.

10.2.2 Priporočila na veljavne zakone in druge predpise

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju²⁷

050-28/2020/25

- 1 Priporočilo o spremembi zakona, ki bo vsem mladoletnim otrokom s posebnimi potrebami, ki potrebujejo pomoč druge oziroma tretje osebe za opravljanje svojih osnovnih življenjskih potreb, oziroma njihovim staršem ali skrbnikom omogočila upravičenost do dodatka za pomoč in postrežbo oziroma do ustrezno povišanega dodatka za nego otroka.

Zakon o urejanju trga dela²⁸

050-24/2020/15

- 1 Priporočilo o spremembi zakona, ki bo odpravila diskriminacijo državljanov tretjih držav tako, da bo obveza vključitve v tečaj in pristopa k izpitu iz znanja slovenskega jezika na vstopni ravni (raven zahtevnosti A1) veljala tudi za državljane tretjih držav oziroma za vse brezposelne tujce na enak način, kot zdaj velja za državljane drugih držav članic EU.

Zakon o socialnem vključevanju invalidov²⁹

050-29/2020/13

- 1 Priporočilo o spremembi zakona v delu, ki ureja krog upravičencev do statusa invalida, torej o razširitvi prvega odstavka 3. člena ZSVI na način, da bodo do statusa invalida po ZSVI upravičene tudi osebe z dolgotrajno duševno boleznijo, ki zaradi svoje invalidnosti ne morejo samostojno opravljati večine ali vseh življenjskih potreb ter si zagotavljati sredstev za preživljanje in se brez pomoči ne morejo enakovredno vključevati v družbo.

²⁶ Status priporočila na dan 31. 1. 2023.

²⁷ Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 48/22 – uradno prečiščeno besedilo).

²⁸ Zakon o urejanju trga dela (Uradni list RS, št. 80/10, 40/12 – ZUJF, 21/13, 63/13, 100/13, 32/14 – ZPDZC-1, 47/15 – ZZSDT, 55/17, 75/19, 11/20 – odl. US, 189/20 – ZFRO, 54/21, 172/21 – ZODPol-G, 54/22 in 59/22 – odl. US).

²⁹ Zakon o socialnem vključevanju invalidov (Uradni list RS, št. 30/18, 196/21 – ZDok in 206/21 – ZDUPŠOP).

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju³⁰

050-2/2018/23

- 1 Priporočilo o pripravi in vložitvi predloga spremembe ZPIZ-2 na način, da iz enajstega odstavka 200. člena v zvezi z drugim odstavkom 211. člena črta mirovanje poklicnega zavarovanja za dela, ki jih po določeni starosti ni mogoče uspešno poklicno opravljati.

Ministrstvo za infrastrukturo

Zakon o nujnih ukrepih za omilitev posledic zaradi vpliva visokih cen energentov³¹

050-10/2022/7

- 1 Priporočilo, naj se pri sprejemanju ukrepov, s katerimi se naslavlja odprava posledic energetske revščine, utemelji kategorije upravičencev do dodatkov na izvedenih analizah ter pri določanju kategorij upravičencev upošteva njihovo premoženjsko stanje ter dejansko nezmožnost zagotavljanja osnovnih energetskih potreb.

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport

Zakon o glasbenih šolah³²

050-38/2021/19

- 1 Priporočilo o spremembi oziroma dopolnitvi zakona na način, da se v poglavju, ki ureja vpis (III. poglavje zakona), doda določba, ki bo predvidevala primerne prilagoditve vpisa v glasbene šole za otroke s posebnimi potrebami.

Zakon o visokem šolstvu³³

050-15/2022/10

- 1 Priporočilo o spremembi zakona na način, da se v poglavju, ki ureja subvencionirano bivanje študentov, črta pogoj slovenskega državljanstva kot enega od pogojev za sprejem v subvencionirano bivanje študentov. Hkrati s tem pa naj ministrstvo pripravi tudi ustrezne spremembe pripadajočih podzakonskih predpisov.

³⁰ Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2), Uradni list RS, št. 96/12, 39/13, 46/13 - ZIPRS 1314-A, 63/13 - ZIUPTDSV, 99/13 - ZSVarPre-C, 101/13 - ZIPRS1415, 111/13 - ZMEPIZ-1, 44/14, 85/14 - ZUJF-B, 95/14 - ZIUPTDSV-A, 97/14 - ZMEPIZ-1A, 95/14 - ZIPRS1415-C, 95/14 - ZUPPJS15, 95/14 - ZUJF-C, 31/15 - ZISDU-3, 90/15 - ZIUPTD, 90/15 - ZUPPJS16, 96/15 - ZIPRS1617, 102/15, 42/16 - odl. US, 80/16 - ZIPRS1718, 88/16 - ZUPPJS17, 40/17, 23/17, 75/17 - ZIUPTD-A, 65/17, 71/17 - ZIPRS1819, 28/19, 75/19 - ZIPRS2021, 75/19 - ZUPPJS2021, 75/19, 36/20 - ZIUJP, 49/20 - ZIUZEOP, 61/20 - ZIUZEOP-A, 139/20 - ZUPPJS2021-A, 139/20, 174/20 - ZIPRS2122, 189/20 - ZFRO, 15/21 - ZDUOP, 51/21, 74/21 - ZIPRS2122-A, 121/21.

³¹ Zakon o nujnih ukrepih za omilitev posledic zaradi vpliva visokih cen energentov (Uradni list RS, št. 29/22). Priporočilo je bilo naslovljeno na Vlado Republike Slovenije.

³² Zakon o glasbenih šolah (Uradni list RS, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo).

³³ Zakon o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 109/12, 85/14, 75/16, 61/17 – ZUPŠ, 65/17, 175/20 – ZIUOPDVE, 57/21 – odl. US, 54/22 – ZUPŠ-1 in 100/22 – ZSZUN).

Ministrstvo za javno upravo

Zakon o volitvah v državni zbor³⁴

050-2/2022/13

- 1 Priporočilo o spremembi 7. člena zakona na način, da se njegov drugi in tretji odstavek črtata v delu, ki se nanaša na aktivno volilno pravico – pravico voliti, ter dopolnitve prehodnih določb na način, da se odpravijo učinki odvzemov volilne pravice ljudem z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi v drugih zakonih.

Ministrstvo za notranje zadeve

Zakon o mednarodni zaščiti³⁵

050-21/2021/14

- 1 Priporočilo o spremembi šeste alineje desetega odstavka 9. člena zakona na način, da se odpravi razlog za razrešitev svetovalcev za begunce, če ti razpolagajo s podatki, ki bi lahko bili v škodo prosilca v postopku mednarodne zaščite, a jih ne razkrijejo pristojnemu organu.

Služba Vlade za digitalno preobrazbo

Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti³⁶

050-13/2022/12

- 1 Priporočilo o spremembi zakona na način, da se upošteva načelo enakosti; da se v skladu z 18. členom ZvarD utemelji kategorije upravičencev do ugodnosti na izvedenih analizah ter da se pri določanju kategorij upravičencev upošteva njihovo premoženjsko stanje in dejanske digitalne kompetence. Poleg tega naj se pri izvedbi zakona zagotovi regijska enakomerna dostopnost do usposabljanj.

³⁴ Zakon o volitvah v državni zbor (Uradni list RS, št. 109/06 – uradno prečiščeno besedilo, 54/07 – odl. US, 23/17 in 29/21).

³⁵ Zakon o mednarodni zaščiti (Uradni list RS, št. 16/17 – UPB in 54/21).

³⁶ Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti (Uradni list RS, št. 35/22). Priporočilo je bilo naslovljeno na Vlado Republike Slovenije.

Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti³⁷

050-13/2022/12

- 1 Priporočilo o spremembi zakona na način, da se upošteva načelo enakosti; da se v skladu z 18. členom ZvarD utemelji kategorije upravičencev do ugodnosti na izvedenih analizah ter da se pri določanju kategorij upravičencev upošteva njihovo premoženjsko stanje in dejanske digitalne kompetence. Poleg tega naj se pri izvedbi zakona zagotovi regijska enakomerna dostopnost do usposabljanj.

Zakon o nujnih ukrepih za omilitev posledic zaradi vpliva visokih cen energentov³⁸

050-10/2022/7

- 1 Priporočilo o sprejemanju ukrepov, s katerimi naslavlja odpravo posledic energetske revščine, na način, da se utemeljijo kategorije upravičencev do dodatkov na izvedenih analizah ter da se pri določanju kategorij upravičencev upošteva njihovo premoženjsko stanje in dejansko nezmožnost zagotavljanja osnovnih energetskih potreb.

10.2.3 Priporočila za spodbujanje enakega obravnavanja

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti

Evidenčna številka / Status priporočila³⁹**Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju⁴⁰**

0700-14/2022/6

- 1 Priporočilo o tem, da se upravičenost do oprostitve plačevanja prispevkov v primeru bolniške odsotnosti samostojnih podjetnikov, ki so do oprostitve upravičeni v času bolniške odsotnosti v trajanju do 30 dni, uredi tako, da bo plačila prispevkov oproščen tudi izplačevalec nadomestila v primeru bolniške odsotnosti, daljše od 30 dni.

Zakon o izplačilu neizplačanega nadomestila za invalidnost⁴¹

0702-212/2022/2

- 1 Priporočilo o dopolnitvi zakona na način, da bo vsem upravičencem pravica do invalidskega nadomestila, ki je priznana po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, priznana od polnoletnosti naprej.

³⁷ Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti (Uradni list RS, št. 35/22).

³⁸ Zakon o nujnih ukrepih za omilitev posledic zaradi vpliva visokih cen energentov (Uradni list RS, št. 29/22).

³⁹ Status priporočila na dan 31. 1. 2023.

⁴⁰ Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 48/22 – uradno prečiščeno besedilo).

⁴¹ Zakon o izplačilu neizplačanega nadomestila za invalidnost (Uradni list RS, št. 202/21).

Dostopnost srednjih šol za gibalno ovirane

0709-18/2022/1

- 1 Priporočilo o zagotovitvi metodološko in strokovno ustrezne analize stanja prostorske dostopnosti srednjih šol. Analiza mora biti neodvisna, opravljena na terenu z usposobljenim strokovnjakom in se periodično posodablja, da bodo podatki vedno točni, verodostojni in popolni.
- 2 Priporočilo o javni objavi rezultatov analize o dostopnosti srednjih šol in njihovi vključitvi v sezname srednjih šol ter v razpis za vpis v srednje šole in dijaške domove.
- 3 Priporočilo o usmerjenem informiranju srednjih šol in njihovih vodstev o pomenu zagotavljanja dostopnosti in njihovih zakonskih obveznostih na področju varstva pravic ljudi z invalidnostmi ter potrebni strokovni pomoči pri načrtovanju polne prostorske dostopnosti šol.
- 4 Priporočilo o pripravi načrtov izboljšanja dostopnosti, v katerih naj šole evidentirajo potrebe in se jih razvrstijo glede na zahtevnost izvedbe prilagoditev, opredelijo potrebna finančna sredstva in potreben čas.
- 5 Priporočilo o pripravi investicijskega načrta, z namenom sistematičnega načrtovanja vlaganj, ki naj se pripravi na podlagi analize stanja prostorske dostopnosti srednjih šol in zbranih načrtov izboljšanja dostopnosti srednjih šol. Pri tem naj imajo kot prehodna rešitev prednost tiste srednje šole, kjer je potrebnih najmanj vlaganj in so za to primerne z geografskega vidika ter glede števila programov, ki jih izvajajo (t. i. začasna mreža polno dostopnih šol).
- 6 Priporočilo o pripravi dodatnega, ločenega poziva, namenjenega izključno financiranju izboljšanja dostopnosti srednjih šol.
- 7 Priporočilo o aktivnem prizadevanju za koriščenje evropskih sredstev za izboljšanje prostorske dostopnosti srednjih šol, v sodelovanju s Službo vlade za razvoj in kohezijsko politiko ter drugimi ministrstvi na vseh ravneh pri načrtovanju in izvedbi.

Ministrstvo za javno upravo

Postopki pravnega priznanja spola za transspolne ljudi

0709-14/2021/310

- 1 Priporočilo o pripravi in predlogu spremembe Uredbe o upravnem poslovanju, in sicer tako, da bo mogoče postopek spremembe imena urediti na kateri koli upravni enoti v Sloveniji.

Ministrstvo za notranje zadeve

Podaljšanje prijav začasnega prebivališča za otroke tujcev

0700-10/2022/30

- 1 Priporočilo o beleženju podatka o prijavi začasnega prebivališča otrok tujcev, tako tistih, ki niso, kakor tistih, ki so rojeni v Sloveniji, v času, ko upravne enote vodijo postopke odločanja o podaljšanju njihovega dovoljenja za prebivanje.

Sklepanje zakonskih zvez med tujci in slovenskimi državljani

0700-32/2022/5

- 1 Priporočilo o navodilu upravnim enotam, da v postopkih sklepanja zakonskih zvez s tujci ravnajo enako kot s slovenskimi državljani, torej tako da od tujcev ne zahtevajo tistih dokumentov, ki za sklenitev zakonske zveze niso nujno potrebni.

Možnost podaljšanja vozniškega dovoljenja prosilcu za mednarodno zaščito

0702-227/2022/3

- 1 Priporočilo o odpravi administrativne ovire in prilagoditve informacijskega sistema upravnih enot tako, da bo dopuščal pridobitev, podaljšanje ali zamenjavo vozniškega dovoljenja ter opravljanje vozniškega izpita tudi prosilcem za mednarodno zaščito.

Ministrstvo za okolje in prostor

Dostopnost srednjih šol za gibalno ovirane

0709-18/2022/2

- 1 Priporočilo o pripravi predloga spremembe Gradbenega zakona tako, da bo vključeval končni rok za obvezno primerno prilagoditev obstoječih objektov v javni rabi iz 38. člena ZIMI ter določil pristojnost inšpekcije in globe v primeru kršitev.

Ministrstvo za zdravje

Financiranje cepljenja proti okužbam s humanimi papilomavirusi⁴²

050-33/2021/24

- 1 Priporočilo o razširitvi možnosti priporočljivega cepljenja proti HPV v Programu cepljenja in zaščite z zdravili za tekoče leto v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja ali državnega proračuna na način, da se poleg že obstoječim upravičencem omogoči cepljenje tudi vsem zainteresiranim osebam do 26. leta starosti, ne glede na spol.

⁴² Naslovljeno tudi na Nacionalni inštitut za javno zdravje.

Zaprte osebe v Zavodu za prestajanje kazni zapora Ig

0700-17/2022/20

- 1 Priporočilo o izvedbi podobnih aktivnosti za ženske zapornice, kot so jih bili v preteklosti že deležni moški obsojenci, zlasti udeležbe na dogodkih, prireditvah, organizacijah pohodov v naravo oziroma aktivnostih zunaj zavoda, kot enega od načinov resocializacije zaprtih oseb.

Vlada Republike Slovenije

Dostopnost srednjih šol za gibalno ovirane

0709-18/2022/3

- 1 Priporočilo o zagotovitvi potrebnih sredstev za financiranje investicijsko vzdrževalnih del na objektih in opremi srednjih šol z namenom zagotavljanja in izboljšanja dostopnosti. Vse srednje šole morajo biti namreč po 38. členu Zakona o izenačevanju možnosti invalidov polno dostopne do konca leta 2025.

Priprava nacionalnih strateških načrtov za varstvo pred diskriminacijo

0709-26/2022/1

- 1 Priporočilo o pripravi in sprejetju štiri manjkajočih strateških načrtov na nacionalni ravni, ki so ključna podlaga za snovanje naprednih in s smernicami EU usklajenih ukrepov varstva pred diskriminacijo in spodbujanja enakih možnosti, tako na zakonodajni ravni kot na ravni politik.
- 2 Priporočilo o vzpostavitvi enotne točke na ravni vlade (ministrstva, urada ali druge organizacijske enote), katere ključna naloga bi bila priprava, sprejem in spremljanje učinkovitosti izvajanja nacionalnih politik preprečevanja in odprave diskriminacije ter spodbujanja enakih možnosti na celovit in poenoten način.

Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji⁴³

050-14/2021/29

- 1 Priporočilo o spremembi zakona, s katero bo omogočeno reprezentativno predstavništvo pripadnikov romske skupnosti v Svetu romske skupnosti Republike Slovenije. Pri tem naj se upošteva, da obstajajo poleg Zveze Romov Slovenije še druge romske zveze, v katere se združujejo romska društva s sedeži na območjih tako tradicionalno kakor tudi netradicionalno naseljene romske skupnosti.

⁴³ Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 33/07).

Državni organi in lokalne skupnosti

Sprejemanje posebnih ukrepov

0070-10/2022/1

- 1 Priporočilo državnim organom in lokalnim skupnostim kot zavezancem za varstvo pred diskriminacijo in zagotavljanje enakih možnosti, da pri pripravi posebnih ukrepov (ki določenim skupinam v družbi zagotavljajo posebne ugodnosti ali oblike pomoči) dosledno upoštevajo 17. in 18. člen ZvarD.

Državni organi, občine ter ustanove s področja storitev javne uprave, vzgoje in izobraževanja, pravosodja, kulture in športa

Zagotovitev dostopnosti objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi

0070-11/2022/2

- 1 Priporočilo o pravočasni izvedbi vseh potrebnih aktivnosti tako, da bo organ oziroma ustanova kot objekt v javni rabi prilagojen oziroma dostopen ljudem z invalidnostmi. To mora biti skladno z Zakonom o izenačevanju možnosti invalidov⁴⁴ zagotovljeno najkasneje do 11. 12. 2025.

Fakulteta

Poseganje v ustaljeni način izobraževanja

0700-6/2022/7

- 1 Priporočilo, da naj se fakulteta v prihodnje, tako v zvezi z ukrepi in komunikacijo, povezano z epidemijo, kot tudi sicer, ko bo posegala v ustaljeni način izobraževanja, zaradi zagotavljanja enakega obravnavanja študentov vzdrži ukrepov in komunikacije, ki bi tuje študente ali študente zaradi katere od njihovih drugih osebnih okoliščin neenako obravnavala, razen, če za različno obravnavanje obstajajo razumni in stvarni razlogi.

Občine

Zagotovitev dostopnosti objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi

0070-11/2022/2

- 1 Priporočilo o pravočasni izvedbi vseh potrebnih aktivnosti tako, da bodo vsi objekti v javni rabi, za katere so na različnih področjih družbenega življenja pristojne občine, prilagojeni oziroma dostopni ljudem z invalidnostmi. To mora biti skladno z Zakonom o izenačevanju možnosti invalidov zagotovljeno najkasneje do 11. 12. 2025.

⁴⁴ Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17).

Dostopnost programa RTV Slovenija za gluhe in naglušne

0702-198/2022/2

- 1 Priporočilo o omogočanju dostopnosti tekem svetovnega prvenstva v nogometu in pomembnejših oddaj, povezanih s prvenstvom, gluhim in naglušnim na primeren način (bodisi z zagotavljanjem podnapisov v živo, tolmačenjem v slovenski znakovni jezik, ali na kakšen drug predpisan način).

10.2.4 Priporočila za odpravo neenakega obravnavanja v konkretnih primerih

Nepremičninski portalEvidenčna številka /
Status priporočila⁴⁵**Diskriminatorni oglasi na spletnem mestu**

0700-2/2022/2

- 1 Priporočilo o seznanitvi uporabnika, ki je objavil sporni oglas, da na trgu ni dovoljeno ponujati nepremičnin na način, da posameznike zaradi katerih koli njihovih osebnih okoliščin (v konkretnem primeru torej nedržavljanje EU), kakor koli omejujejo ali izključujejo od dostopa do stanovanj.
- 2 Priporočilo o dopolnitvi pogojev za uporabo spletne strani ter prepovedi objave oglasa, ki pomeni diskriminacijo.

⁴⁵ Status priporočila na dan 31. 1. 2023.

11 UKREPI ZA ODPRAVO DISKRIMINACIJE IN SPODBUJANJE ENAKEGA OBRAVNAVANJA

11.1 Pravna podlaga in namen posebnih ukrepov

14. člen Ustave z naslovom »enakost pred zakonom« določa, da so v Sloveniji vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katero koli drugo osebno okoliščino.

Po ustaljeni praksi Ustavnega sodišča pa »načelo enakosti pred zakonom ne pomeni, da zakonodajalec ne bi smel različno urejati položajev posameznih pravnih subjektov«. Ustavno sodišče je navedlo, da se od zakonodajalca »ne zahteva, da bi se vse osebe v vseh ozirih obravnavale na enak način, ampak ga omenjeno načelo zavezuje, da obravnava bistveno enake primere enako in bistveno neenake različno, ob upoštevanju njihove različnosti in lastnosti«. ⁴⁶

Zato »zahteva po prepovedi diskriminacije pomeni hkrati zahtevo po uveljavljanju posebnih pravnih položajev oziroma posebnih pravic in pozitivnih ukrepov, katerih namen je v preprečevanju manj ugodnega položaja nekaterih posameznikov«. ⁴⁷

Poleg izraza posebni ukrepi se za poimenovanje tovrstnih ukrepov uporabljajo tudi izrazi začasni ukrepi, obrnjena diskriminacija ter pozitivna diskriminacija.

17. člen ZVarD (posebni ukrepi za zagotavljanje enakosti) določa:

»(1) Posebni ukrepi so začasni ukrepi, ki imajo za cilj zagotoviti uresničevanje pravice do enakega obravnavanja, enake možnosti ali dejansko enakost in udeležbo na področjih družbenega življenja oseb, ki so v manj ugodnem položaju zaradi določene osebne okoliščine. Posebni ukrepi se sprejmejo z namenom preprečevanja ali odpravljanja posledic takšnega položaja oziroma predstavljajo nadomestilo za manj ugoden položaj.

(2) Posebni ukrepi so zlasti:

- spodbujevalni ukrepi, ki dajejo posebne ugodnosti ali uvajajo posebne spodbude za osebe v manj ugodnem položaju na določenem področju ali v določenem okolju,
- pozitivni ukrepi, ki ob enakem izpolnjevanju predpisanih meril in pogojev dajejo prednost osebam z določeno osebno okoliščino in se lahko uporabijo zlasti, kadar pri teh osebah obstaja očitno nesorazmerje v možnostih dostopa do uveljavljanja pravic, dobrin, storitev ali ugodnosti.«

⁴⁶ Višje sodišče v Ljubljani. Dostopno na: <https://bit.ly/3K0adMI>

⁴⁷ Višje delovno in socialno sodišče. Dostopno na: <https://bit.ly/41prR0e>

Po ZVarD so posebni ukrepi za zagotavljanje enakosti tisti ukrepi, s katerimi se določenim skupinam, ki so zaradi svojih osebnih okoliščin v manj ugodnem položaju, zagotavljajo enake možnosti, da enakovredno sodelujejo na različnih področjih družbenega življenja (npr. zaposlovanje in delo, izobraževanje). Po Zakonu o enakih možnostih žensk in moških (ZEMŽM) so posebni ukrepi začasni ukrepi, namenjeni ustvarjanju enakih možnosti žensk in moških ter spodbujanju enakosti spolov na posameznih področjih družbenega življenja, kjer se ugotavlja neuravnotežena zastopanost spolov oziroma neenak položaj oseb enega spola.

Ključni cilj uvedbe posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti je odprava neenakosti oziroma manj ugodnega dejanskega položaja oseb z določeno osebno okoliščino, in sicer s privilegirano obravnavo pri dostopanju do pravic ter dobrin in storitev.

Na podlagi **14. člena ZVarD** so državni organi, lokalne skupnosti, samoupravne narodne skupnosti in nosilci javnih pooblastil zavezani k ustvarjanju pogojev za enako obravnavo vseh oseb, ne glede na katero koli osebno okoliščino (npr. za starejše, osebe z invalidnostmi, ženske in moške, starše, tujce itn.). Po 17. členu ZVarD za to lahko sprejmejo tudi posebne ukrepe - normativne in politične narave.

Med normativne ukrepe sodijo priprava zakonov, podzakonskih aktov in drugih pravnih predpisov. Prav tako se med normativne ukrepe uvrščajo nezavezujoči akti, kot so resolucije, deklaracije in podobni dokumenti. Med politične ukrepe sodijo izvršna dejanja ter relevantni projekti, ki jih organ izvaja sam ali v sodelovanju z drugimi deležniki (npr. drugi državni organi, nevladne organizacije, zasebni subjekti).

Med politične ukrepe se uvrščajo tudi javni razpisi in pozivi, ki jih izdajajo, denimo, ministristva, vladne službe oziroma lokalne skupnosti, in so namenjeni zagotavljanju pogojev enakega obravnavanja, spodbujanju enakih možnosti in varstvu pred diskriminacijo. V to skupino se uvrščajo strategije in akcijski načrti, ki so namenjeni osebam z določeno osebno okoliščino in urejajo njihov položaj. Med politične ukrepe sodijo tudi različne ozaveščevalne kampanje, namenjene širši ali posebnim javnostim. V kategorijo političnih ukrepov uvrščamo tudi raziskave in študije.

Sprejemanje in izvajanje posebnih ukrepov skladno z ZVarD

Pogoje za sprejemanje posebnih ukrepov določa **18. člen ZVarD**, ki se glasi:

»(1) Posebne ukrepe lahko pod pogoji iz tega zakona sprejmejo državni organi, samoupravne lokalne skupnosti, nosilci javnih pooblastil, delodajalci, vzgojno-izobraževalne institucije, go-spodarski subjekti in drugi subjekti glede na naravo dela in področje delovanja na področjih iz 2. člena tega zakona.

(2) Posebni ukrepi zasledujejo legitimen cilj odprave manj ugodnega položaja oseb z določeno osebno okoliščino, utemeljen na analizah o obstoju manj ugodnega položaja, ter so potrebno in ustrezno sredstvo za odpravo takšnega položaja. Subjekti iz prejšnjega odstavka, ki sprejmejo posebne ukrepe, redno preverjajo njihovo utemeljenost oziroma upravičenost njihovega nadaljnje-ga izvajanja. Če ugotovijo, da je cilj njihovega izvajanja dosežen, jih nemudoma prenehajo izvajati.«

Pri sprejemanju posebnih ukrepov mora pristojni organ torej slediti določbam 18. člena ZVarD, ki določa nujne zakonske pogoje takih ukrepov. Tako morajo posebni ukrepi:

1. Temeljiti na jasnih kvantitativnih in kvalitativnih analizah o dejanskem obstoju manj ugodnega položaja oseb z določeno osebno okoliščino, torej na analizah, ki utemeljujejo dejansko potrebo po odpravi manj ugodnega položaja;
2. Zasledovati legitimen cilj odprave manj ugodnega položaja oseb z določeno osebno okoliščino;
3. Predstavljati ustrezno in potrebno sredstvo za odpravo takšnega položaja, kar pomeni, da je z ukrepom dejansko mogoče doseči legitimen cilj odprave manj ugodnega položaja oseb (ustreznost), legitimnega cilja pa ni mogoče (v enaki meri) doseči z drugim, blažjim ukrepom (potrebnost);
4. Biti začasni in redno preverjani s strani zgoraj omenjenih subjektov glede upravičenosti njihovega nadaljnjega izvajanja. Posebne ukrepe je treba prenehati izvajati nemudoma, ko dosežejo svoj cilj odprave neenakega položaja oseb.

Posebni ukrepi morajo biti vedno namenjeni tistim, ki so dejansko v manj ugodnem položaju. Biti morajo upravičeni, smiselni in pravilno odmerjeni, saj lahko sicer namesto odprave diskriminacije celo povzročijo novo ali poglobijo obstoječe neenakosti.

11.2 Izvajanje posebnih ukrepov po ministrstvih in vladnih službah

Zagovornik je v okviru spremljanja stanja na področju varstva pred diskriminacijo v državi decembra 2022 izvedel poizvedbo med ministrstvi, njihovimi organi v sestavi ter nekaterimi vladnimi službami glede ukrepov za varstvo pred diskriminacijo in spodbujanje enakopravnosti, enake obravnave in enakih možnosti, ki so jih izvajali v letu 2022.

V skladu s 14. členom ZVarD, ki opredeljuje nosilce nalog na področju varstva pred diskriminacijo, so državni organi, lokalne skupnosti, samoupravne narodne skupnosti in nosilci javnih pooblastil zavezani k ustvarjanju pogojev za enako obravnavo vseh oseb, ne glede na katero koli osebno okoliščino, in sicer z ozaveščanjem in spremljanjem njihovega položaja ter z ukrepi normativne in politične narave. Pri tem je posebna obveznost naložena ministrstvom in vladnim službam, ki so v okviru svojih pristojnosti, na svojem delovnem področju dolžni pripraviti predloge zadevnih ukrepov. Prvi odstavek 18. člena ZVarD med subjekti, ki lahko pod pogoji iz ZVarD izvajajo posebne ukrepe za zagotavljanje enakopravnosti, enake obravnave in enakih možnosti, na prvem mestu navaja državne organe.

Zagovornik od svoje ustanovitve razvija način sistematičnega spremljanja delovanja ministrstev in vladnih služb na področju izvajanja ukrepov varstva pred diskriminacijo in spodbujanja enakega obravnavanja, vključno s posebnimi ukrepi. Poizvedbe glede vseh ukrepov Zagovornik izvaja vsako leto od leta 2017. Povzetke prejetih odgovorov in svoje ugotovitve o njih objavlja v svojih rednih letnih poročilih.⁴⁸

Zagovornik je poizvedbo o vsebinsko relevantnih ukrepih razdelil na dva sklopa, in sicer je poizvedoval po:

1. podatkih o političnih (policy) in normativnih ukrepih, namenjenih **osebam oziroma skupinam oseb z določeno osebno okoliščino** ter širši javnosti (splošni ukrepi),
2. ter (ločeno) **posebnih ukrepov** v smislu 17. in 18. člena ZVarD.

Zagovornik je tudi v letu 2022 naslovnike poizvedb zaprosil, naj v svojih odgovorih pripišejo, ali se je določen ukrep izvajal kot odziv na epidemijo koronavirusa.

Odgovore so poslala vsa ministrstva, organi v sestavi in vladne službe, in sicer v obdobju od konca decembra 2022 do februarja 2023. Nekateri naslovniki so odgovorili, da v letu 2022 niso izvajali ukrepov, po katerih je spraševal Zagovornik.

Podrobnejši povzetki odgovorov ministrstev in vladnih služb glede posebnih in drugih političnih (policy) ukrepov so v [tretjem delu Rednega letnega poročila za leto 2022](#).⁴⁹

⁴⁸ Dostopno na <https://zagovornik.si/izdelki-zagovornika/letno-porocilo/>

⁴⁹ Celotni odgovori, ki so jih podala ministrstva, organi v sestavi in vladne službe, so dostopni v Zagovornikovem arhivu.

Tabela: Pregled splošnih in posebnih ukrepov po posameznih ministrstvih in vladnih službah v letu 2022

Ministrstva in vladne službe (po abecednem redu)		Splošni ukrep	Posebni ukrep	Odziv na covid-19
1.	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ)	●	●	●
2.	Ministrstvo za finance (MF)			
3.	Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT)	●		
4.	Ministrstvo za infrastrukturo (MZI)	●	●	
5.	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport	●	●	●
6.	Ministrstvo za javno upravo (MJU)			
7.	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP)	●	●	●
8.	Ministrstvo za kulturo (MK)	●	●	
9.	Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ) in Policija	●		
10.	Ministrstvo za obrambo (MORS)	●		
11.	Ministrstvo za okolje in prostor (MOP)	●		
12.	Ministrstvo za zdravje (MZ)	●		
13.	Ministrstvo za zunanje zadeve (MZZ)		●	
14.	Ministrstvo za pravosodje (MP)	●	●	
15.	Urad vlade za narodnosti (UN)	●		
16.	Urad vlade za oskrbo in integracijo migrantov (UOIM)	●	●	
17.	Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu (USZS)	●	●	
18.	Služba vlade za razvoj in evropsko kohezijsko politiko (SVRK)			
19.	Služba vlade za digitalno preobrazbo (SVDP)	●		

12 RAZISKOVALNA DEJAVNOST

12.1 Pravna podlaga in pomen raziskav za delo Zagovornika

Zagovornik načela enakosti (Zagovornik) ima v skladu s prvo alinejo 21. člena Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) nalogo in pooblastilo opravljati neodvisne raziskave, katerih namen je ugotavljati položaj oseb z določeno osebno okoliščino. Rezultat katere koli vrste analitskega oziroma raziskovalnega dela v zvezi z diskriminacijo so podatki o enakopravnosti, enaki obravnavi in enakih možnostih (equality data).

Zagovornik svoje raziskovalne aktivnosti in povezano tudi spremljanje splošnega stanja na področju varstva pred diskriminacijo v državi (šesta alineja 21. člena ZVarD) izvaja na treh zahtevnostnih ravneh:

- Na ravni posebnih poročil, kadar je cilj razgrniti stanje določenega družbenega pojava na področju varstva pred diskriminacijo. Zagovornik na podlagi 22. člena ZVarD Državnemu zboru Republike Slovenije s posebnimi poročili poroča o svojem delu in ugotovitvah o obstoju diskriminacije posameznih skupin oseb z določeno osebno okoliščino.
- Na ravni raziskav, kadar je cilj s pomočjo znanstvenih orodij pridobiti kompleksnejši uvid v določen družbeni problem (npr. odnos javnosti do družbenih skupin z določeno osebno okoliščino).
- Na ravni analiz, kadar razčlenjuje in prepozna ključne značilnosti manj obsežnega ali bolj konkretnega vprašanja, povezanega z diskriminacijo.

Podatki o enakopravnosti, enaki obravnavi in enakih možnostih so katere koli informacije, ki jih je mogoče uporabiti za opisovanje in analizo dejanskega stanja v družbi. Informacije so lahko kvantitativne ali kvalitativne, iz njih je mogoče sklepati o obsegu neenakopravnosti, neenaki obravnavi in neenakih možnostih, učinkih ali vzrokih teh. Viri podatkov so lahko popisi prebivalstva, upravni registri, ankete gospodinjestev in posameznikov, raziskave, ankete javnega mnenja, ki razkrivajo vrednote in stališča prebivalstva, podatki o obravnavanih primerih diskriminacije, situacijsko testiranje diskriminacije, spremljanje raznolikosti s strani delodajalcev in ponudnikov storitev, pa tudi kvalitativne raziskovalne strategije, kot so študije primerov, poglobljeni in strokovni razgovori idr.⁵⁰

Kakovostni in zanesljivi podatki o enakopravnosti, enaki obravnavi in enakih možnostih, so bistvenega pomena za učinkovito varstvo pred diskriminacijo in spodbujanje enakega obravnavanja ter za opredelitev trendov na teh področjih.

⁵⁰ Definicija podatkov o enakopravnosti, enaki obravnavi in enakih možnostih je povzeta po publikaciji Evropske komisije (2016) *European Handbook on Equality Data*, str. 15.

Pomanjkanje raziskav in podatkov o obstoju diskriminacije in dejanski neenakopravnosti, neenaki obravnavi in neenakih možnostih pomeni, da ne moremo v celoti razumeti vzrokov, obsega in značilnosti diskriminacije. Posledično pa je oteženo tudi oblikovanje in izvajanje ukrepov ter politik varstva pred diskriminacijo. Zgolj s pridobivanjem kakovostnih podatkov in ugotovitev neodvisnih raziskav, ki dajo nepristransko in realno sliko o stanju diskriminacije, je mogoče zasnovati ukrepe in zakonodajne rešitve, ki zagotavljajo enako obravnavo vseh.

O pomembnosti sistematičnega in celovitega zagotavljanja dostopa do podatkov o enakopravnosti, enaki obravnavi in enakih možnostih Slovenijo opozarjajo tudi mednarodni nadzorni mehanizmi.⁵¹ Ti poudarjajo pomanjkanje verodostojnih, razčlenjenih podatkov o posameznih skupinah oseb z določeno osebno okoliščino, v povezavi s tem pa tudi pomanjkanje relevantnih raziskav.

Potreba po izboljšanju zbiranja zanesljivih in primerljivih podatkov na evropski in nacionalni ravni je bila poudarjena tudi v številnih pobudah Evropske unije (EU), vključno s Strategijo za enakost spolov 2020–2025, Strategijo za enakost LGBTIQ 2020–2025, Strateškim okvirom EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov 2020–2030 in Akcijskim načrtom za boj proti rasizmu 2020–2025.⁵²

Predstojnik Zagovornika je na sestankih z ministri oziroma visokimi predstavniki državnih institucij opozoril na izziv pomanjkljivega zbiranja podatkov o enakopravnosti, enaki obravnavi in enakih možnostih, saj Slovenija v primerjavi z drugimi državami članicami EU pri tem zaostaja.⁵³

Kakovostni in zanesljivi podatki o enakopravnosti, enaki obravnavi in enakih možnostih, so potrebni predvsem zaradi:⁵⁴

1. Ugotavljanja in dokazovanja posredne diskriminacije. Posredna diskriminacija v smislu drugega odstavka 6. člena ZVarD obstaja, kadar je oseba ali skupina oseb z določeno osebno okoliščino bila, je, ali bi lahko bila zaradi navidezno nevtralne določbe, merila ali prakse v manj ugodnem položaju kot druge osebe. To je v skladu s pravom EU, ki izrecno določa, da lahko nacionalna zakonodaja opredeli, da se obstoj posredne diskriminacije ugotavlja tudi na podlagi statističnih podatkov.⁵⁵

51 Poročilo posebnega poročevalca Združenih narodov za manjšine (2019), dostopno v slovenskem prevodu v Rednem letnem poročilu Zagovornika načela enakosti za leto 2018 in na www.zagovornik.si.

52 Več informacij o delu Evropske komisije na tem področju je dostopnih na: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination-0/equality-data-collection_en.

53 Študija Evropske komisije iz leta 2017 je zbiranje podatkov o enakosti v Sloveniji označila za »kritično šibko«, prizadevanja slovenskih organov oblasti za razširjanje, izboljšavo in uporabo obstoječih podatkov pa daleč pod povprečjem držav članic Evropske unije. Več o tem: Evropska komisija (2017) Analysis and comparative review of equality data collection practices in the European Union: Equality data indicators: Methodological approach, str. 49. Dostopno na: https://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?action=display&doc_id=45793

54 Podrobnejša analiza razlogov za potrebo po podatki o enakopravnosti, enaki obravnavi in enakih možnostih v: Evropska komisija (2016) European Handbook on Equality Data, str. 19–22. Dostopno na: https://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?action=display&doc_id=43205.

55 Kot na primer: uvodna izjava št. 15 Direktive Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost. Dostopno na: EUR-Lex - 32000L0043 - EN - EUR-Lex (europa.eu)

2. Spremljanja in nadzora uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin. ZVarD v šesti alineji 21. člena Zagovorniku nalaga spremljanje splošnega stanja v državi na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami. Dosledno izvajanje te naloge je za Zagovornika brez ustreznih podatkov o enakopravnosti, enaki obravnavi in enakih možnostih skorajda nemogoče in lahko temelji zgolj na parcialni in nereprezentativni sliki dejanskega stanja, pri čemer izstopajo nekatere skupine oseb z določeno osebno okoliščino (npr. spolna identiteta, veroizpoved, etnična pripadnost, spolna usmerjenost) o položaju katerih praktično ni podatkov. Odsotnost teh podatkov onemogoča tudi spremljanje izvajanja mednarodnih obveznosti Slovenije po številnih konvencijah o človekovih pravicah v okviru različnih mednarodnih mehanizmov pod okriljem Organizacije združenih narodov in Sveta Evrope.
3. Oblikovanja in izvajanja javnih politik varstva pred diskriminacijo in spodbujanja enakopravnosti, enake obravnave in enakih možnosti. V skladu s 14. členom ZVarD morajo državni organi, lokalne skupnosti, samoupravne narodne skupnosti in nosilci javnih pooblastil na svojem področju, v okviru svojih pristojnosti ustvarjati pogoje za enako obravnavanje vseh oseb, ne glede na katero koli osebno okoliščino, z ozaveščanjem in spremljanjem položaja na tem področju ter z ukrepi normativne in politične narave.
4. Sprejemanja in izvajanja posebnih ukrepov za zagotavljanje enakopravnosti, enake obravnave in enakih možnosti. V skladu s 17. in 18. členom ZVarD lahko akterji javnega in zasebnega sektorja sprejemajo posebne ukrepe, s katerimi se zagotovi ugodnejša obravnava oseb ali skupin oseb, ki so pri dostopu do določenih pravic v manj ugodnem položaju. Takšni ukrepi morajo biti v skladu z zakonskimi določbami utemeljeni na analizi, njihovo izvajanje se mora redno spremljati, prav tako pa se morajo ukrepi prenehati izvajati, ko dosežejo svoj cilj. Pomanjkanje kakovostnih podatkov o enakosti onemogoča Zagovorniku, da bi državnim bistvenim subjektom v skladu z ZVarD priporočil sprejemanje ustreznih posebnih (in drugih) ukrepov.

V letu 2022 je Zagovornik izvedel šest neodvisnih raziskav, in sicer:

- Analiza glede pogojev in meril pri dodeljevanju neprofitnih stanovanj,
- Analiza izkušenj različnih verskih skupnosti v družbi,
- Javnomnenjska raziskava o diskriminaciji v Sloveniji v letu 2022.

Tri kvalitativne raziskave z metodo fokusnih skupin na naslednje teme:

- Vključenost Romov v izobraževanje,
- Vključenost Romov v zaposlovanje,
- Dostop do osebnega zdravnika.

12.2 Posebno poročilo Dostopnost srednjih šol za gibalno ovirane

ZVarD med področja družbenega življenja, na katerih je diskriminacija prepovedana, uvršča tudi področje vzgoje in izobraževanja. Med osebne okoliščine, zaradi katerih nihče ne sme biti neenako ali slabše obravnavan, ZVarD uvršča tudi invalidnost.

Ljudem z invalidnostmi morajo biti zagotovljene enake možnosti pri dostopu do izobraževanja. Po Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov (ZIMI) je treba za ljudi z invalidnostmi zagotoviti prilagoditve objektov v javni rabi, med katere sodijo tudi srednje šole. Skladno z 38. členom ZIMI je treba take primerne prilagoditve zagotoviti najpozneje do 11. 12. 2025.

Zagovornik je obravnaval primer gibalno oviranega devetošolca, ki se je želel vpisati na eno od gimnazij, vendar se zanjo nato ni odločil zaradi nedostopnosti šole za gibalno ovirane. Zagovornik je ob obravnavi tega primera ugotovil, da so podatki glede dostopnosti srednjih šol za gibalno ovirane dijake v Sloveniji pomanjkljivi. Predvsem pa, da niso vse srednje šole dostopne za gibalno ovirane dijake, čeprav morajo biti srednje šole kot javni objekti dostopni vsem ljudem, ne glede na morebitno trajno ali začasno oviranost.

V okviru priprave tega posebnega poročila je Zagovornik zbral informacije o fizični, prostorski oziroma arhitektonski dostopnosti srednjih šol za gibalno ovirane dijake. Pristojnim priporoča, kaj je treba narediti, da bodo lahko šole opravile primerne prilagoditve, kot to določa zakon.

Zagovornikovo poročilo se primarno nanaša na gibalno ovirane dijake. Gibalna oviranost je širok pojem, saj se lahko pri posamezniku kaže v različnih oblikah, različni so tudi vzroki zanjo. Zagovornik se je v svojih poizvedbah osredotočil predvsem na dijake s težjo gibalno oviranostjo, ki uporabljajo ročni voziček ali elektromotorni voziček. Če so srednje šole dostopne za težje gibalno ovirane dijake, so namreč dostopne tudi za tiste z blažjimi gibalnimi oviranostmi. Iz podatkov, ki jih je Zagovornik zbral s poizvedbami pri srednjih šolah, izhaja, da se je v zadnjem desetletju šolalo skupaj več kot 800 gibalno oviranih dijakov. Po podatkih Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport je bilo v šolskem letu 2019/2020 v srednje šole vpisanih 57 gibalno oviranih dijakov.

Pogosto pojasnilo srednjih šol na Zagovornikovo poizvedbo je bilo, da še niso imele primera vpisa gibalno oviranega dijaka in zato niso odpravile arhitektonskih ovir. Zagovornik poudarja, da so šole dolžne zagotoviti dostopnost in da jo morajo zagotoviti vnaprej, torej ne glede na to, ali imajo vpisane dijake s posebnimi potrebami oziroma ali lahko pričakujejo vpis takega otroka.

Zagovornik poudarja tudi, da je treba zagotoviti dostopnost vsem in da se ta obveznost nanaša na vse vrste invalidnosti, tudičasne. Torej ne gre le za položaj dijakov s posebnimi potrebami in tistih, ki na priznanje takega statusa še čakajo, temveč vseh ljudi, ki jih lahko nedostopnost šol zadeva oziroma jim lahko povzroča težave pri gibanju. Sem sodijo zaposleni, starši, starši z otroškimi vozički, babice in dedki ter drugi obiskovalci šol, ki prav tako potrebujejo prostorske prilagoditve. V tem pogledu govorimo o univerzalnem oblikovanju.

Iz odgovorov na poizvedbe Zagovornika in iz drugih proučenih gradiv so se pri zagotavljanju dostopnosti srednjih šol pokazali naslednji izzivi:

1. Šole je treba prostorsko prilagoditi tako, da bodo lahko v izobraževalni proces vključile vse otroke z invalidnostmi, tudi gibalno ovirane. V večini primerov je vključujoče izobraževanje zanje koristnejše, kot bi bilo šolanje v posebnih šolah.
2. Dijakom z invalidnostmi je treba zagotoviti vključevanje v programe izobraževanja v okolju, v katerem živijo. Le tako so lahko njihove možnosti enakega dostopa do izobraževanja primerljive z drugimi dijaki.
3. Obstoječi javno dostopni podatki glede dostopnosti srednjih šol so nepopolni.
4. Dostopnost srednjih šol v Sloveniji je zelo omejena. Le 26 odstotkov objektov vseh srednjih šol v Sloveniji ima zagotovljene vse pogoje za vključitev gibalno oviranih ljudi v izobraževalni proces. Zaznati je tudi razlike med statističnimi regijami, saj je v nekaterih polno dostopna le ena srednja šola ali so celo brez polno dostopne šole.
5. Med razlogi za nedostopnost so srednje šole največkrat navedle, da nimajo denarja za posege v stavbe. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport izvaja zakonsko obveznost investicijskega vzdrževanja in obnove šol na podlagi letnih pozivov, ki pa ne omogočajo financiranja investicijsko-vzdrževalnih del na objektih in opremi srednjih šol za izboljšanje prostorske dostopnosti šol (razen če to po naključju sovпада z zahtevo neizpolnjevanja bistvenih zahtev objekta).
6. Do zdaj v Sloveniji še nismo uporabili evropskih sredstev za namene izboljšanja prostorske dostopnosti šol, čeprav bi jih lahko.
7. Vzroki za nedostopnost niso vedno le finančni, temveč so povezani tudi z nepoznavanjem potreb ljudi z invalidnostmi, včasih tudi z nepoznavanjem zakonodaje.
8. ZIMI določa skrajne roke za prilagoditev obstoječih objektov v javni rabi ljudem z invalidnostmi, torej tudi srednjih šol. Ta rok poteče 11. 12. 2025. Iz odgovorov na poizvedbe Zagovornika sklepamo, da se ta skrajni rok približuje brez vidnih (pospešenih) naporov za odpravo ovir.
9. Čeprav ZIMI določa skrajne roke za prilagoditev obstoječih objektov v javni rabi, na tem področju ne določa inšpekcijske pristojnosti. Uveljavljanje pravic je zdaj prepuščeno predvsem samim ljudem z invalidnostmi. Težava so tudi zakonske izjeme od dolžnosti prilagoditev, ki so nedoločne in nejasne.

Zagovornik je priporočila izdal Vladi Republike Slovenije, Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport ter Ministrstvu za okolje in prostor, pri čemer je izhajal iz informacij, prejetih v odgovorih na poizvedbe, in informacij iz drugih javno dostopnih virov.

Zagovornik je 19. oktobra 2022 v Hiši Evropske Unije z namenom spodbujanja javne razprave o ukrepih za izboljšanje enakih možnosti gibalno oviranih ljudi na področju izobraževanja, organiziral okroglo mizo. Na dogodku so dejavno sodelovali predstavniki ministrstev in izobraževalnih ustanov, ki so naslovniki Zagovornikovih priporočil. Udeležili so se ga tudi predstavniki nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo s pravicami in položajem gibalno oviranih ljudi, in drugi zainteresirani.⁵⁶

Celotno posebno poročilo je dostopno na spletni strani Zagovornika.⁵⁷

⁵⁶ Več o dogodku je dostopno na: <https://zagovornik.si/zagovornik-na-okroglih-mizah-o-polozaju-gluhih-v-izobrazevanju-in-dostopnosti-srednjih-sol-za-gibalno-ovirane/>.

⁵⁷ Dostopno na: <https://www.zagovornik.si/posebna-porocila/>.

12.3 Analiza o pogojih in merilih pri dodeljevanju neprofitnih stanovanj

Zagovornik je v letu 2022 na podlagi 14. in 78. člena Ustave in 2. člena ZVarD izvedel analizo o pogojih in merilih pri dodeljevanju neprofitnih stanovanj v mestnih občinah. Številni razlogi so privedli do tega, da »primanjkuje stanovanj na lokacijah, kjer je povpraševanje po stanovanjih največje; primanjkuje najemnih stanovanj, zlasti tistih, ki bi ranljivejšim skupinam omogočila reševanje stanovanjskega problema; veljavna zakonodaja ne podpira razvoja najemnega trga itn.«⁵⁸ Splošno pomanjkanje zlasti najemnih stanovanj povečuje neenakost in hkrati postavlja v neenak položaj določene skupine ljudi. Med njimi so predvsem manj premožni, mladi, starejši/upokojenci, določene oblike gospodinjstev in družin (npr. samohranilci, velike družine), ljudje v določenem družbenem položaju (npr. brezdomci), ljudje z invalidnostmi in tujci.

Ker je potreba po stanovanjih splošno prepoznana in v javnosti pogosto obravnavana tema, se je Zagovornik v tej analizi osredotočil na poseben vidik dostopnosti stanovanj – na pogoje za dostop do neprofitnih stanovanj. Na te je Zagovornik že opozoril ob spremembah in dopolnitvah Stanovanjskega zakona, ko je v letih 2020⁵⁹ in 2021⁶⁰ dal priporočila Ministrstvu za okolje in prostor.

Za potrebe priprave analize je Zagovornik vsem mestnim občinam in njihovim stanovanjskim skladom poslal poizvedbe, s katerimi je pridobil informacije o razpisih za neprofitna stanovanja, zaznavanju težav zaradi trenutne zakonske ureditve, stališčih in primerih dobrih praks.

Na podlagi zbranih informacij je Zagovornik analiziral primernost trenutne ureditve sistema dodeljevanja javnih najemnih stanovanj s poudarkom na pogojih in merilih za dostop do njih z vidika varstva pred diskriminacijo skupin ljudi z določeno osebno okoliščino oziroma ranljivih skupin.

Zagovornik je v okviru analize preveril ureditev področja varstva pred diskriminacijo v povezavi z dostopnostjo neprofitnih stanovanj z vidika mednarodnega in nacionalnega prava. Na podlagi informacij, zbranih s pomočjo poizvedb in s pomočjo drugih virov, je Zagovornik opredelil več izzivov. Pravica do najema neprofitnega stanovanja je neučinkovito zakonsko urejena. Omejevanje pravice do neprofitnega stanovanja tudi glede na osebne okoliščine prosilcev ni primerno utemeljeno in podprto z analizami. Učinki obstoječe ureditve niso jasni, saj ni jasno, na podlagi katerih meril so izbrani prosilci. Zagovornik je proučil, ali pogoji za dostop do neprofitnega stanovanja sledijo namenu zagotavljanja enakih možnosti za rešitev stanovanjskega vprašanja oziroma ali so določeni na nediskriminatoren način. Z vidika varstva pred diskriminacijo so problematična tudi merila oziroma določene prednostne kategorije prosilcev za najem neprofitnega stanovanja.

Zagovornik bo izsledke te analize uporabil pri nadaljnjem delu.

⁵⁸ Resolucija o nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2025.

⁵⁹ Priporočilo Zagovornika načela enakosti glede osnutka Zakona o spremembah in dopolnitvah stanovanjskega zakona z dne 18. 8. 2020 (0709-62/2020/1). Dostopno na: <https://www.zagovornik.si/priporocila/>

⁶⁰ Priporočilo Zagovornika načela enakosti glede Predloga zakona o spremembah in dopolnitvah Stanovanjskega zakona, EPA: 1621 – VIII z dne 26. 3. 2021 (0709-62/2020/2). Dostopno na: <https://www.zagovornik.si/priporocila/>

12.4 Analiza izkušenj različnih verskih skupnosti v družbi

Prepoved diskriminacije zaradi vere pomeni, da nihče ne sme biti diskriminiran zaradi svojega verskega prepričanja, pripadnosti ali nepripadnosti določeni veri, morebitni spremembi svojega verskega prepričanja, ker ne veruje, ker verovanje kot tako zavrača, ali ker se o teh vprašanjih ne želi izrekat. ⁶¹ Diskriminacijo zaradi vere prepovedujejo Ustava, ZVarD, Zakon o verski svobodi in drugi področni zakoni, ⁶² pa tudi obveznosti Republike Slovenije po mednarodnem pravu.

Analiza je osvetlila položaj pripadnikov verskih skupnosti na področjih zaposlovanja in dela, vzgoje in izobraževanja, zdravstvenega varstva, sovražnega govora in poročanja medijev ter odnosa države do verskih skupnosti v smislu zagotavljanja enakega obravnavanja in varstva pred diskriminacijo.

Zagovornik je opravil tri pisne poizvedbe pri verskih skupnostih, stroki, državnih organih ter organizacijah civilne družbe, ki so podlaga za pripravo posebnega poročila, in sicer:

- eno poizvedbo glede zabeleženih poškodovanj verskih objektov in drugih oblik nestrpnosti
- dve poizvedbi glede zaznane neenake obravnave pripadnikov verskih skupnosti in njihovih izkušenj z diskriminacijo zaradi osebne okoliščine vere.

Zagovornik se je osredotočil na položaj pripadnikov verskih skupnosti glede zaznane slabše obravnave. To pomeni, da se poizvedbe niso nanašale na pojave diskriminacije ali izražanja nestrpnosti do ateistov, agnostikov, humanistov (v smislu svetovnonazorskega prepričanja) ali oseb, ki se o verskih oziroma tovrstnih svetovnonazorskih vprašanjih ne želijo izrekat.

Ključne ugotovitve, ki izhajajo iz izvedene poizvedbe glede zabeleženih poškodovanj verskih objektov in drugih oblik nestrpnosti, so, da so tri od petih verskih skupnosti, ki so na Zagovornikovo poizvedbo odgovorile, poročale o primerih poškodovanj verskih objektov. Iz izvedene poizvedbe glede zaznanih izkušenj pripadnikov verskih skupnosti z diskriminacijo zaradi vere pa izhaja, da verske skupnosti zaznavajo diskriminatorne prakse na različnih področjih družbenega življenja, in sicer najbolj pogosto na področjih zaposlovanja in dela, vzgoje in izobraževanja, zdravstvenega varstva, sovražnega govora in poročanja medijev ter odnosa države do verskih skupnosti.

Zagovornik bo izsledke te analize uporabil pri nadaljnjem delu.

⁶¹ Evropsko sodišče za človekove pravice je v več sodbah navedlo, da država ne more predpisati, kaj pomeni vera ali prepričanje, ter da ti pojmi ščitijo »ateiste, agnostike, skeptike in neopredeljene osebe« ter s tem tiste, ki se odločijo, »da sprejmejo verska prepričanja ali ne in se versko udeležujejo ali ne«. Povzeto po publikaciji: Council of Europe, European Court of Human Rights, European Union Agency for Fundamental Rights, Priročnik o evropskem protidiskriminacijskem pravu: izdaja iz leta 2018, Publications Office, 2019. Dostopno na: <https://data.europa.eu/doi/10.2811/161884>.

⁶² Prepoved diskriminacije urejajo tudi področni zakoni npr. Zakon o delovnih razmerjih, Zakon o pacientovih pravicah.

12.5 Raziskava o diskriminaciji v Sloveniji v letu 2022

12.5.1 O javnomnenjski raziskavi

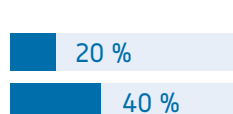
Zagovornik je v letu 2022 izvedel javnomnenjsko raziskavo z naslovom Raziskava o diskriminaciji v Sloveniji v letu 2022 (javnomenjska raziskava) z namenom spremljanja trendov glede diskriminacije v širši javnosti. Gre za nadgradnjo raziskav »Percepcija diskriminacije v Sloveniji — raziskava javnega mnenja v letu 2017« in »Dojemanje in izkušnje z diskriminacijo v Sloveniji v letu 2020«.

Namen javnomnenjske raziskave je bil pridobiti vpogled v stališča in izkušnje ljudi glede diskriminacije kakor tudi oceno prepoznavnosti Zagovornika. Zato je z zunanjim izvajalcem pripravil poseben vprašalnik, anketiranje pa je izvedel Inštitut za raziskovanje trga in medijev Mediana, d. o. o. Raziskovalna metoda je bila kombinacija računalniško podprtega telefonskega anketiranja in računalniško podprtega spletnega anketiranja. Anketiranje se je izvajalo od 19. do 29. septembra 2022.

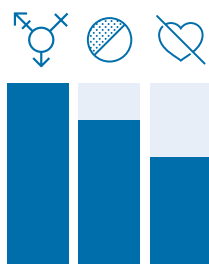
Vzorčni okvir so bili prebivalci Slovenije, splošna populacija v starosti od 18 do 75 let. Raziskava je reprezentativna po spolu, starosti, regiji in izobrazbi; izvedena je bila na vzorcu 1.006 oseb.

12.5.2 Dojemanje in izkušnje z diskriminacijo ter poznavanje Zagovornika

Anketiranci so odgovarjali na različna vprašanja povezana z dojemanjem in izkušnjami z diskriminacijo. Ključne ugotovitve teh vprašanj in deloma tudi primerjava z rezultati javnomnenjskih raziskav iz let 2017 in 2020, kjer je bilo to zaradi metodologije mogoče, so:

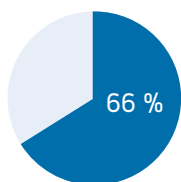

Petina prebivalcev Slovenije je v letu 2022 uvrstila diskriminacijo med bolj razširjene težave v državi, blizu 40 odstotkov pa enakovredno drugim težavam. Za tretjino prebivalcev je bila diskriminacija manj pomembna od drugih izzivov. Ta delež se od leta 2017 nekoliko povečuje.

Za prebivalce Slovenije je v letu 2022 diskriminacija najpogosteje pomenila neenako obravnavanje ljudi zaradi njihovega spola, pa tudi zaradi barve kože in na splošno. Neenako obravnavanje zaradi barve kože je kot razlog za diskriminacijo navedel manjši delež prebivalcev kot v letu 2020. Pojavili pa so se novi vidiki razumevanja diskriminacije: nestrpnost, nerazumevanje, zatiranje in sovražnost, med manj pogostimi pa tudi predsodki in stereotipi. Več opredelitev diskriminacije kot v letu 2020 se je nanašalo na poniževanje in podcenjevanje, prikrajšanost, kršenje pravic in neenako obravnavo zaradi prepričanja.

Po mnenju dveh tretjin prebivalcev Slovenije je bila diskriminacija v letu 2022 najbolj razširjena na področju zaposlovanja in dela, sledijo pa področja socialnega varstva, policijskih postopkov, pravosodja in najema nepremičnin, razen zadnjega vsi v manjši meri kot v letu 2020. Razmeroma visok delež zaznane diskriminacije je bil tudi na področjih zdravstvenega varstva in medijev.

Po mnenju prebivalcev Slovenije so bili v letu 2022 med skupinami ljudi, ki so bile najpogosteje tarča diskriminacije, tujci in revni ljudje, in sicer pogosteje kot v primerjavi z letom 2020. Sledile so ženske in istospolno usmerjeni, ki so bili sicer skupaj z Romi v letu 2020 najpogosteje navedeni kot tarče diskriminacije. Rome je kot pogosto tarčo diskriminacije navedlo manj anketirancev v primerjavi z letom 2020. V manjši meri kot leta 2020 so bili kot tarče diskriminacije navedeni tudi priseljenci, begunci, narodnostne manjšine, muslimani in transspolne osebe.

Prebivalci Slovenije so kot najpogostejši razlog za diskriminacijo v letu 2022 navajali narodnost, raso ali etnično poreklo ter spolno usmerjenost, vendar v manjšem deležu kot leta 2020. Pogosto navajani razlogi za diskriminacijo so bili vera, družbeni položaj, invalidnost, starost in državljanstvo, manj pogosto pa politično prepričanje.

Diskriminacijo so po mnenju prebivalcev Slovenije v letu 2022 najpogosteje vršili posamezniki. Sledili so jim delodajalci zasebnega sektorja, politiki in nadrejeni na splošno. Razen zadnje so bile navedene skupine redkeje navedene kot kršitelji v primerjavi z letom 2020. Redkeje so bili v letu 2022 kot kršitelji navedeni vlada, delodajalci javnega sektorja in državne organizacije. V primerjavi z letom 2020 so anketiranci navedli nove skupine kršiteljev, kot so javni uslužbenci, učitelji ter zaposleni v zdravstvu.

Zelo malo diskriminiranih, nadlegovanih in spolno nadlegovanih anketirancev raziskave iz leta 2022 se je odločilo ukrepati. Ključne ovire za to, kot so jih navedli prebivalci Slovenije, so bili vdanost v usodo, do neke mere tudi strah pred postopki ali poslabšanjem njihovega položaja, manj pogost razlog pa nepoznavanje organov, ki bi jim lahko nudili podporo, ali nepoznavanje njihovih pravic.

10%

Ob morebitni diskriminaciji bi se v letu 2022 na Zagovornika obrnila desetina prebivalcev Slovenije, kar je enak delež kot v letih 2020 in 2017. Še vedno bi se največ prebivalcev ob morebitni diskriminaciji obrnilo na policijo ali svojce, okrog tretjina pa na varuha človekovih pravic.

Zagovornik je imel v letu 2022 v primerjavi s podatki iz preteklih raziskav iz let 2020 in 2017 večjo vidnost in prepoznavnost, prav tako se je povečalo zadovoljstvo z njegovim delom.

12.6 Kvalitativne raziskave z metodo fokusnih skupin in polstrukturiranih intervjujev

12.6.1 Vključevanje Romov v izobraževanje

Namen raziskave je bil osvetliti položaj romskih otrok na področju izobraževanja, njihovo motivacijo za šolsko delo, ovire, s katerimi se soočajo pri vključevanju v izobraževanje, ter opredeliti primere dobrih praks na tem področju.

Kvalitativna raziskava je bila opravljena z metodo fokusnih skupin. Fokusna skupina je bila izvedena 10. novembra 2022.

Fokusne skupine se je udeležilo devet ljudi. Udeleženci so bili predstavniki vrtcev, šol, svetovalne stroke, državnih organov in raziskovalnih ustanov, ki se poklicno ukvarjajo z izobraževanjem, pomočjo ali raziskovanjem področja vključevanja Romov v izobraževanje.

Ključne ovire pri vključevanju Romov v izobraževanje, kot so jih navajali udeleženci fokusne skupine, so:

1. Največja ovira pri vključevanju Romov v izobraževanje je to, da ti pogosto ne vidijo smiselne povezave med izobrazbo in večjo kakovostjo življenja. Zato je podpora družine in ožjega socialnega okolja izobraževanju romskih otrok nizka.
2. K pomanjkanju podpore družine in ožjega socialnega okolja pri izobraževanju romskih otrok prispevata strah in nezaupanje vzgojno-izobraževalnim institucijam. Izkušnje staršev s šolami so pogosto slabe, vrstniško sprejemanje Romov v šolah je slabše, zato je tudi odpor do izobraževanja večji.
3. Udeleženci, predvsem iz jugovzhodnega dela države, opozarjajo tudi na porast nestrpnosti do Romov ter na neformalne pritiske staršev po ločevanju med romskimi in neromskimi otroki. Taka naravnost se prenaša na romske otroke, predvsem v višjih razredih, kar vpliva na njihovo vključenost v šolah.
4. Osip romskih otrok v šolah je lahko povezan tudi z manjšimi pričakovanji učiteljev do njih. Čeprav bi ti lahko dosegli več, česar si pogosto tudi želijo, se učitelji pogosto zadovoljijo z njihovim minimalnim znanjem in s tem posredno (nehote) zmanjšajo motivacijo teh otrok.
5. Učitelji in drugi zaposleni v izobraževalnih ustanovah nimajo dovolj ustreznih kompetenc za vključevanje vseh ranljivih skupin, ne le Romov, v izobraževalni proces.
6. Odrasli Romi težko pridobijo formalno izobrazbo, ker so izobraževalni programi zanje preveč zahtevni.

7. Finančne spodbude so za Rome pomembne pri odločitvi za nadaljevanje izobraževanja oziroma izstop iz rednega izobraževalnega sistema. Na primer, številni romski učenci se po 6. razredu odločijo, da bodo zaključili šolanje z namenom, da ga bodo nadaljevali po polnoletnosti, ko za to dobijo finančno spodbudo.
8. Neustrezne bivanjske razmere pomembno otežujejo ustrezno pripravo romskih otrok na šolanje in šolsko delo doma.
9. Nekateri udeleženci fokusne skupine so med epidemijo covid-19 na jugovzhodnem delu države opazili porast zgodnjih porok romskih mladoletnikov in nosečnosti ter posledično nekoliko večji osip v osnovni šoli, drugi udeleženci pa se s tem opažanjem niso strinjali.

12.6.2 Vključevanje Romov v zaposlovanje

Namen raziskave je bil osvetliti položaj Romov na področju zaposlovanja in dela, zlasti preveriti vrednotenje, motivacijo za zaposlitev in trenutno stanje.

Kvalitativna raziskava je bila opravljena z metodo fokusnih skupin. Fokusna skupina je bila izvedena 10. novembra 2022.

Fokusne skupine se je udeležilo osem ljudi. Udeleženci so bili predstavniki zavoda za zaposlovanje, drugih državnih organov, delodajalcev, izobraževalnih ustanov in nevladnih organizacij, ki se poklicno ukvarjajo z vključevanjem Romov v zaposlovanje.

Ključne ovire pri vključevanju Romov v zaposlovanje, kot so jih navajali udeleženci fokusne skupine, so:

1. Predsodki tako pri delodajalcih kot pri uporabnikih tržnih storitev so ključna ovira pri vključevanju Romov v zaposlovanje. Tudi Romi, ki so motivirani za zaposlovanje, velikokrat ne dobijo možnosti potegovati se za službo zaradi negativnega odnosa zaposlovalcev do njihovega porekla.
2. Delodajalci imajo dobre, vendar tudi slabe izkušnje z zaposlovanjem Romov zaradi pomanjkanja delovne etike. Tu gre za razhajanje med pričakovanji delodajalcev in širše družbe ter sposobnostmi in pripravljenostjo Romov, da se prilagodijo ustaljenim navadam, povezanih z opravljanjem dela.
3. Vsebine programov neformalnega usposabljanja, ki jih izvajajo v romskih centrih, niso prilagojene interesom Romov, zato je zanje manj zanimanja, posledično pa ti programi ne prispevajo k boljšim možnostim za njihovo zaposlitev.
4. Pogoji za opravljanje dela, ki so povezani s pridobljeno formalno izobrazbo, manj pa s kompetencami, onemogočajo zaposlovanje motiviranih Romov brez formalne izobrazbe. Tako, denimo, brez srednješolske izobrazbe ne morejo opraviti izpitov za upravljanje s stroji ali mehanizacijo, čeprav bi bili tega sposobni in željni. Enako velja tudi za opravljanje dela romskega pomočnika.

5. Oviro predstavlja tudi okvir socialnovarstvene in davčne politike, ki ohranja začarani krog revščine in odvisnosti Romov od socialnih transferjev, pa tudi dela na črno in kriminalitete. Zaradi slabših kompetenc in posledično slabo plačanih del Romi pogosto raje izberejo socialno podporo, saj jim država od plače sicer odtegne velik del za poplačilo kazni, dolgov in podobnega. Socialni transferji so v primeru številčnejših družin lahko višji od plače, kar je za nekatere spodbuda za zgodnje, včasih tudi mladoletne poroke in zgodnje materinstvo.

12.6.3 Dostop do osebnega zdravnika

Namen kvalitativne raziskave je bil preveriti komunikacijsko dostopnost do osebnih zdravnikov, prepoznati ovire in razloge za omejen ali slab dostop do osebnih zdravnikov in opredeliti možne posledice slabšega dostopa do zdravnikov.

Raziskava je bila opravljena z metodo fokusnih skupin in s polstrukturiranimi intervjuji. Fokusna skupina je bila izvedena 22. novembra 2022, polstrukturirani intervjuji pa med 22. in 24. novembrom 2022.

V fokusni skupini je sodelovalo devet ljudi, v individualnih intervjujih pa deset. Večina udeležencev so bili starejši (55 let in več), ljudje, ki slabo govorijo slovensko (tujci, priseljenci, manjšine), imajo kronična obolenja, imajo invalidnosti ali tisti, ki imajo težave v duševnem zdravju, za katere se pričakuje, da so slabše digitalno pismeni.

- **Ključne ovire**, kot so jih navajali udeleženci fokusne skupine in polstrukturiranih intervjujev, so:
 1. Omejevanje časa in načinov stika z osebnim zdravnikom (predvsem na digitalne kanale);
 2. Neznanje in/ali nezmožnost elektronskega komuniciranja z ambulantami osebnih zdravnikov;
 3. Odsotnost in pomanjkanje zdravstvenega osebja in
 4. Neprimeren odnos zdravstvenega osebja do pacientov.
- **Strategije reševanja oziroma ravnanja**, kot so jih navajali udeleženci fokusne skupine in polstrukturiranih intervjujev, so:
 1. Apatija,
 2. Čakanje,
 3. Samozdravljenje in zanikanje simptomov,
 4. Zatekanje v zasebno (samoplačniško) zdravljenje, tudi v tujini,
 5. Zatekanje v alternativne in komplementarne prakse zdravljenja,
 6. Odvisnost od pomoči bližnjih,
 7. Ukrepanje s prijavi pristojnim organom.

- **Posledice ovir**, ki so jih izpostavili udeleženci fokusne skupine in polstrukturiranih intervjujev, so:
 1. Podaljšanje zdravljenja,
 2. Poslabšanje zdravstvenega stanja ali prehod v kronično obolenje ali invalidnosti,
 3. Jeza, razočaranje, nemoč, nezaupanje,
 4. Duševne stiske.

Po mnenju udeležencev lahko digitalizacija predstavlja izziv za starejše in za ljudi z invalidnostmi in omejitvami (npr. slepota, demenca, nepokretnost, slabo znanje slovenskega jezika). Težave se zaostrijo, ko pacienti ne morejo ali ne znajo uporabljati digitalnih načinov komuniciranja.

13 IZOBRAŽEVANJE, OZAVEŠČANJE IN OBVEŠČANJE

13.1 Vloga in pomen izobraževanja ter komunikacije

Z namenom izobraževanja, ozaveščanja in obveščanja splošne in izbranih ciljnih javnosti je Zagovornik načela enakosti (Zagovornik) v letu 2022 izvedel vrsto dejavnosti. Te dejavnosti po svoji vsebini in ciljih ustrezajo zakonskemu določilu **pete alineje 21. člena Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD)**, ki kot eno od nalog in pristojnosti Zagovornika opredeljuje ozaveščanje splošne javnosti o diskriminaciji in ukrepih za njeno preprečevanje.

Zagovornik pri svojem delu ugotavlja, da se kršitelji prepovedi diskriminacije včasih niti ne zavedajo, da so ravnali diskriminatorno. Ko so na prepovedano prakso opozorjeni, pa svoje ravnanje brez težav odpravijo.

Razumevanje in poznavanje, kaj je diskriminacija in kakšne posledice povzroča, se vsakič znova izkažeta za ključno orodje za njeno odpravo. Zato je med zakonsko določenimi nalogami Zagovornika tudi izobraževanje, ozaveščanje in obveščanje splošne in izbranih javnosti.

Nalogo izobraževanja in ozaveščanja o varstvu pred diskriminacijo in ukrepih za njeno preprečevanje je opravljal tudi z obveščanjem v medijih, z ažurnimi objavami na spletni strani Zagovornika in z objavami na spletnih družabnih omrežjih.

13.2 Izobraževanje

Izobraževanje na področjih zagotavljanja človekovih pravic in varstva pred diskriminacijo je temelj za njihovo spoštovanje. Zagovornik se je v letu 2022 osredotočil na izobraževanje zainteresirane javnosti, v tem okviru pa zlasti tistih, ki imajo možnost nadaljnjega, posrednega širjenja teh znanj in informacij po svojih kanalih do svojega članstva kot tudi do splošne javnosti. Ta prizadevanja so usmerjena k strokovnjakom, javnim uslužbencem, socialnim partnerjem in organizacijam v javnem sektorju, učiteljem, civilni družbi in nevladnim organizacijam.

V smislu neposrednega izobraževanja, torej sodelovanja s svojimi prispevki in predavanji so se zagovornik Miha Lobnik ali drugi zaposleni udeležili 12 dogodkov, deloma s pomočjo spletnih platform, deloma pa v živo. Ti dogodki so bili:

1. Predstavitve Zagovornika pri predmetu Marginalne družbene skupine, 5. februar 2022 in 30. maj 2022;
2. Predavanje na seminarju »HELP« za pravice oseb z invalidnostmi, 18. marec 2022;
3. Izobraževanje na Slovenskem kadrovskem kongresu, 7. april 2022;
4. Izobraževanje Zagovornika za udeležence študijskega obiska Slovenije na Sindikatu vzgoje in izobraževanja, 9. maj 2022;
5. Predstavitve dela Zagovornika na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru, 12. maj 2022;
6. Izobraževanje zaposlenih o oskrbi oseb z virusom HIV v domovih starejših občanov, 16. junij 2022;
7. Izobraževanje na strokovni ekskurziji mentorjev in študentov študijske smeri »Študije o invalidnosti in raznolikosti«, 16. junij 2022;
8. Izobraževanje na 21. dnevih poklicne in zaposlitvene rehabilitacije, 27. september 2022;
9. Izobraževanje učiteljev na osnovni šoli o delu Zagovornika in zakonodaji s področja preprečevanja diskriminacije, 10. in 24. november 2022;
10. Izobraževanje na dogodku TransMisija IX: depatologizirajte nas! v organizaciji TransAkcije, 15. november 2022;
11. Predavanje o pravnih pojmi na področju protidiskriminacijskega prava, 21. november 2022;
12. Izobraževanje študentk v organizaciji Kariernega centra Univerze v Mariboru, 13. december 2022.

Podrobnejši opisi izobraževalnih dejavnosti Zagovornika so umeščeni v [drugi del Rednega letnega poročila za leto 2022](#).

Foto: Slovenski kadrovski kongres

Foto: Slovenski kadrovski kongres

Zagovornik načela enakosti Miha Lobnik je na Slovenskem kadrovskem kongresu v Portorožu poudaril, da je spoštovanje in upravljanje raznolikosti zaposlenih priložnost tudi za podjetja in druge organizacije.

13.3 Ozaveščanje z organizacijo lastnih dogodkov

Zagovornik z organizacijo lastnih dogodkov skrbi za ozaveščanje splošne javnosti o diskriminaciji in ukrepih za njeno preprečevanje. V letu 2022 je Zagovornik organiziral **pet dogodkov**, namenjenih specifičnim javnostim. V okviru ozaveščanja je Zagovornik v letu 2022 začel tudi z izvajanjem EU projekta »Soočimo se z diskriminacijo – ustvarjajmo družbo enakih možnosti«.

Predstavitev delovanja Zagovornika tujim diplomatom v Sloveniji

Zagovornik načela enakosti Miha Lobnik je angleški prevod rednega letnega poročila na posebnem dogodku predal veleposlanicam, veleposlanikom in drugim predstavnikom tujih držav v Sloveniji.

Zagovornik je redno letno poročilo za leto 2021 prevedel tudi v angleški jezik. V angleščino prevedeno letno poročilo je zagovornik Miha Lobnik na posebnem dogodku, 14. junija 2022, predal veleposlanicam, veleposlanikom in drugim predstavnikom tujih držav v Sloveniji. Ob tem jim je predstavil razvoj, pristojnosti in delo Zagovornika. Dogodka so se udeležili veleposlanice in veleposlaniki, namestniki veleposlanikov in drugi predstavniki veleposlaništev Albanije, Avstrije, Bolgarije, Češke, Francije, Hrvaške, Kosova, Madžarske, Nizozemske, Poljske, Romunije, Španije in Velike Britanije.

EU-projekt »Soočimo se z diskriminacijo – ustvarjamo družbo enakih možnosti«

Zagovornik je 1. decembra 2022 začel z izvajanjem EU-projekta »Soočimo se z diskriminacijo – ustvarjamo družbo enakih možnosti«. Partnerji pri izvajanju projekta so Akademija za gledališče, radio, film in televizijo Univerze v Ljubljani, Skupnost občin Slovenije in Fundacija Prizma. V naslednjih dveh letih bo Zagovornik v okviru projekta vzpostavil učno platformo za množične odprte spletne tečaje, pripravil modularni program izobraževanja o diskriminaciji in izvedel kampanjo ozaveščanja o diskriminaciji. Cilj projekta je tudi izvedba izobraževanj o diskriminaciji za uslužbenke lokalne samouprave, ki bodo kot promotorji enakosti v praksi uveljavljali ustrezne načine obravnave strank.

Vrednost projekta je ocenjena na 440 tisoč evrov, pri čemer so izvajalci za 90 odstotkov predvidenih sredstev pridobili sofinanciranje iz Programa EU za državljane, enakost, pravice in vrednote.

Na okrogli mizi o položaju transspolnih ljudi v medicinskih in upravnih postopkih so sodelovali (od leve proti desni): Jure Trbič, državni sekretar na ministrstvu za javno upravo, dr. Polona Mozetič, sekretarka v kabinetu ministrice za notranje zadeve, moderatorka Jelena Aleksić, vodja oddelka pri Zagovorniku, Helena Valas, vodja sektorja na ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter dr. Ivan Eržen, strokovni direktor Nacionalnega inštituta za javno zdravje.

Na okrogli mizi o položaju interspolnih ljudi v medicinskih postopkih so sodelovali (z leve proti desni): Jerneja Turin s Centra za človekove pravice, ki deluje v okviru Varuha človekovih pravic, mag. Gorazd Kavšek, predstojnik Kliničnega oddelka za perinatologijo UKC Ljubljana, moderatorka Jelena Aleksić, vodja oddelka pri Zagovorniku, Aleš Ojsteršek, vodja Sektorja za razvoj izobraževanje na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport ter Mojca Kraševc, sekretarka v Direktoratu za pravno notranje zadeve na Ministrstvu za notranje zadeve.

Na okrogli mizi o položaju gluhih v izobraževalnem sistemu so sodelovali (od leve proti desni): Aleksandra Valančič iz Zveze ravnatelj in pomočnikov ravnatelj, Samo Rumež, direktor Centra za sluh in govor Maribor, Bernarda Kokalj, v. d. direktorice Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana, moderatorka Jelena Aleksić, vodja oddelka pri Zagovorniku, Tanja Dular iz direktorata za invalide na ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter dr. Boris Černilec, v. d. direktorja Direktorata za predšolsko vzgojo in osnovno šolstvo na ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport.

Na okrogli mizi o dostopnosti srednjih šol za gibalno ovirane so sodelovali (od leve proti desni): Dane Kastelic, predsednik Zveze paraplegikov Slovenije, Georgi Bangiev, generalni direktor Direktorata za prostor, graditev in stanovanja na Ministrstvu za okolje in prostor, moderatorka Jelena Aleksić, vodja oddelka pri Zagovorniku ter Mira Koren Mlačnik, vodja Sektorja za predšolsko in šolsko infrastrukturo na direktoratu za investicije Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport.

13.4 Ozaveščanje z udeležbo na dogodkih

Zagovornik s svojo udeležbo na različnih dogodkih in prireditvah ozavešča in obvešča udeležence o pomenu varstva pred diskriminacijo in spodbujanja enakopravnosti.

V letu 2022 je Zagovornik ozaveščal specifične javnosti na naslednjih 11 dogodkih:

1. Strokovni posvet o digitalnih pravicah mladih občinstev, 11. januar 2022;
2. Dogodek o obravnavi starejših med epidemijo covid-19 iz cikla Agon(ija) epidemije, 1. marec 2022;
3. Državljsko omizje, 15. marec 2022;
4. Konferenca Združenja upravnih delavcev Slovenije, 18. marec 2022;
5. Predstavitel priporočil mladih na področju preprečevanja diskriminacije in neenakosti v organizaciji Rdeče zore, 30. marec 2022;
6. Delavnica za ženske z migrantsko izkušnjo, 12. april 2022;
7. Seminar Slovenske univerzitetne športne zveze na temo diskriminacije med mladimi v športu, 21. junij 2022;
8. Strokovni posvet o Ureditvi statusa in pravic oseb z gluhoslepoto, 27. september 2022;
9. Festival za tretje življenjsko obdobje, 27. do 29. september 2022;
10. Predstavitel poročila PRESS za spodbujanje enakosti Romov v Sloveniji in na Slovaškem, 10. november 2022;
11. Nadaljevalni sestanek o izvajanju Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin v Sloveniji, 28. in 29. november 2022.

Podrobnejši opisi ozaveščevalnih aktivnosti Zagovornika so umeščeni v [drugi del Rednega letnega poročila za leto 2022](#).

Zagovornik se je v letu 2022 udeležil še 32 različnih dogodkov:

1. Posvet o paliativni oskrbi kot univerzalni temeljni storitvi, 21. februar 2022;
2. Predstavitel znanstvene monografije z naslovom Pravica do abortusa, 3. marec 2022;
3. Pogovor o knjigi z naslovom Razpiranje horizontov možnega, 8. marec 2022;
4. Zaključna razprava o projektu Naše mnenje šteje!, 29. marec 2022;
5. Usposabljanje na temo pregleda Zakona o splošnem upravnem postopku (ZUP), 7. april 2022;
6. Seminar o Strategiji za izboljšanje zaposljivosti in zaposlovanja Romov, 14. april 2022;
7. Delavnica o ukrepih za usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja v načrtih za enakost spolov v organizaciji ZRC SAZU, 20. april 2022;
8. Predavanje dr. Kristine Čufar o umetni inteligenci in avtomatizirani diskriminaciji, 13. maj 2022;
9. III. konferenca prava informacijske varnosti v Portorožu, 16. in 17. maj 2022;
10. Okrogla miza v okviru Dnevov medgeneracijskega sožitja, 23. maj 2022;

11. Fokusna skupina strokovnjakov na temo spletnega nasilja nad dekleti zaradi spola v organizaciji Fakultete za družbene vede, 24. maj 2022;
12. XXI. dnevi delovnega prava in socialne varnosti, 26. in 27. maj 2022;
13. Dogodek o opolnomočenju žensk v poslu, 31. maj 2022;
14. Strokovna konferenca o spolno občutljivi integraciji otrok priseljencev v vzgojno-izobraževalni proces, 1. junij 2022;
15. Novinarska konferenca in predstavitev knjig o interseksionalnosti v organizaciji Mirovnega inštituta, 30. junij 2022;
16. Spletni dogodek o najboljših rešitvah umetne inteligence na področju ciljev trajnostnega razvoja in inovacij, 5. julij 2022;
17. Evropska konferenca na področju politike in spola, 6. do 8. julij 2022;
18. VI. konferenca pokojninskega in invalidskega zavarovanja, 13. september 2022;
19. Strokovni programi v okviru Festivala za tretje življenjsko obdobje, 27. do 29. september 2022:
 - Jezik kot orodje vključenosti in krepitev moči – stroka naj se približa ljudem;
 - Od Madrida do Rima, od staranja k dolgoživosti: Ministrska konferenca Ekonomske komisije Združenih narodov za Evropo (Unece);
 - Kakšne spremembe bi morala prinesiti digitalna preobrazba v življenja starejših oseb in ranljivih skupin?;
 - Pomanjkanje kadrov pri izvajanju socialnovarstvenih storitev in programov za starejše in širše na področju socialnega varstva;
 - Gerontologija in geriatrija v starajoči se Sloveniji;
 - Dolgoživost – izziv za učenje, izobraževanje in raziskovanje (Znanje za blagostanje starejših);
20. Zaključni dogodek glede programa socialne aktivacije za Rominje, 30. september 2022;
21. Strokovni posvet o »zatiranju nenormativnosti in konverzivni terapiji«, 7. oktober 2022;
22. XLVIII. dnevi slovenskih pravnikov, 10. in 11. oktober 2022;
23. Projektna konferenca ob dnevu duševnega zdravja, 10. oktober 2022;
24. Predstavitev Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPPDFT-2) ter njegovi postopki izvajanja, 25. oktober 2022;
25. Predstavitev izbranih projektov nevladnih organizacij s področja enakosti spolov, 7. november 2022;
26. VI. nacionalna konferenca globalnega učenja Dekolonizacija vednosti, 17. november 2022;
27. Usposabljanje za vodenje ustne obravnave v upravnem postopku, 24. november 2022;
28. Zaključna konferenca projekta Zgodnja poklicna in zaposlitvena rehabilitacija v procesu vračanja na delo, 24. november 2022;
29. Nacionalna konferenca o preprečevanju in odzivanju na nasilje nad ženskami v Sloveniji, 25. november 2022;
30. Posveta o ureditvi neodvisnega telesa v skladu s 33. členom Konvencije o pravicah invalidov, 2. december 2022;
31. Zaključni dogodek Izboljšanje dostopnosti blaga in storitev za invalide z Evropsko kartico ugodnosti, 8. december 2022;
32. Slavnostni podpis Listine raznolikosti in tradicionalni dogodek ob praznovanju svetovnega dneva človekovih pravic, 9. december 2022.

13.5 Ozaveščanje Zagovornika z lastnimi gradivi

Zagovornik načrtuje različne ukrepe in aktivnosti, s katerimi izboljšuje svojo komunikacijsko dostopnost. Pri tem zasleduje dva ključna cilja. V prvi vrsti gre za odpravo (morebitnih) ovir, zlasti tistih v komunikaciji med Zagovornikom in potencialnimi strankami. Daljnosežnejši cilj pa je aktivno približati Zagovornika in njegove dejavnosti preprečevanja in odpravljanja diskriminacije ter spodbujanja enakosti raznim ciljnim skupinam, med njimi tudi osebam z različnimi invalidnostmi. To je tudi v skladu s Priporočili Evropske komisije o standardih za organe za enakost iz junija 2018 in Splošnimi priporočili Sveta Evrope o organih za načelo enakosti za boj proti rasizmu in nestrpnosti na nacionalni ravni iz februarja 2018.

Namen Zagovornika je podati informacije o ključnih vsebinah na prijazen in čim bolj razumljiv način, da bi bile dostopne čim širšemu krogu ljudi. To, da ljudje razumejo koncept diskriminacije in enakosti, da poznajo možnosti pravnega varstva v primeru diskriminacije in druge vsebine iz ZVarD, je pogoj za uspešno preprečevanje in odpravljanje diskriminacije.

Redno letno poročilo za leto 2021

- jezik: slovenščina
- naklada: 800 izvodov
- distribucija: 480 naslovnikov

Poslal ga je ministrstvu in drugim državnim organom, slovenskim veleposlaništvom v tujini, evropskim poslancem iz Slovenije, poslanskim skupinam v Državnem zboru, centrom za socialno delo, zavodom za zaposlovanje, upravnim enotam, sodiščem, knjižnicam, zagovornikom pacientovih pravic, drugim zdravstvenim ustanovam in organom, univerzam in univerzitetnim knjižnicam, gospodarskim organizacijam, zbornicam, sindikatom in nevladnim organizacijam.

Redno letno poročilo za leto 2021

- jezik: angleščina
- naklada: 250 izvodov
- distribucija: 106 naslovnikov

Angleški prevod je poslal Mreži evropskih organov za enakost – Equinetu, slovenskim veleposlaništvom v tujini, tujim veleposlaništvom v Sloveniji, evropskim poslancem iz Slovenije, Evropski komisiji, Evropskemu parlamentu in Svetu Evrope.

Redno letno poročilo za leto 2021

- jezik: italijanščina, madžarščina
- naklada: 300 izvodov (150 (ITA) + 150 (HUN))
- distribucija: 79 naslovnikov (41 (ITA) + 38 (HUN))

Redno letno poročilo v italijanskem in madžarskem jeziku je poslal poslancema italijanske in madžarske narodne skupnosti, veleposlanikoma Italije in Madžarske v Sloveniji, samoupravnim skupnostim, manjšinskim organizacijam, občinam in državnim organom, ki delujejo na dvojezičnem območju.

Posebno poročilo o dostopnosti srednjih šol za gibalno ovirane

- jezik: slovenščina + angleščina
- naklada: 400 izvodov
- distribucija: 323 naslovnikov (177 (SLO) + 146 (ANG))

V okviru spremljanja stanja na področju diskriminacije je Zagovornik v letu 2022 pripravil Posebno poročilo o dostopnosti srednjih šol za gibalno ovirane. Posebno poročilo je Zagovornik poslal Vladi, Predsedniku Republike, Državnemu zboru in Državnemu svetu, ministrstvu in drugim državnim organom, nevladnim organizacij, izobraževalnih ustanovam, nevladnim organizacijam ter novinarjem. Izdal je tudi prevod povzetka posebnega poročila o dostopnosti srednjih šol za gibalno ovirane v angleškem, italijanskem in madžarskem jeziku v elektronski obliki. Zagovornik je angleški prevod povzetka posebnega poročila Dostopnost srednjih šol za gibalno ovirane poslal vsem organom za enakost, ki so člani evropske mreže Equinet, Evropski komisiji, Evropskemu parlamentu, Svetu Evrope, OZN, OVSE, veleposlaništvom drugih držav v Republiki Sloveniji in različnim mednarodnim nevladnim organizacijam s področja invalidnosti.

Posebno poročilo o položaju transspolnih ljudi v postopkih medicinske potrditve spolne identitete in pravnega priznanja spola v Sloveniji

- jezik: slovenščina
- naklada: 250 izvodov
- distribucija: 98 naslovnikov

Zagovornik je s tem posebnim poročilom odločevalce in javnost opozoril na pomen spoštovanja človekovih pravic in enakih pravic ljudi, ki jim je bil ob rojstvu pripisan spol, s katerim se ne poistovetijo in ne odraža njihove spolne identitete. Posebno poročilo je Zagovornik poslal Vladi, Predsedniku Republike, Državnemu zboru in Državnemu svetu, ministrstvu in drugim državnim organom, zdravstvenim ustanovam, izobraževalnih ustanovam s področja zdravstva, nevladnim organizacijam ter novinarjem.

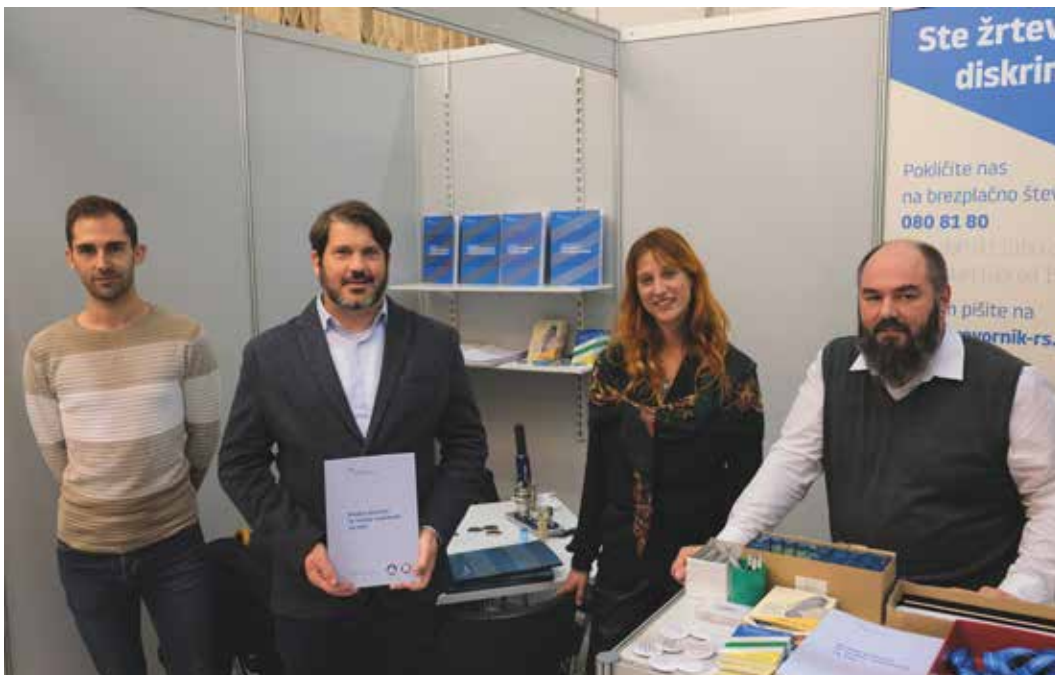
Zloženk »Recimo ne diskriminaciji starejših« in »Recimo ne diskriminaciji mladih«

- jezik: slovenščina
- naklada: 800 izvodov
- distribucija: 480 naslovnikov

Zagovornik je v letu 2022 pripravil tudi dve novi zloženk, in sicer »Recimo ne diskriminaciji starejših« in »Recimo ne diskriminaciji mladih«.

Festival za tretje življenjsko obdobje

Strokovni sodelavci Zagovornika so na razstavnem prostoru informirali, svetovali, ozaveščali in predstavljali delo organa. Poudarek je bil na informiranju udeležencev o možnostih varstva pred diskriminacijo na podlagi osebne okoliščine starosti. Na voljo so jim bili promocijski materiali Zagovornika, zloženska s predstavitvijo Zagovornika, obrazec za obravnavo diskriminacije, posebna poročila in letno poročilo Zagovornika.

Ekipe Zagovornika je na Festivalu za tretje življenjsko obdobje obiskovalkam in obiskovalcem predstavila delo in pristojnosti Zagovornika na področju varstva pred diskriminacijo starejših.

Otroški bazar

Strokovni sodelavci Zagovornika so prek igre in izdelovanja brošk otroke ozaveščali o pravici do enake obravnave in enakih možnosti, starše pa s pogovorom. Poudarek je bil na informiranju o možnosti varstva pred diskriminacijo na podlagi osebne okoliščine nosečnosti in starševstva. Starševstvo, nosečnost in skrb za družinske člane so namreč osebne okoliščine, ki so večkrat razlog za diskriminatorno obravnavo. Obiskovalcem so bili na voljo tudi promocijski materiali Zagovornika, zloženka s predstavitvijo Zagovornika, obrazec za obravnavo diskriminacije, posebna poročila in letno poročilo Zagovornika.

Na otroškem bazarju so otroci pravico do enake obravnave in enakih možnosti spoznavali preko igre, starši pa s pogovorom s svetovalci Zagovornika.

13.6 Obveščanje

Zagovornik o vseh svojih dejavnostih javnost obvešča na svoji spletni strani in omrežjih Facebook in Twitter ter z nastopi v medijih.

V letu 2021 je predstojnik Zagovornika Miha Lobnik nastopil v skupno devetih televizijskih, radijskih in spletnih oddajah.

Zagovornik je prejel 43 novinarskih vprašanj, ki so se nanašala na aktualne družbene teme, domnevne primere diskriminacije in zadeve, ki jih obravnava Zagovornik.

Pripravil je 65 sporočil za javnost, v katerih je predstavil obravnavane primere diskriminacije, ocene diskriminatornosti predpisov, priporočila, opravljene raziskave, posebna poročila in druge aktualne zadeve s področja dela organa.

Na spletni strani www.zagovornik.si je objavil 78 vesti o delu Zagovornika. Na spletni strani Zagovornik objavlja končane primere svetovanja strankam, anonimizirane primere postopkov ugotavljanja diskriminacije in ocenjevanja diskriminatornosti predpisov, priporočila, raziskave in druge izdelke.

14 SODELOVANJE S CIVILNO DRUŽBO

14.1 Izzivi diskriminacije z vidika organizacij civilne družbe

Nevladne organizacije, socialni partnerji in druge organizacije civilne družbe predstavljajo eno od oblik sodelovanja državljanov pri upravljanju javnih zadev. Številne izvajajo programe in projekte v javnem interesu na ključnih področjih zagotavljanja enakopravnosti, enakih možnosti ter varstva pred diskriminacijo. Organizacije civilne družbe zaznavajo probleme in potrebe v državi in družbi na individualni in sistemski ravni, in so pomembni povezovalci med posamezniki in javnimi strukturami. Prav tako pomembno prispevajo k učinkovitemu opozarjanju in odpiranju vprašanj glede enakega obravnavanja, varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin s pomočjo zagovorništva in neposredne pomoči diskriminiranim osebam.

Za Zagovornika so organizacije civilne družbe pomembni strateški partnerji pri spremljanju stanja na področju varstva pred diskriminacijo v državi (**21. člen ZVarD**) ter tudi pri oblikovanju rešitev in predlogov za izvedbo ukrepov.

V skladu s **15. členom ZVarD** Zagovornik pri oblikovanju rešitev in predlogov za doseganje namena zakona sodeluje z nevladnimi organizacijami, socialnimi partnerji in drugimi organizacijami civilne družbe, ki delujejo na področju enakega obravnavanja, varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin, varstva pred diskriminacijo ranljivih skupin ali pravne, socialne in druge pomoči diskriminiranim osebam.

Zagovornik je leta 2022 aktivno sodeloval z vsaj 90 organizacijami civilne družbe. Oblike sodelovanja so bile:

- Poizvedbe Zagovornika za pripravo raziskav, analiz in posebnih poročil (poizvedoval pri 57 nevladnih organizacijah);
- Odgovori Zagovornika na poizvedbe civilnodružbenih organizacij (osem poizvedb od petih nevladnih organizacij);
- Sestanek s civilnodružbenimi organizacijami;
- Aktivnosti informiranja, ozaveščanja in izobraževanja (sodeloval pri 14 dogodkih in organiziral štiri obsežnejše ozaveščevalne dogodke);
- Pisma podpore projektom civilnodružbenih organizacij (podprl šest projektov).

15 SODELOVANJE NA DRŽAVNI RAVNI

15.1 Vloga in pomen sodelovanja

Dejavnosti, ki so predstavljene v tem poglavju, zasledujejo več različnih ciljev, ki izhajajo iz pristojnosti in nalog Zagovornika načela enakosti (Zagovornik), določenih v Zakonu o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD).

Te dejavnosti so vezane predvsem na:

- Predstavljanje rednega letnega poročila o delu Zagovornika, ki ga skladno z 22. členom ZVarD vsako leto predloži Državnemu zboru, Državnemu svetu, predsedniku republike, Vladi, evropskim poslancem in drugim v državni upravi oziroma javnem sektorju;
- Spremljanje splošnega stanja v Republiki Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo (21. člen ZVarD), vključno z dialogom z institucijami države ter civilno družbo;
- Ozaveščanje splošne javnosti o diskriminaciji (21. člen ZVarD).

Najpogostejše oblike sodelovanja so bila srečanja s predstavniki države na najvišji ravni in sestanki delovne narave z ministri, državnimi sekretarji, drugimi predstavniki ministrstev in vladnih služb ter predstavniki drugih državnih organov. Na teh srečanjih je predstojnik Zagovornika predstavljal delo organa z rednim letnim poročilom za preteklo leto in s pomočjo skupnih tematik, ki sodijo v delovno področje različnih institucij in sodijo med pristojnosti Zagovornika.

15.2 Predsednik Republike Slovenije

Foto: Nebojša Tejić, STA

Zagovornik načela enakosti Miha Lobnik je delo in izdelke Zagovornika med prvimi predstavil predsedniku republike Borutu Pahorju. Ta je na srečanju izrazil željo, da bi Zagovornik enako uspešno in profesionalno deloval tudi v prihodnje.

Predstojnik organa za varstvo pred diskriminacijo, zagovornik načela enakosti Miha Lobnik, je 30. maja 2022 predsedniku republike Borutu Pahorju predal letno poročilo in predstavil delovanje Zagovornika v letu 2021. Seznanil ga je z najbolj perečimi izzivi s področja zagotavljanja enake obravnave in enakih možnosti.

Ob tem se mu je zahvalil za sodelovanje na 5. regionalni konferenci zagovornikov načela enakosti iz jugovzhodne Evrope, ki je oktobra 2021 potekala v Sloveniji in prispevala tudi k mednarodni prepoznavnosti institucije Zagovornika.

Predsednik Borut Pahor je poudaril, da je Zagovornik načela enakosti postal institucija, ki pomembno prispeva k družbi enakih možnosti. Z raznovrstnim delom, tudi na področju raziskovanja in ozaveščanja, je postal prepoznaven organ, ki ga ljudje spoštujejo in v javnosti uživa visok ugled. Zagovorniku in vsem njegovim sodelavcem se je zahvalil za odlično opravljeno delo ter jim zaželel, da bi enako uspešno in profesionalno delovali tudi v prihodnje.

15.3 Državni zbor Republike Slovenije

Foto: Matija Sušnik, Državni zbor

Predsednica državnega zbora mag. Urška Klakočar Zupančič je ob predaji rednega letnega poročila Zagovornika napovedala, da se bo zavzemala za to, da bomo v Sloveniji izkoreninili diskriminacijo.

Zagovornik načela enakosti Miha Lobnik je 27. maja 2022 predsednici Državnega zbora mag. Urški Klakočar Zupančič predal letno poročilo Zagovornika za leto 2021. Predstavil ji je razvoj in delovanje organa za varstvo pred diskriminacijo in nekatere primere, pri katerih je za zagotavljanje enake obravnave treba sprejeti systemske rešitve. Urška Klakočar Zupančič je napovedala, da se bo zavzemala za to, da bomo v Sloveniji izkoreninili diskriminacijo.

Zagovornik načela enakosti Miha Lobnik je 6. julija 2022 letno poročilo predstavil tudi poslancem, članom Odbora za delo, družino, socialne zadeve in invalide. Poslanci, ki so se oglasili k razpravi, so poudarili pomen ozaveščanja o diskriminaciji.

Na isti seji Odbora za delo, družino, socialne zadeve in invalide je zagovornik predstavil tudi dve posebni poročili, ki ju je organ pripravil v okviru spremljanja stanja na področju diskriminacije in ozaveščanja. To sta posebno poročilo o položaju gluhih v izobraževalnem sistemu in posebno poročilo o položaju transspolnih ljudi v postopkih medicinske potrditve spolne identitete in pravnega priznanja spola v Sloveniji.

Članom Odbora za delo, družino, socialne zadeve in invalide je zagovornik 8. decembra 2022 predstavil še posebno poročilo o dostopnosti srednjih šol za gibalno ovirane. Poslanci so poročilo pozdravili in se zavzeli za čimprejšnjo izpolnitev zavez o ureditvi dostopnosti objektov v javni rabi iz Zakona o izenačevanju možnosti invalidov.

15.4 Državni svet Republike Slovenije

Miha Lobnik je državnim svetnikom letno poročilo Zagovornika za leto 2021 predstavil 2. junija 2022 na seji Komisije Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide, nato pa še na plenarni seji Državnega sveta 8. junija 2022. Državni svetniki so pohvalili delo Zagovornika in ocenili, da je iz poročila in predstavitve letnega poročila opazen velik napredek pri delu tega državnega organa.

Podatek, da je v letu 2021 Zagovornik pomoč in podporo nudil 415 ljudem, kar je 151 osebam več kot v letu 2020, so poudarili kot dober pokazatelj tega, da postaja Zagovornik v slovenskem prostoru vse bolj prepoznan in da mu ljudje zaupajo.

Zagovornik načela enakosti Miha Lobnik je Državnemu svetu predstavil delo organa v preteklem letu. Državni svetniki so ocenili, da je iz rednega letnega poročila opazen napredek pri delu organa za varstvo pred diskriminacijo.

15.5 Vlada Republike Slovenije

Zagovornik načela enakosti Miha Lobnik se je 22. avgusta 2022 sestal s predsednikom Vlade dr. Robertom Golobom in mu predal letno poročilo za leto 2021. Predstavil mu je razvoj in delovanje organa za varstvo pred diskriminacijo in predstavil nekatere možnosti izboljšav na področju varstva pred diskriminacijo na sistemski ravni.

Po besedah dr. Roberta Goloba je Zagovornik načela enakosti institucija, ki pomembno prispeva k družbi enakih možnosti. Predsednik Vlade je dejal še, da podpira rešitve za odpravo več let trajajočih diskriminatornih praks, ki bodo prispevale k zmanjševanju neenakosti v Sloveniji.

Foto: Nebojša Tejić, STA

Predsednik vlade dr. Robert Golob je ob predstavitvi rednega letnega poročila Zagovornika poudaril, da je Zagovornik institucija, ki pomembno prispeva k družbi enakih možnosti.

V okviru srečanj z vladnimi predstavniki se je v letu 2022 zagovornik Miha Lobnik sestal z:

- ministrico za notranje zadeve Tatjano Bobnar;
- ministrico za pravosodje dr. Dominiko Švarc Pipan;
- ministrico za javno upravo Sanjo Ajanović Hovnik;
- ministrom za izobraževanje dr. Igorjem Papičem;
- ministrom za zdravje dr. Danijelom Bešičem Loredanom;
- državnim sekretarjem Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Simonom Maljevcem.

Podrobnejši opis sestankov in skupnih tem je predstavljen v [tretjem delu Rednega letnega poročila za leto 2022](#).

16 MEDNARODNO SODELOVANJE

16.1 Pravna podlaga in pomen mednarodnega sodelovanja

Mednarodno sodelovanje Zagovornika načela enakosti (Zagovornik) delno opredeljuje Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD), ki v **deveti alineji 21. člena** Zagovorniku določa nalogo zagotavljanja izmenjave razpoložljivih informacij o diskriminaciji z organi Evropske unije (EU). Zagovornikove aktivnosti na mednarodni ravni so sicer bistveno bolj obsežne in vključujejo:

- Sodelovanje v okviru različnih večstranskih organizacij;
- Izmenjavo informacij o najboljših protidiskriminacijskih praksah;
- Mednarodna izobraževanja o aktualnih izzivih varstva pred diskriminacijo;
- Skupno načrtovanje odgovorov na te izzive ter
- Sodelovanje z mednarodnimi mehanizmi za nadzor nad uresničevanjem mednarodnih obveznosti Republike Slovenije na področju varstva pred diskriminacijo in varstva človekovih pravic.

V okvir mednarodnega delovanja Zagovornika sodijo tudi dvostranske aktivnosti – srečanja z diplomatskimi predstavništvi drugih držav v Republiki Sloveniji ter s sorodnimi organi za enakost iz drugih držav. Pomen mednarodnega delovanja organov za enakost ter odgovornost držav članic EU, da jim takšno delovanje omogočijo, izpostavlja tudi priporočilo Evropske komisije (EK) o standardih za organe za enakost.⁶³

Mednarodno sodelovanje pomembno prispeva k prepoznavnosti institucije v širšem evropskem prostoru ter k razvoju slovenskega organa za enakost, tako na področju razvoja protidiskriminacijskega prava kot oblikovanja politik varstva pred diskriminacijo in spodbujanja enakosti.

V letu 2022 je Zagovornik izvedel 127 mednarodnih aktivnosti; udeležb na strokovnih posvetih, konferencah in drugih dogodkih v živo in po spletu ter izmenjav informacij. To vključuje:

- 11 srečanj v okviru delovnih skupin Evropske mreže organov za enakost – Equinet;
- 29 drugih dogodkov v organizaciji ali soorganizaciji Equineta;
- 13 dogodkov v okviru EU in organizacij pod njenim okriljem;
- štiri dogodke v okviru Sveta Evrope;
- 19 drugih mednarodnih strokovnih dogodkov in srečanj;
- 51 medsebojnih izmenjav informacij z namenom spremljanja področja varstva pred diskriminacijami in delovanja organov za enakost.

63 Priporočilo Komisije (EU) 2018/951 z dne 22. junija 2018 o standardih za organe za enakost, točka 1.3 (3).

16.2 Evropska mreža organov za enakost – Equinet

Mednarodna nevladna organizacija Evropska mreža organov za enakost – Equinet združuje 47 nacionalnih organov za enakost iz 37 evropskih držav. Ključni namen mreže je zagotavljati stalno izmenjavo informacij med članicami Equineta s ciljem medsebojnega učenja na podlagi dobrih praks in izzivov, s katerimi se organi za enakost srečujejo pri izpolnjevanju svojih mandatov.

Delovne skupine Equineta (Working Groups – WG) predstavljajo redna srečanja strokovnjakov nacionalnih organov za enakost, obravnavajo vprašanja o razvoju varstva pred diskriminacijo, vrzelih in potrebah za nadaljnje delo ter izmenjujejo informacije o primerih dobrih praks. V letu 2022 se je Zagovornik udeležil deset sestankov delovnih skupin:

Delovna skupina za oblikovanje politik

1. Srečanje, kjer je bila tema vključenost organov za enakost v izvajanje in spremljanje programov, ki se financirajo iz Evropskega strukturnega in investicijskega sklada, 29. april 2022.
2. Srečanje, kjer je razprava potekala zlasti o institutu razumne prilagoditve, ko ta ni vezana izključno na okoliščino invalidnosti, 14. oktober 2022.

Delovna skupina za pravo enakosti

1. Srečanje, kjer so člani predstavili vsebine, ki jih prepoznavajo kot pomembne in bi se jim Equinet podrobneje posvetil v letu 2023: sovražni govor na spletu, zaščita t. i. žvižgačev in problematika nadlegovanja, s katero se srečujejo osebe z invalidnostmi, 28. april 2022.
2. Srečanje, kjer je bila predstavljena uporaba različnih podatkov za dokazovanje diskriminacije v upravnih ali sodnih postopkih s poudarkom na prepoznavanju dobrih praks, izzivih na tem področju in izboljšanju poznavanja ustrezne sodne prakse Sodišča Evropske unije (EUCJ) in Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP), 26.–28. oktober 2022.

Delovna skupina za komunikacijske strategije

1. Sestanek o aktivnostih nacionalnih organov za enakost v prvem polletju in načrtovanih aktivnostih do konca leta 2022. V nadaljevanju so razpravljali o tem, kako posamezne države obravnavajo prebivalce Ukrajine, ki bežijo z vojnega območja in druge prosilce za mednarodno zaščito, 1. julij 2022.
2. Sestanek o novi pobudi Evropske komisije glede standardov za organe za enakost, 3. december 2022.

Delovna skupina za raziskave in zbiranje podatkov

1. Sestanek na temo delovnega načrta izdelave priročnika za zbiranje podatkov, 11. marec 2022.
2. Dva sestanka z namenom izmenjave informacij o dobrih praksah s področja zbiranja podatkov o enakopravnosti, enaki obravnavi in enakih možnostih ter predstavitvi novosti, povezanih z zakonskim urejanjem tega področja na ravni Evropske unije, 30. maj in 26. oktober 2022.

Equinetova skupina za standarde organov za enakost

1. Srečanje na katerem so udeleženci razpravljali o predlogu Evropske komisije za sprejem dveh novih direktiv, s katerimi bi se natančneje opredelile naloge organov za enakost, standardi za zagotavljanje njihove neodvisnosti in pogoji za učinkovito delo, 15. december 2022.

Seminarji in druge aktivnosti v okviru Equinet

V letu 2022 se je Zagovornik udeležil tudi 29 drugih dogodkov v okviru Equineta:

1. Izobraževanje na temo umetne inteligence v povezavi s človekovimi pravicami in diskriminacijo, 17. in 18. februar 2022;
2. Sestanek o potencialu organov za enakost pri vključevanju v delo Združenih narodov na področju staranja, 25. februar 2022;
3. Delavnica na temo boja proti antisemitizmu, 10. marec 2022;
4. Srečanje delovne skupine za zbiranje podatkov, 11. marec 2022;
5. Sestanek skupine Equineta s področja ekonomskih in socialnih pravic, 16. marec 2022;
6. Sestanek s članicami Equineta glede vojne v Ukrajini, 29. marec 2022;
7. Okrogla miza o razširitvi seznama osebnih okoliščin v času po epidemiji covid-19, 30. marec 2022;
8. Sestanek delovne skupine Equineta s področja pravnega položaja družin istospolnih partnerjev v čezmejnih situacijah, 6. april 2022;
9. Delavnica glede primerov brez identificirane diskriminirane osebe, 26. april 2022;
10. Dogodek ob evropskem mesecu raznolikosti, 29. april 2022;
11. Seminar o posebnih ukrepih za preprečevanje sistemske diskriminacije, 10. maj 2022;
12. Konferenca o vlogi organov za enakost pri podpiranju načrtovanja enakosti (equality planning) s strani javnih organov in zasebnih akterjev, 19. maj 2022;
13. Spletni seminar o vlogi teles za enakost pred nacionalnimi in evropskimi sodišči, 2. junij 2022;
14. Konferenca o vlogi organov za enakost v boju proti diskriminaciji na podlagi spola, 3. junij 2022;
15. Seminar na temo človekovih pravic in enakosti v času umetne inteligence, 7. junij 2022;
16. Razprava o obravnavi domnevne diskriminacije in sovražnega govora proti Rusom ter morebitnih družbenopolitičnih posledicah, 17. junij 2022;
17. Usposabljanje o raziskovanju enakopravnosti, enakih možnosti in enaki obravnavi težje dosegljivih skupin ljudi, 20. in 21. junij 2022;

18. Sestanek delovne skupine za invalidnost, 13. september 2022;
19. Delavnica o boju proti diskriminaciji in nestrpnosti do muslimanov, 15. in 16. september 2022;
20. XII. srečanje platforme evropskih institucij o socialnih in ekonomskih pravicah, 20. september 2022;
21. Delavnica o razumevanju skladov EU, 21. september 2022;
22. Srečanje skupine Equineta za ekonomske in socialne pravice, 10. oktober 2022;
23. Okrogla miza o vlogi o vlogi organov za enakost pri implementaciji Akcijskega načrta Evropskega stebra socialnih pravic, 11. oktober 2022;
24. Delavnica za boj proti rasizmu in diskriminaciji oseb afriškega porekla, 21. in 22. november 2022;
25. Seminar o preglednosti plač, 29 in 30. november 2022;
26. Izobraževanje na temo diskriminacije in umetne inteligence, 1. in 2. december 2022;
27. Drugo letno srečanje skupine Equineta na področju starosti, 5. december 2022;
28. Spletni seminar o izboljšanju zmogljivosti organov za enakost na področju psihosocialnih invalidnosti in duševnega zdravja, 6., 8. in 12. december 2022;
29. Sestanek glede prihodnjih standardov za delovanje organov za enakost, 15. december 2022.

16.3 Evropska komisija

Evropska komisija (EK) skrbi za oblikovanje zakonodajnih predlogov in politik EU ter pravilno in popolno izvajanje pravnega reda Evropske unije. Področje boja proti diskriminaciji v okviru EK pokriva Generalni direktorat za pravosodje in potrošnike. Aktualna komisija z mandatom 2019–2024 ima tudi poseben samostojni portfelj, ki ga vodi evropska komisarka za enakost Helena Dalli ter posebna Projektna skupina EK za enakost.

16.3.1 Skupina na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost

Skupina na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost (*High Level Group on Non-Discrimination, Equality and Diversity – HLG*) ima status neformalne stalne strokovne skupine. HLG je v skladu s svojim mandatom skupina, ki je v prvi vrsti namenjena sodelovanju med predstavniki nacionalnih vlad oziroma odločevalskih (policy-making) organov, predstavniki organov za enakost pa v njej sodelujejo kot drugotni člani.

V okviru te skupine so se predstavniki Zagovornika udeležili štirih dogodkov, in sicer:

1. Delavnice namenjene razpravi o standardih organov za načelo enakosti in o prihodnjem urejanju njihovih pristojnosti v obliki minimalnih standardov na ravni Evropske unije z novo direktivo (1. marec 2022).
2. Delavnice, kjer je bil namen pridobiti vpogled v orodja, ki jih organi za enakost uporabljajo za doseganje ciljev, med drugim sodelovanje v sodnih sporih, mediacija, raziskovanje/preiskovanje in odločanje (11. marec 2022).
3. Usposabljanja na področju preprečevanja rasizma (21. marec 2022).
4. Predstavitve preliminarnih rezultatov raziskave, ki je bila izvedena za namen oblikovanja predloga o zavezujočih standardih za organe za enakost (4. april 2022).

Zagovornik je od leta 2019 član Podskupine za področje zbiranja podatkov v okviru HLG. V okviru podskupine se je predstavnica Zagovornika udeležila enega srečanja, in sicer 9. junija 2022, kjer je bil namen usklajevanje besedila dokumenta Navodila za zbiranje in uporabo podatkov o enakosti LGBTIQ, ki ga pripravlja ta delovna podskupina.

Zagovornik je od leta 2021 tudi član Podskupine za področje enakosti LGBTIQ v okviru HLG. V okviru te podskupine se je predstavnik Zagovornika udeležil dveh srečanj, in sicer 3. februarja 2022, kjer so bile predstavljene smernice za izdelavo nacionalnih akcijskih načrtov za izboljšanje položaja LGBTIQ-oseb, krovnim evropskim LGBTIQ nevladnim organizacijam (TGEU, OII Europe, IGLYO, ILGA Europe) ter odzivi LGBT NVO članicam in članom podskupine. Drugi srečanje je bilo 10. marca 2022, kjer so udeleženci potrdili osnutek smernic za strategije in akcijske načrte za krepitev varstva pravic LGBTIQ oseb ter se seznanili z idejnim osnutkom novega projekta krepitev na dejstvih temelječega pripovedovanja zgodb, kot orodja za preprečevanje diskriminacije.

16.3.2 Drugi dogodki v organizaciji Evropske komisije

Zagovornik se je v letu 2022 udeležil še pet različnih dogodkov v organizaciji ali soorganizaciji EK:

1. Spletna konferenca »Digitalna preobrazba za raznolikost«, 4. februar 2022;
2. Participativna konferenca o zakonodajni iniciativi Evropske komisije o zavezujočih standardih za telesa za enakost, 4. april 2022;
3. Peto srečanje nacionalnih organov za enakost glede prostega pretoka delavcev, 28. april 2022;
4. Strokovna konferenca Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti v sodelovanju z Equinetom, 26. september 2022;
5. Seminar Evropske mreže za pravo enakosti, 1. in 2. december 2022.

16.4 Agencija Evropske unije za temeljne pravice

EU je leta 2007 ustanovila Agencijo Evropske unije za temeljne pravice (Fundamental Rights Agency – FRA), da bi institucijam in državam članicam EU zagotavljala neodvisno pomoč in strokovno znanje s področja temeljnih pravic. FRA izvaja tudi več vseevropskih raziskav s posameznih področij, ki predstavljajo pomemben prispevek k razumevanju in obravnavi negativnih družbenih pojavov, kot sta npr. diskriminacija ali sovražni govor. FRA izdaja pravne priročnike o zakonodaji in sodni praksi Evropske unije. Agencija organizira letne konference o temeljnih pravicah.

Platforma za temeljne pravice – FRP (Fundamental Rights Platform) se uporablja za gradnjo dialoga s civilno družbo. Znotraj FRP sodeluje približno štiristo organizacij civilne družbe iz vse EU, ki se sestanejo enkrat letno in zajemajo raznolike sodelujoče z različnih področij delovanja.

Predstavnica Zagovornika je v okviru FRA sodelovala na eni mednarodni konferenci »Raziskovalne metode za merjenje spoštovanja človekovih pravic v Evropi«, 1. in 2. junija 2022.

16.5 Svet Evrope

V okviru Sveta Evrope (SE) delujejo štiri organi, ki so pomembni z vidika varstva pred diskriminacijo:

- **Komisar za človekove pravice Sveta Evrope** je politični organ in skrbi za spoštovanje in uveljavljanje človekovih pravic, spodbujanje izobraževanja in ozaveščanja o človekovih pravicah ter zagotavljanje spoštovanja aktov Sveta Evrope s področja človekovih pravic.
- **Komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti Sveta Evrope** (European Commission against Racism and Intolerance – ECRI) deluje na področju človekovih pravic. Sestavljena je iz neodvisnih strokovnjakov in nadzoruje težave v povezavi z rasizmom, ksenofobijo, antisemitizmom, nestrpnostjo in diskriminacijo na podlagi rase, nacionalnega ali etničnega porekla, barve kože, državljanstva, religije in jezika. V svojih splošnih priporočilih spodbuja njihovo ustanavljanje in krepitev že obstoječih organov.
- **Svetovalni odbor za Okvirno konvencijo za varstvo narodnih manjšin** nadzoruje implementacijo in izvrševanje Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin Sveta Evrope. Slovenija je kot pogodbenica Okvirne konvencije zavezana vsakih pet let poročati Odboru o stanju znotraj svojih nacionalnih meja, povezanim z varstvom manjšin.
- **Evropski odbor za socialne pravice** spremlja in nadzoruje izvajanje Evropske socialne listine, ki dostop do v njej vsebovanih pravic izrecno zagotavlja brez diskriminacije zaradi katere koli osebnosti. Odbor na podlagi nacionalnih poročil in postopka kolektivnih pritožb sprejema zaključke in odločitve, ki so – če se nanašajo na zavezujoče določbe Evropske socialne listine – za države pogodbenice pravno zavezujoče.

Posebej pomembno vlogo v sistemu SE ima **Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP)**, ki zagotavlja, da države članice SE spoštujejo pravice in svoboščine, določene v Evropski konvenciji človekovih pravic (EKČP). Sodna praksa ESČP je za delo Zagovornika pomembna, ker med drugim postavlja zavezujoče standarde pravnega varstva pred diskriminacijo.

V okviru delovanja SE je Zagovornik sodeloval na štirih dogodkih:

1. Letno usposabljanje za nacionalne institucije za človekove pravice ter telesa za enakost v organizaciji oddelka Evropske socialne listine pri Svetu Evrope, 2. februar 2022;
2. Spletna konferenca o participaciji otrok in mladih v Evropi ter predstavitev rezultatov projekta partnerskih držav CP4Europe, 23. do 25. maj 2022;
3. Strokovna konferenca z organi za enakost o intersekcijski diskriminaciji, 26. september 2022;
4. Nadaljevalni sestanek o izvajanju Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin v Sloveniji na podlagi ocene in priporočil iz Petega mnenja Svetovalnega odbora o Okvirni konvenciji za varstvo narodnih manjšin v Sloveniji, 28. in 29. november 2022.

16.6 Organizacija združenih narodov

Spoštovanje in varstvo človekovih pravic, katerih temelj je načelo nediskriminacije in človeško dostojanstvo, so ena izmed glavnih prednostnih nalog delovanja Organizacije združenih narodov (OZN). Človekove pravice so torej poleg ohranjanja mednarodnega miru in varnosti, spodbujanja prijateljskih odnosov med narodi, zavzemanjem za mednarodno sodelovanje in delovanje kot platforma svetovnega obsega, eno izmed ključnih področij razvoja OZN in njenih struktur.

Urad Visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice (Urad VKČP) predstavlja zavezo sveta k univerzalnim idealom človeškega dostojanstva. Je del sekretariata OZN in pretežno deluje v Ženevi. Zagovornik se pri svojem delu v določeni meri opira tudi na priporočila in smernice Urada VKČP, prav tako pa sodeluje z njihovo regionalno izpostavo.

V letu 2022 se Zagovornik ni udeležil dogodkov v organizaciji institucij in organov OZN.

16.7 Drugi mednarodni dogodki

Predstavniki Zagovornika so se v letu 2022 udeležili in aktivno sodelovali tudi na 19 mednarodnih dogodkih, ki so potekali izven obsega zgoraj navedenih organizacij. Ti dogodki so bili:

1. Mednarodna zaključna spletna konferenca »**Projekt TRANSFORM: Dvig standardov zagotavljanja zdravstvenih storitev za osebe LGBTIQ (2019 – 2022)**«, 19. januar 2022, v organizaciji Enote za spolno usmerjenost, spolno identiteto, spolni izraz in spolne značilnosti na Direktoratu za človekove pravice pri Ministrstvu za enakost, Malta (SOGIGESC);
2. Spletno usposabljanje »**Migration and Gender Equality**«, 24. februar 2022, v organizaciji Mednarodne organizacije za migracije;
3. Spletno usposabljanje »**COVID-19 and Global Inequalities**« v organizaciji Univerze Kalifornija, Berkeley;
4. Spletni seminar »**Islamophobia Endemic in Europe**«, 15. marec 2022, v organizaciji Evropske mreže za vero in prepričanje (ENORB);
5. Spletni dogodek »**Launching a global network of AI excellence centres in sustainable development**«, 4. maj 2022, v organizaciji Mednarodnega raziskovalnega centra za umetno inteligenco pod okriljem Unesca (IRCAI);
6. Konferenca »**Conference against Transphobia 2022**«, 13. in 14. maj 2022, v organizaciji Transspolne mreže na Nizozemskem in nizozemskega Ministrstva za izobraževanje, kulturo in znanost;
7. Spletna konferenca »**Setting the Framework for Digital Equality**«, 17. maj 2022, v organizaciji Univerze Kalifornija, Berkeley;
8. Konferenca »**(Un)Safe to be Me? Exploring the Rights and Lived Experiences of LGBTI people in the UK**«, 9. junij 2022, v organizaciji Univerze v Bristolu in Sussexu, Združeno kraljestvo;
9. Konferenca »**Comparative Equality Law in a Post-Pandemic World**«, 22. do 24. junij 2022, v organizaciji Univerze Kalifornija, Berkeley;
10. Spletni dogodek »**Launch of IRCAI 2022 Call for TOP 100 international list of AI solutions in SDGs and new UNESCO Global SDG Innovation Framework for AI innovation in pursuing SDGs**«, 5. julij 2022, v organizaciji Slovenske nacionalne komisije za UNESCO;
11. Konferenca »**European Conference on Politics and Gender**«, 6. do 8. julij 2022, v organizaciji Evropskega konzorcija za politične raziskave, skupine za spol in politiko (ECPR) in Univerze v Ljubljani;

12. Šesta regionalna konferenca organov za enakost v Jugovzhodni Evropi, 5. do 7. september 2022, v organizaciji Komisije za preventivo in varstvo pred diskriminacijo, Severna Makedonija;
13. Konferenca »**International Human Rights Conference**«, 13. in 14. september, v organizaciji Civil Rights Defenders, Serbia;
14. Spletni dogodek »**European Islamophobia Report 2021 – the latest findings**«, 21. september 2022, v organizaciji Evropske mreže za vero in prepričanje (ENORB);
15. Spletni forum »**Gender equality forum 2022**«, 24. in 25. oktober 2022, v organizaciji Evropskega inštituta za enakost spolov (EIGE);
16. Seminar »**#EurofoundLIVE: Izgradnja močnejše Evrope – Uresničevanje evropske strategije oskrbe**«, 27. oktober 2022, v organizaciji Eurofunda;
17. Dogodek »**Predstavitev poročila projekta PRESS - Spodbujanje enakosti Romov v Sloveniji in na Slovaškem**«, 10. november 2022, v organizaciji Združenja EPEKA;
18. Posvetovalni sestanek »**Meeting with the EESC Group on Fundamental rights and the rule of law**«, 18. november 2022, v organizaciji Evropskega ekonomsko-socialnega odbora;
19. Konferenca »**Online Hate Speech: Legal and Policy Developments**«, 24. in 25. november 2022, v organizaciji Akademije za evropsko pravo (ERA).

16.8 Mednarodna izmenjava informacij v zvezi z diskriminacijo

ZVarD v deveti alineji 21. člena Zagovorniku določa nalogo zagotavljanja izmenjave razpoložljivih informacij o diskriminaciji z organi EU. V praksi je Zagovornikova izmenjava mnenj in informacij precej širša in vključuje širok nabor mednarodnih akterjev, ki se jim Zagovornik odziva v okviru njihovih poizvedb in raziskav. Posebno obliko izmenjave mnenj predstavlja Delovna skupina Equineta za pravo enakosti, ki je namenjena izmenjavi mnenj in informacij o vprašanih, s katerimi se pri svojem delu srečujejo člani mreže. Poleg tega Zagovornik aktivno sodeluje tudi pri izmenjavi mnenj in informacij z drugimi mednarodnimi vladnimi in nevladnimi organizacijami.

Zagovornik je v letu 2022 izvedel skupaj 51 medsebojnih izmenjav informacij s področja diskriminacije, od tega je:

- odgovoril na 50 prošenj za informacije o tem, na kakšen način so določena področja urejena v Sloveniji, od tega:
 - na 17 v okviru Delovne skupine Equineta za pravo enakosti,
 - na 33 drugih mednarodnih izmenjav informacij oziroma vprašalnikov in poizvedb različnih mednarodnih organizacij in
- poslal eno prošnjo za informacije o ureditvi določenih vprašanj v drugih državah v okviru Delovne skupine Equineta za pravo enakosti.

16.8.1 Prejete prošnje za informacije

V okviru Equineta ter drugih mednarodnih poizvedb in vprašalnikov je Zagovornik v letu 2022 prispeval k 50 izmenjavam informacij. Gre ali za krajše poizvedbe ali za konkretnije in obsežnejše vprašalnike, ki zajemajo več področij ali vprašanj, povezanih z diskriminacijo. V nadaljevanju sledi pregled izmenjav informacij, razčlenjen po organizacijah, ki so poslale poizvedbe in prošnje za informacije.

Equinet

V okviru Equineta je Zagovornik odgovoril na en splošen vprašalnik, in sicer glede izvajanja delovnega načrta za leto 2021 in trenutno veljavne strategije 2019–2022 skupaj z oceno pomembnosti prioritetenih področij, kot jih Equinet načrtuje v novi strategiji za obdobje 2023–2026.

Zagovornik je v letu 2022 v okviru Delovne skupine Equineta za pravo enakosti od organov za enakost iz drugih držav članic Equineta prejel 17 prošenj za informacije o tem, na kakšen način so določena konkretna področja ali pravna vprašanja urejena v Sloveniji. Zagovornik je pripravil odgovore na vse poizvedbe.

1. Zagovornik je podal informacijo o nacionalni sodni praksi v zvezi z verskimi obredi – ali se lahko štejejo za blago ali storitev v skladu s protidiskriminacijsko zakonodajo.
2. Zagovornik je odgovarjal o pravni ureditvi glede označevanja garderob/slačilnic, s poudarkom na ureditvi za nebinarne osebe.
3. Zagovornik je podal informacije o stališčih in pravni ureditvi glede neenakega obravnavanja državljanov Rusije v zasebnem sektorju (npr. najem stanovanj).
4. Zagovornik je pripravil informacije o prenosu direktive o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja.
5. Zagovornik je podal informacije o primernih prilagoditvah za senzorno ovirane osebe v povezavi s poklicnimi zahtevami na delovnem mestu in pri izobraževanju.
6. Zagovornik je odgovarjal na vprašanja o nacionalni ureditvi in nacionalni sodni praksi glede instituta diskriminacije prek povezave.
7. Zagovornik je delil informacije o nacionalni ureditvi t.i. drugih osebnih okoliščin (ki niso varovane po direktivah EU) ter deležu predlogov za obravnavo na podlagi teh okoliščin v razmerju do vseh prejetih predlogov za obravnavo diskriminacije.
8. Zagovornik je poročal o odškodninah, sankcijah in pravnih sredstvih v primerih diskriminacije.
9. Zagovornik je poslal podatke o uporabi tehnologije za prepoznavanje obrazov, drugi biometrični tehnologiji ali umetni inteligenci s strani policije oz. v kazenskih postopkih ter o morebitnih diskriminatornih učinkih na manjšine.
10. Zagovornik je odgovoril na vprašanja o članstvu v sindikatu kot osebni okoliščini in s tem povezanimi ugodnostmi v nacionalni zakonodaji na področju dela.
11. Zagovornik je podal informacije o osebni okoliščini starost (starejše osebe) in ureditvi gotovinskega izplačila pokojnin na domačem naslovu in pogodb o dosmrtnem preživljanju in izročilnih pogodb.
12. Zagovornik je pripravil odgovore na vprašanja o diskriminaciji v izobraževanju s poudarkom na diskriminaciji zaradi jezika in pravici do učenja maternega jezika.
13. Zagovornik je podal informacije o pooblastilih organov za enakost do dostopa do pravosodnega informacijskega sistema (baze podatkov o sodnih odločbah).
14. Zagovornik je pripravil odgovore glede preiskovalnih pooblastil organov za enakost in o uporabi tako pridobljenih dokazov v postopkih pred sodišči ter o nacionalni sodni praksi.
15. Zagovornik je poslal informacije o ureditvi mediacije oziroma poravnave v postopkih pred Zagovornikom.
16. Zagovornik je podal podatke o odvetnikih in nošenju verskih simbolov pri opravljanju odvetništva vključno z zastopanjem pred sodišči.
17. Zagovornik je poročal o nepismenosti kot morebitni varovani osebni okoliščini v skladu s protidiskriminacijsko zakonodajo.

V okviru Delovne skupine Equineta za raziskave in zbiranje podatkov je Zagovornik odgovoril na dve poizvedbi oziroma vprašalnika, in sicer glede priprave zbirke dobrih praks pri uporabi podatkov o enakosti s strani organov za enakost kot dokazov v primerih ugotavljanja diskriminacije ter glede priprave na trening o raziskovanju položaja težje dosegljivih skupin ljudi. Zagovornik je prispeval tudi informacije o izvedenem raziskovalnem projektu za namene testnega vnosa v spletno knjižnico raziskovalnih projektov organov za enakost.

V okviru Delovne skupine Equineta za mavrične družine na poti je Zagovornik odgovoril na en vprašalnik, in sicer glede vsebinske in organizacijske priprave prvega srečanja članov grozda.

V okviru Delovne skupine Equineta za vključevanje načela enakosti (equality mainstreaming) je Zagovornik odgovoril na en vprašalnik, in sicer glede primerov dobrih praks nacionalnih organov za enakost pri spodbujanju vključevanja načela enakosti v delovanju javnih ustanov in zasebnih organizacij.

V okviru izmenjave informacij v Delovne skupine Equineta o invalidnosti je Zagovornik odgovoril na dve poizvedbi drugih teles za enakost, ki sta se nanašali na vprašanje izkušenj z urejanjem dostopnosti storitev za ljudi z invalidnostmi, in sicer glede harmonizacije s pravom EU in nevarnostjo zniževanja obstoječe nacionalne ravni varstva ter glede harmonizacije z Direktivo 2020/1828, ki ureja tudi kolektivno varstvo interesov potrošnikov.

V okviru Equineta je Zagovornik odgovoril tudi na eno poizvedbo latvijskega organa za enakost, in sicer o jezikovni segregaciji v izobraževanju v Sloveniji.

Evropska komisija

Zagovornik je v letu 2022 pripravil devet prispevkov v okviru posvetovanj Evropske komisije.

1. Zagovornik je odgovoril na vprašalnik in pripravil odgovore za poglobljen intervju za pripravo Študije za podporo priprave retrospektivnega in prospektivnega analitičnega dokumenta glede zakonodajnega predloga o zavezujočih standardih za organe za enakost (dva prispevka).
2. Zagovornik je pripravil prispevek za posvetovanje o vlogi organov za enakost pri spodbujanju enakost in boj proti diskriminaciji, ki je pomenil javen posvet o potrebi po urejanju zavezujočih standardov za organe za enakost.
3. Zagovornik je naredil pregled pravnih vrzeli glede zaščite pred rasno diskriminacijo, kot je opredeljena v Direktivi Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost.
4. Zagovornik je s svojima prispevkoma sodeloval pri pripravi letnega poročila Evropske komisije o stanju vladavine prava v letih 2022 in 2023 (dva prispevka).
5. Zagovornik je sodeloval pri pregledu razmer delovanja organov za spodbujanje načela enakosti za delavce migrante v EU.
6. Zagovornik je pripravil pregled praks Zagovornika, ki se nanaša na Listino Evropske unije o temeljnih pravicah (Listina). Navedene informacije bodo vključene v poročilo Evropske komisije o vlogi civilne družbe in zagovornikov človekovih pravic pri uporabi Listine.
7. Zagovornik je poročal o uporabi instituta razumne prilagoditve delovnih mest oziroma informacije o analizah, raziskavah, zbranih podatkih ali poročilih, ki se nanašajo na ta vprašanja. Podatki so bili poslani nacionalni strokovnjakinji za področje invalidnosti pri European Equality Law Network.

Agencija EU za temeljne pravice (FRA)

V letu 2022 je Zagovornik v okviru Agencije EU za temeljne pravice pripravil odgovore na sedem poizvedb.

1. Zagovornik je pripravil dva prispevka, ki sta vključevala: statistične informacije glede ugotavljanja diskriminacije po osebnih okoliščinah ter o specifičnih vprašanjih, povezanih s položajem Romov, glede prakse uporabe Listine, glede priprave morebitnih strategij in načrtov na področju proaktivnega dela, ozaveščanja ter zbiranja dobrih praks za namene letnega poročila FRA.
2. Zagovornik je poročal o svojem sodelovanju pri pripravi nacionalne strategije za boj proti antisemitizmu.
3. Zagovornik je podal informacije in podatke za namene projekta »Protirasizem pri policijskem delu v EU: izzivi in obetavne prakse«.
4. Zagovornik je poročal o razvoju v povezavi z implementacijo Konvencije o pravicah invalidov in preveril dejstva v tistem delu besedila, ki se nanaša na Slovenijo.
5. Zagovornik je odgovarjal na vprašalnik glede priprave oziroma financiranja izobraževalnih ali ozaveščevalnih gradiv, ki se nanašajo na Listino.
6. Zagovornik je poslal podatke za tematski bilten o posledicah vojne v Ukrajini za temeljne pravice v EU in preveril dejstva v delu besedila, ki se nanaša na področje Zagovornikove pristojnosti.

Druge mednarodne organizacije

Zagovornik je v devetih primerih podal informacije drugim mednarodnim organizacijam.

1. V okviru Evropskega inštituta za enakost spolov (EIGE) je Zagovornik pripravil dodatna pojasnila na že podane odzive Zagovornika za raziskavo Evropskega inštituta za enakost spolov o institucionalnih mehanizmih za enakost spolov in integracijo načela enakosti spolov, ki so se nanašala na razumevanje presečne (intersekcijske) diskriminacije v pravnem in družbenem pogledu.
2. Zagovornik je na sestanku z delegacijo skupine za temeljne pravice in vladavino prava Evropskega ekonomsko-socialnega odbora ustno predstavil informacije glede zagotavljanja enakega obravnavanja ter odgovoril na nekatera specifična vprašanja kot npr. glede spodbujanja diskriminacije ter položaja posebej ranljivih družbenih skupin v Sloveniji.
3. Zagovornik je podal odziv glede poročila Slovenije o napredku uresničevanja Madridskega mednarodnega akcijskega načrta o staranju (Madrid International Action Plan on Ageing - MIPAA) iz leta 2002 ter njegove regionalne izvedbene strategije (MIPAA RIS) za obdobje 2017–2022.

4. Zagovornik je pripravil prispevek v okviru poročanja Slovenije Mednarodni organizaciji dela o spoštovanju njenih delovnopravnih standardov za leto 2022, in sicer v dveh obsežnih sklopih. Nanašala sta se na izvajanja Konvencije o diskriminaciji pri zaposlovanju in poklicih (št. 111), Konvencije o delavcih z družinskimi obveznostmi (št. 156), Konvencije o zaščiti materinstva (št. 183) in priporočil za izvajanje teh konvencij. Pripravil je tudi informacije za poročanje po Konvenciji o pravicah organiziranja in kolektivnega dogovarjanja (št. 98), po Konvenciji o enakem plačilu (št. 100), Konvenciji o migrantskih delavcih (dodatne določbe, št. 143). Poleg odzivov na specifična vprašanja o delu Zagovornika in statističnih podatkov, ki se vodijo po zaključenih zadevah, je ilustrativno izpostavil ključne obravnavane primere svetovanja, ugotavljanja diskriminacije, ocen diskriminatornosti predpisov ter zahtev za oceno ustavnosti. Predstavil je tudi ključna priporočila Zagovornika.
5. Zagovornik je Svetu Evrope odgovoril na vprašanja glede vpliva umetne inteligence na enakost.
6. Zagovornik je poročal za namene odziva na 5. in priprave 6. poročila glede uresničevanja Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin, in sicer glede izvedenih Zagovornikovih dejavnosti o pravici do varstva pred diskriminacijo manjšinskih etničnih skupnosti.
7. Zagovornik je pripravil prispevek k Dvaindvajsetem poročilu RS o izvajanju spremenjene Evropske socialne listine, ki je vezano na poročanje o varstvu otrok, družine in migrantov in se nanaša na poročevalsko obdobje od 1. 1. 2018 do 30. 12. 2021.
8. Zagovornik je odgovoril na vprašanja Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj glede Zagovornikovih raziskovalnih dejavnosti o zaznanih pojavih rasizma na delovnem mestu.
9. Zagovornik je komisiji za nadzor volitev Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi poslal potek razvoja pravne ureditve odvzemov volilne pravice ljudem z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi v Sloveniji.

16.8.2 Poslane prošnje za informacije

Zagovornik je v letu 2022 pripravil eno poizvedbo, ki jo je poslal Delovni skupini Equineta za pravo enakosti. Nanašala se je na osebno okoliščino vere, in sicer na dopustnost izvajanja molitev na delovnem mestu in obstoj morebitne sodne prakse. Zagovornik je prejel tri odgovore, in sicer s strani avstrijskega, belgijskega in češkega organa za enakost. Belgijski organ za enakost je predstavil primer splošne prepovedi opravljanja molitve na delovnem mestu, s katerim so se srečali, avstrijski organ za enakost je sporočil, da se s takimi primeri še ni srečal, češki organ za enakost pa je predstavil obravnavo primerljivega primera, v katerem diskriminacije ni ugotovil.

KRATICE IN OKRAJŠAVE

covid-19/SARS-CoV-2	koronavirusna bolezen
DPP	dodatek za pomoč in postrežbo
Državni zbor	Državni zbor Republike Slovenije
ECRI	Komisija Sveta Evrope proti rasizmu in nestrpnosti
EK	Evropska komisija
EKČP	Evropska konvencija o človekovih pravicah
ENNHRI	Evropska mreža nacionalnih institucij za človekove pravice
EQUINET	Evropska mreža organov za enakost
EU	Evropska unija
FRA	Agencija Evropske unije za temeljne pravice
FURS	Finančna uprava Republike Slovenije
KZ	Kazenski zakonik
LGBTIQ+	lezbijke, geji, biseksualne, transspolne in interpolne osebe ter osebe z drugimi spolno nenormativnimi identitetami
Listina	Listina Evropske unije o temeljnih pravicah
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MF	Ministrstvo za finance
MGRT	Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
MJU	Ministrstvo za javno upravo
MK	Ministrstvo za kulturo
MKČP	Medresorska komisija za človekove pravice
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MKPI	Konvencija o pravicah invalidov
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MORS	Ministrstvo za obrambo
MP	Ministrstvo za pravosodje
MZ	Ministrstvo za zdravje
Mzi	Ministrstvo za infrastrukturo
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve

NHRI	Nacionalna institucija za človekove pravice
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
NPUR	Nacionalni program ukrepov za Rome
NSIOS	Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije
NVO	nevladne organizacije
OA	osebna asistenca
OHCHR	Urad visokega predstavnika Združenih narodov za človekove pravice
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
OZN	Organizacija Združenih narodov
PCT	prebolelost/cepljenost/testiranje
RS	Republika Slovenija
SE	Svet Evrope
SVDP	Služba vlade za digitalno preobrazbo
SVRK	Služba vlade za razvoj in evropsko kohezijsko politiko
SZJ	slovenski znakovni jezik
UL	Univerza v Ljubljani
UN	Urad vlade za narodnosti
UOIM	Urad vlade za oskrbo in integracijo migrantov
Upravno sodišče	Upravno sodišče Republike Slovenije
Ustava	Ustava Republike Slovenije
Ustavno sodišče	Ustavno sodišče Republike Slovenije
USZS	Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu
VDT	Vrhovno državno tožilstvo
Vlada	Vlada Republike Slovenije
Zagovornik	Zagovornik načela enakosti
ZDGNS	Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije
ZDoh	Zakon o dohodnini
ZDR	Zakon o delovnih razmerjih
ZEMŽM	Zakonu o enakih možnostih žensk in moških
ZGla	Zakon o glasbenih šolah

ZIntPK	Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije
ZIUPOPDVE / PKP7	Zakon o interventnih ukrepih za pomoč pri omilitvi posledic drugega vala epidemije COVID-19
ZJRM	Zakon o varstvu javnega reda in miru
ZMZ	Zakon o mednarodni zaščiti
ZNB	Zakon o nalezljivih boleznih
ZNUDDVE	Zakon o nujnem ukrepu na področju davka na dodano vrednost za omilitev dviga cen energentov
ZObr	Zakon o obrambi
ZP	Zakon o prekrških
ZPCP	Zakon o prevozih v cestnem prometu
ZPIZ	Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
ZRomS	Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji
ZSDV	Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti
ZSVI	Zakon o socialnem vključevanju invalidov
ZUNEO	Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja
ZUOPVCE	Zakon o nujnih ukrepih za omilitev posledic zaradi vpliva visokih cen energentov
ZUP	Zakon o upravnem postopku
ZUS	Zakon o upravnem sporu
ZUTD	Zakon o urejanju trga dela
ZVarD	Zakon o varstvu pred diskriminacijo
ZVDZ	Zakon o volitvah v državni zbor
ZViS	Zakon o visokem šolstvu
ZVrt	Zakon o vrtcih
ZZRZI	Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov
ZZUOPD	Zakon o začasnih ukrepih za odpravo posledic druginje za najbolj ranljive skupine prebivalstva

Redno letno poročilo Zagovornika načela enakosti za leto 2022 Sistemski pregled – Prvi del

Izdajatelj

Zagovornik načela enakosti Republike Slovenije

Zanj

Miha Lobnik, zagovornik načela enakosti

Uredila

mag. Karmen Merlov

Pri pripravi vsebine so sodelovali

Miha Lobnik, mag. Karmen Merlov, Majda Hostnik, dr. Neža Kogovšek Šalamon, mag. Jelena Aleksić, dr. Matevž Kokol, Nevenka Prešlenkova, Jaka Vatovec, Mitja Blažič, Filip Burnik, Boštjan Vernik Šetinc, Sergeja Oštir, Mojca Šmid, Aljoša Gadžijev, Nika Stroligo Urankar, Eva Cankar Farkaš, Črt Kaker, Denis Vičič, Zoran Kotolenko, dr. Bogdan Lešnik, David Kovič

Pri izvedbi poročila so sodelovale

Katja Grubar, Maja Rangus, Anja Remic, Eva Gračanin

Fotografije

Arhiv Zagovornika načela enakosti, če ni drugače navedeno.

Lektura

Umetnost besede, Jasmina Spahalić, s. p.

Avtor celostne grafične podobe

Luka Pajntar, kaloop.si

Prelom in priprava na tisk

Blaž Rat, IDEJA.si

Tisk

CICERO, Begunje, d. o. o.

Število izvodov

400

Ljubljana, 2023

Uporaba vsebine poročila je dovoljena z navedbo vira.
Uporabljen slovnični spol v poročilu se nanaša na kateri koli spol.
Publikacija je brezplačna in dostopna vsem.

Redna letna in posebna poročila Zagovornika načela enakosti so objavljena na spletni strani
www.zagovornik.si

Tiskana izdaja

ISSN 2630-1946

Spletna izdaja

ISSN 2630-1954

Redno letno poročilo 2022

1. DEL **SISTEMSKI PREGLED**

2. DEL PREGLED PO OSEBNIH OKOLIŠČINAH

3. DEL PREGLED PO MINISTRSTVIH IN DRUGIH INSTITUCIJAH

Zagovornik načela enakosti je samostojni državni organ za varstvo pred diskriminacijo, spodbujanje enakopravnosti, enakega obravnavanja in enakih možnosti. Ustanovljen je bil leta 2016 na podlagi Zakona o varstvu pred diskriminacijo, s katerim je Slovenija v svoj pravni red prenesla pet evropskih direktiv s področja enakih možnosti. Zagovornik načela enakosti je polnopravni član Evropske mreže organov za enakost – Equinet.

